

Riksdagens protokoll

2012/13:89

Torsdagen den 11 april

Kl. 12.00 – 20.31

Protokoll
2012/13:89

1 § Meddelande om debatt med anledning av vårpropositionens avlämnande

Talmannen meddelade att debatten med anledning av vårpropositionens avlämnande skulle äga rum *måndagen den 15 april kl. 13.00*.

2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2012/13:351

Till riksdagen

Interpellation 2012/13:351 Detaljhandels öppettider i EU
av Börje Vestlund (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 19 april 2013.

Skälet till dröjsmålet är att interpellationsdebatten i kammaren den 9 april är fulltecknad samt tidigare inbokat engagemang.

Stockholm den 2 april 2013

Utrikesdepartementet

Ewa Björling (M)

Enligt uppdrag

Fredrik Jörgensen

Expeditionschef

Interpellation 2012/13:353

Till riksdagen

Interpellation 2012/13:353 Södertörnsledens genomförande
av Meeri Wasberg (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 19 april 2013.

Skälet till dröjsmålet är brist på tider i kammaren samt tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 8 april 2013
Näringsdepartementet
Catharina Elmsäter-Svärd (M)
Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Expeditionschef

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositioner
2012/13:134 till skatteutskottet
2012/13:141 till näringsutskottet

*Subsidiaritetsprövning
av EU-förslag*

4 § Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag om ett fördjupat samarbete på området för skatt på finansiella transaktioner (FTT)

Föredrogs
skatteutskottets utlåtande 2012/13:SkU33
Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag om ett fördjupat samarbete på området för skatt på finansiella transaktioner (FTT) (KOM(2013) 71).

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Anf. 1 MATS PERTOFT (MP):

Herr talman! I dag ska vi debattera frågan om subsidiaritetsprövningen av FTT – inte FTT. Det påpekandet kan vara på sin plats efter att ha läst olika debattinlägg de senaste dagarna.

Jag vill starta med att yrka bifall till Miljöpartiets och Vänsterpartiets gemensamma reservation i ärendet.

Sedan kan jag inte låta bli att påpeka att det här är en lite märklig situation för mig. Jag har suttit drygt sex år i riksdagen, och plötsligt ska jag försvara regeringens ställningstagande mot allianspartierna. Det är intressant. Jag ska försvara det som Anders Borg har förhandlat fram och rekommenderat riksdagen att tycka mot hans partivänner. En sådan kövändning från Alliansens sida är anmärkningsvärd och intressant. Är det ren populism, eller finns sakskalet?

I debattinläggen verkar man mest uppehålla sig vid Tobinskatten – FTT. Miljöpartiet har en principiellt annorlunda hållning. Vi tycker att en skatt på finansiella transaktioner är bra. Däremot gillar vi inte den konstruktion som några EU-länder har hittat, nämligen att införa en EU-beskattnings – om de nu slutligen landar i den konstruktionen. Alla detaljer är väl inte klarlagda. Miljöpartiet skulle gärna se en skatt på finansi-

ella transaktioner. Eftersom idén att skatten ska tas ut världsomspännande inte kan genomföras praktiskt menar vi att det vore en bra idé att komma överens om konstruktionen på EU-nivå men att skatten tas ut nationellt. Naturligtvis ska intäkterna tillfalla de olika nationerna.

Men detta är själva saken. Vad vi här ska besluta om är frågan om subsidiaritetsprövningen.

Om man ska tänka på liknande konstruktioner finns en annan EU-bestämmelse som jag sympatiserar starkt med, nämligen den om utsläppsrätter i flygtrafiken. EU har infört utsläppsrättshandel för flygtrafiken inom EU. Samtidigt strider andra länder om hur rätterna ska tas ut. Jag vet att både USA och Kina är upprörda. Vi vidhåller detta. Kan vi då inte acceptera att FTT-skatt bestäms på EU-nivå av de länder som vill gå med i systemet? Sverige kan, precis som regeringen säger, acceptera systemet eftersom det är praktiskt möjligt. Det är anledningen till att Miljöpartiet har reserverat sig i denna fråga.

Men jag måste återkomma till det märkliga att vi har en samlad allians som går emot sin egen regering i bedömningen. Antingen tycker ni att Anders Borg har fel eller så vill ni få billiga poäng. Det måste vara någon av de två anledningarna. Jag vill gärna få ett svar under debatten.

Jag blev inte mycket klokare när jag läste Dagens Industri i dag. Artikeln handlade mest om finansskatten i sig, inte så mycket om subsidiaritetsfrågan. Jag har sett liknande artiklar på annat håll. Jag står här i talarstolen med den märkliga situationen att få försvara Anders Borg mot sina egna partikamrater. Jag tycker att ni ska ta till er det. Ni borde kanske lyssna mer på er finansminister och fundera över om han inte har rätt när han sitter i Bryssel och inser att det kanske inte är så klokt att gå emot EU-kommissionen. Nu har han i för sig förlorat de flesta striderna mot EU-kommissionen och de andra länderna de senaste åren – kanske har han insett att det är lika bra att ge upp från början – men han borde ha sitt parti och övriga allianspartier med sig.

Därför yrkar jag bifall till reservationen från Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Anf. 2 JACOB JOHNSON (V):

Herr talman! Liksom föregående talare yrkar jag bifall till reservationen i ärendet.

Subsidiaritetsprövning är inte den enklaste frågan på den här planeten, men jag anser att utskottsmajoriteten blandar ihop sakprövningen med subsidiaritetsprövningen.

Vad vi ska pröva här i dag är ju om vi tycker att det är okej eller inte att ett förslag om en skatt på finansiella transaktioner tas fram på EU-nivå eller om det är bättre att det sker på nationell nivå. Vi ska alltså i dag inte ta ställning till om vi tycker att förslaget i sak är bra. Det är en senare fråga.

Men, som sagt, det är inte så enkelt att hålla isär dessa frågor, och saken kompliceras ytterligare av att EU-kommissionens förslag bara rör elva av EU:s 27 medlemsstater. Men Europeiska rådet har godkänt ett så kallat fördjupat samarbete mellan de elva deltagande staterna, och även den svenska regeringen har ställt sig bakom detta beslut. Det kan nämnas att bland de elva ingående staterna finns de fyra stora staterna Tyskland, Frankrike, Spanien och Italien.

Förslaget i sak innehåller kontroversiella delar, som att även finansinstitut utanför de elva länderna, till exempel i Sverige, måste betala skatt till exempelvis Tyskland om den svenska parten handlar värdepapper med ett tyskt finansinstitut. Men, herr talman, detta är enligt min uppfattning en sakfråga, inte en subsidiaritetsfråga.

Vänsterpartiet är en principiell förespråkare för en transaktionsskatt på finansiella transaktioner, och det framgår av utlåtandet att Vänsterpartiet i den tidigare behandlingen av denna fråga har framfört att vi inte har några invändningar mot att några EU-länder genomför en skatt på finansiella transaktioner via ett fördjupat samarbete men också att Sverige endast ska ansluta sig till ett sådant samarbete om det är utformat som en mellanstatlig överenskommelse som inte överför beskattningsrätt till EU och att skattens intäkter oavkortat tillfaller medlemsländerna och inte EU.

Vi har i utskottet vid olika tillfällen träffat regeringens företrädare som informerat utskottet om de pågående förhandlingarna om transaktionsskatten. Sveriges regering deltar i dessa förhandlingar även om Sverige inte avser att delta i transaktionsskattesamarbetet och därför inte heller har rösträtt i beslut om dessa regler. Men den svenska regeringen är aktiv och försöker påverka sakinnehållet. Enligt uppgift är förhandlingarna långt ifrån färdiga, och jag är övertygad om att såväl skatteutskottet som finansutskottet och EU-nämnden till exempel kommer att följa utvecklingen i sak noggrant framöver.

Men återigen, herr talman, handlar dagens utlåtande inte om sakinnehållet utan om subsidiaritetsfrågan, även om det som sagt är svårt att hålla isär de här sakerna.

I subsidiaritetsfrågan är det min bedömning att givet att Europeiska rådet, inklusive Sverige, har godkänt ett så kallat fördjupat samarbete om en skatt på finansiella transaktioner bör det harmoniseras mellan de elva deltagande länderna bland annat för att, som kommissionen anför, undvika snedvridning av konkurrens, motverka omotiverad utflyttning av transaktioner, minska den nuvarande fragmenteringen med mera och, som kommissionen sammanfattningsvis säger, för att målet med förslaget inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna själva utan uppnås bättre på unionsnivå.

Herr talman! Kanske någon finner det märkligt att Vänsterpartiet delar EU-kommissionens – och regeringens – bedömning i frågan. Men jag tycker att det på sätt och vis är ganska enkelt. Det är naturligtvis så att om vi ska komma åt finansiell spekulation med mera måste vi samverka över nationsgränserna, och då är de elva medlemsstaternas samverkan ett exempel på en sådan samverkan. Sverige och Europeiska rådet har, som sagt, godkänt detta.

Det ska också bli mycket intressant att följa förhandlingarna om utformningen av skatten och konsekvenserna på de finansiella marknaderna i framtiden när – och om, kanske man måste säga för säkerhets skull – den införs. Men det är en annan och senare fråga.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 3 LEIF JAKOBSSON (S):

Herr talman! Låt mig först säga, även om det gäller en subsidiaritetsprövning, att det inte är konstigt att de folkliga kraven på beskattning av

den finansiella sektorn är väldigt starka i Europa efter finanskrisen när skattebetalarna har fått gå in och täcka förlusterna och sedan fått betala det genom nedskärningar i välfärdssystem och trygghetssystem runt om i Europa. Det är verkligen inte underligt att denna skatt har ett starkt folkligt stöd på den europeiska kontinenten.

Vi socialdemokrater skulle gärna också se en beskattning av den finansiella sektorn, dels av skälet att man på det sättet kanske skulle kunna få bort de värsta avarterna från den finansiella sektorn, dels därför att sektorn är underbeskattad och inte bidrar till välfärden på samma sätt som andra sektorer.

Det finns många sätt att göra det. Det behöver inte bara vara en transaktionsskatt. Aktivitetsskatt är en möjlighet. Vi besökte Danmark, och de har en löneskatt på den finansiella sektorn som täcker upp. Det finns också möjligheten till momsbeläggning och vad man nu vill. Dithän måste vi naturligtvis. Det är vår uppfattning att finanssektorn ska vara med som en skattebas på ett annat sätt.

För att en internationell skatt eller en skatt på transaktioner eller på annat sätt på finanssektorn ska fungera inser man, för att vara pragmatisk, att de väsentliga handelscentrumen i världen måste vara med om det inte ska bli flytt av aktiviteterna och transaktionerna. Vi pratar om en internationell skatt, men kanske allra viktigast är att de väsentliga aktörerna finns med i en sådan internationell överenskommelse. Jag tror att kraven kommer att öka i världen på att detta ska komma till.

Den här skatten lever inte alls upp till detta, och det är därför vi säger nej till den och till och med tycker att regeringen borde ha agerat skarpare i EU-sammanhang för att inte få till den.

Subsidiariteten, då? Jag håller med Jacob Johnson om att detta inte är någon enkel materia. Det som är problematiskt med subsidiaritetsprövningen och med hela ärendet är att besluten kommer i fel ordning. Det ger en oro för hur kommande initiativ från kommissionen ska hanteras och hur de nationella parlamenten ska kunna behandla dem. Vad jag tänker på är att vi inte föreläggs ett färdigt förslag om hur saker och ting ska se ut.

Först är beslutet om fördjupat samarbete baserat på något slags skiss och några allmänna uttalanden, och sedan är det carte blanche till de länder som är med om att fatta beslut om någonting som kommer att beröra svensk ekonomi. Det känns inte bra. Nu sitter vi här med en subsidiaritetsprövning då vi egentligen ska ta ställning till om de förslag som kommissionen lägger fram är rimliga och proportionella mot de syften man har. Men eftersom vi inte har hela förslaget och inte vet hur det kommer att se ut tycker jag att det är rimligt att Sveriges riksdag upplyser kommissionen om detta.

Vi är ju inte i ett läge att någon av oss kan säga att det blir si eller så eller att det får den eller den effekten. Men det är det som inte känns tillfredsställande, att säga ja eller nej i ett sådant läge.

Därför tycker vi att det är rimligt att vi gör detta yttrande till kommissionen och talar om var det svenska parlamentet står. Det kanske kan ge finansministern lite råg i ryggen i de fortsatta förhandlingarna om utformningen också, att kunna hänvisa till att det finns ett parlament som har en massa synpunkter.

Det andra i subsidiaritetsfrågan är naturligtvis ställningstagandet: Kan det här skötas på något annat sätt? Ja, frågan om ett mellanstatligt avtal är inte riktigt diskuterad i botten, om det i stället skulle kunna vara gången för det. Men vad man framför allt sätter frågetecknen för är principiella frågor av stor natur. Det gäller just transaktioner mellan svenska aktörer. Det behöver inte vara en tysk aktie, utan nu säger vi att det är en fransk aktie som man handlar med. Då ska båda de svenska aktörerna vara solidariskt ansvariga gentemot varandra och betala en avgift till franska staten. Det ställer naturligtvis frågan: Vilken roll ska svenska Skatteverket ha i detta?

Oavsett vad som kommer ut av detta i slutändan är risken väldigt stor att det blir en frivillig skatt och att den kommer att betalas av en del och inte betalas av andra. Det solidariska betalningsansvaret för skatten innebär att om den ene inte betalar kanske den andre får betala två gånger.

Det är allvarliga principiella frågor, som i alla fall jag hade velat få svar på innan vi går till behandling. Men nu måste vi ta ställning i dag eftersom vi har fått den här tidsfristen, och då är det rimligt att vi ger detta svar.

Det känns inte heller tillfredsställande att utgångspunkten för hela denna process, som kommer att kantas av enormt många tekniska problem innan det är på plats, redan är tidsbestämd till att vara klar den 13 september i år. Av en händelse är det nio dagar före det tyska förbundsdaysvalet, för att ge Angela Merkel den fjädern i hatten att i valrörelsens slutskede kunna säga: Nu har jag fixat transaktionsskatten.

Det här är inget bra sätt för det europeiska samarbetet inför framtiden. Det väcker frågor. I utskottet har vi alla tagit del av de bildspel som kommissionen har lagt ut på sin hemsida och som är av propagandistisk karaktär. Som svensk parlamentariker blir man lite tveksam.

Jag pratar gärna om det svenska politiska systemet och tycker att det är så bra att vi alltid har ett underlag från oförvitliga tjänstemän som vi kan lita på, och sedan gör vi de politiska bedömningarna och kanske framställer det på lite olika sätt med lite olika vinklar. Men när kommissionen så uppenbart talar om att det här förslaget är utformat på ett sådant sätt att de som inte är med nu inte har någon annan möjlighet än att hänga på sedan känns inte heller bra.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 4 ANETTE ÅKESSON (M):

Herr talman! EU-samarbetet är oerhört betydelsefullt, inte minst för Sverige. Den inre marknaden med fri rörlighet av människor, varor, tjänster och kapital binder samman de europeiska länderna på ett sätt som gör det allt svårare för eventuella konflikter att urarta i regelrätta krig. Det är en utmaning att stärka konkurrenskraften i vår union, men det är nödvändigt för att säkra tillväxten och skapa sysselsättning. En väl fungerande inre marknad bidrar till att klara välfärden på längre sikt. För det krävs öppenhet och samarbete, både inom EU men även globalt.

Den långvariga ekonomiska krisen är ett hot mot vårt europeiska samarbete. Ett stort ansvar ligger på de enskilda medlemsstaterna att mäka med att genomföra nödvändiga strukturreformer som på kort sikt kan vara tuffa nationellt. Sverige är ett av de länder som klarar sig bra.

Det är ett resultat av hårt arbete och av starkt fokus på att driva en ekonomiskt ansvarsfull politik.

Ur det perspektivet är införandet av en finansiell transaktionskatt både olyckligt och kontraproduktivt. Vi har i Sverige erfarenheter av en motsvarande skatt, dåliga sådana, från slutet av 80-talet. Den medförde att kapitalet flydde utomlands och avskaffades därför relativt snabbt.

Nu vill man införa en finansiell transaktionsskatt som ett fördjupat samarbete mellan elva stater. Man anför två huvudsakliga syften. För det första vill man harmonisera lagstiftningen – en indirekt skatt på finansiella transaktioner finns i nuläget i två länder med olika regler. För det andra vill man att finansinstituten ska vara med och täcka kostnaderna för krisen. Den tanken må vara god – skattebetalarna har fått ställa upp för sådant som finansbranschen varit med och orsakat – men samtidigt är väl de flesta medvetna om att finansinstituten inte själva tar kostnaderna utan för dem vidare.

Sverige kommer inte att vara ett av de deltagande länderna men har inte motsatt sig förslaget. Vi har respekt för att flera länder behöver intäkterna. Skatten beräknas uppgå till ca 31 miljarder euro per år. Tillammans med fem andra länder har vi dock klargjort att vi förutsätter att icke deltagande medlemsstaters intressen beaktas i den fortsatta behandlingen. Det finns även en oro för hur EU i sin helhet påverkas om den finansiella transaktionsskatten införs.

Det finns många frågetecken kring förslaget. Beredningen har gått snabbt, och det saknas konsekvensutredningar. Förslaget innebär i korthet att transaktioner av alla typer av finansiella instrument som utförs av finansinstitut, där minst en av parterna är etablerad i en deltagande medlemsstat beskattas till en skattesats som inte får underskrida 0,01 procent för derivat och 0,1 procent för övriga finansiella instrument. Det kan låta lite, men då både köpare och säljare i varje led blir skattepliktiga kan det innebära betydande transaktionskostnader.

Det liggande förslaget har kompletterats med den så kallade emissionsprincipen. Det betyder att därutöver ska vissa finansiella instrument med ursprung inom det fördjupade samarbetet beskattas oavsett var de handlas och oavsett om någon av parterna är etablerade i samarbetet. Detta är problematiskt då det utgör ett långtgående beskattningsanspråk som påverkar länder även utanför samarbetet.

Transaktionskostnaderna och oförutsägbarheten ökar, inte minst då de olika medlemsstaterna kan ha olika skattesatser och har möjlighet att införa solidariskt betalningsansvar för alla parter i en transaktion. Det är tänkt att flera undantag görs. Till exempel ska företagets och statens kapitalanskaffning på primärmarknader undantas, liksom de offentliga organ hos medlemsstaterna som förvaltar statskulden. Därutöver är definitionen av finansinstitut bred, med viss gränsdragningsproblematik som följd, då även företag som utför viss finansiell verksamhet med ett så kallat visst betydande genomsnittligt årsvärde på de finansiella transaktionerna omfattas.

Det betyder att villkoren på den inre marknaden försämras. Hur stora blir de totala negativa effekterna? Hur påverkas Sverige, som inte får någon skatteintäkt men som ändå drabbas? Hur påverkas svenska företag och privatpersoner? Att vi påverkas är säkert. En rapport visar att trots att Storbritannien inte deltar i samarbetet beräknas finansmarknaden i Lon-

don bli en av de största nettobetalarerna av den finansiella transaktions-
skatten.

Beskattningsrätten är nationell, och vi moderater anser att det är an-
geläget att den svenska beskattningsrätten inte urholkas. Att beskattning-
en sker så nära medborgaren som möjligt är viktigt för dess legitimitet
och för att varje person ska se kopplingen mellan den skatt man betalar
och det mervärde som skapas i samhället. Riksdagen bör motsätta sig nya
EU-skatter och värna den svenska beskattningsmakten.

Som både Mats Pertoft och Jacob Johnson varit inne på är den fråga
vi här i kammaren har att ta ställning till prövningen av subsidiaritets-
principen, det vill säga den princip som innebär att EU bara ska agera om
målen för den planerade åtgärden inte kan uppnås av medlemsstaterna på
nationell, regional eller lokal nivå. I frågan om finansiell transaktions-
skatt kan man hålla med om att ett beslut på EU-nivå kan vara rimligt.
Men under denna princip prövas även proportionalitetsprincipen, och den
innebär att ”EU:s åtgärder till innehåll och form inte ska gå utöver vad
som är nödvändigt för att nå målen i fördraget”. Det är vi flera partier
som anser att förslaget gör.

Sammanfattningsvis kan man säga: Förslaget är för långtgående och
för oklart. Det fragmentiserar mer än det harmoniserar. Det utgör ett
beskattningsanspråk som påverkar också länder som inte deltar i samar-
betet. Det är svårt att bedöma vilka effekter förslaget får, både ekono-
miskt men även på rättssäkerheten. Därutöver är det oklart om förslaget
över huvud taget kan upprätthållas ur rättslig och praktisk synpunkt.

Det vill säga att vi anser att förslaget strider mot subsidiaritetsprinci-
pen. Därför yrkar jag bifall till det motiverade yttrandet.
(Applåder)

Anf. 5 MATS PERTOFT (MP) replik:

Herr talman! I mycket kan jag hålla med Anette Åkesson i bedöm-
ningen när det gäller den här lagen, förutom det rent principiella. Vi har
olika åsikter om FTT rent principiellt.

Det var ett väldigt fint anförande, men jag förstår inte riktigt hur
Anette Åkesson kan säga att ni moderater anser detta när Anders Borg
verkar anse något helt annat. Det står även i underlaget till kammaren att
regeringen anser att denna lag inte strider mot subsidiaritetsprincipen,
men här har moderaterna i riksdagen en helt annan åsikt. Vadan denna
spricka?

Kan Anette Åkesson förklara för mig vad som är skillnaden mellan
finansministerns och regeringens åsikt å ena sidan och den moderata
riksdagsgruppens åsikt å andra sidan? Det verkar ju som om ni kommer
till helt olika slutsatser. Eller är det hela ett spel för gallerierna? I så fall
tycker jag att man ska säga att det är det och yrka på att vi i riksdagen ska
fatta beslut utifrån att det är ett spel för gallerierna.

Jag skulle vilja veta: Vadan denna helt olika syn hos regeringen och
den moderata riksdagsgruppen när det gäller subsidiaritetsprincipen?

Anf. 6 ANETTE ÅKESSON (M) replik:

Herr talman! Det är viktigt att betona att det inte finns några tvek-
samheter när det gäller själva sakfrågan. Vi är väldigt negativa till den
finansiella transaktionsskatten.

Det kan också hända att det finns olika synpunkter i regeringen och i riksdagsgruppen. Sådant händer. I sakfrågan är vi dock helt överens mellan regering och riksdagsgrupp.

Prot. 2012/13:89
11 april

*Subsidiaritetsprövning
av EU-förslag*

Anf. 7 MATS PERTOFT (MP) replik:

Herr talman! Detta försvar förstår jag inte. Ni kan ju inte vara överens om det är en spricka mellan regeringen och riksdagsgruppen. Sprickan är tydlig i underlagen. Regeringen anser att detta förslag inte strider mot subsidiaritetsprincipen. Moderaterna här anser att det strider mot subsidiaritetsprincipen.

Det är två diametralt motsatta ställningstaganden. Jag frågar: Varför? Vadan detta? Vad är det som skiljer er sakmässigt? Hur har ni kommit fram till detta inom den moderata riksdagsgruppen? Ni måste kunna svara på denna fråga. Vad är det sakmässigt som gör att ni har kommit fram till diametralt olika ståndpunkter?

Vad är det som Anders Borg tyckte var helt okej som ni tycker är helt fel? Det måste finnas något svar. Annars är det ganska anmärkningsvärt att riksdagsgruppen ger sin finansminister och, för den delen, statsministern en total avhyvling.

Anf. 8 ANETTE ÅKESSON (M) replik:

Herr talman! Det var kanske lite väl starkt uttryckt. Men det viktiga är, som sagt, att vi helt delar uppfattningen att den finansiella transaktionskatten inte är gynnsam för Sverige. Regeringen har varit tydlig med att man säger nej.

Vad gäller bedömningen av subsidiaritetsprövningen har vi kanske gjort en delvis annan bedömning. Men så är fakta. Det har tillkommit underlag i utskottsarbetet som har gjort att vi har gjort den bedömningen.

Anf. 9 GUNNAR ANDRÉN (FP):

Herr talman! Europa mår inte riktigt bra. Så är det. En del länder mår bättre än andra länder. Vi ska vara glada för att inte alla mår dåligt. Sverige och flera andra nordeuropeiska länder har klarat den finansiella krisen, som nu är inne på sitt femte år, ganska bra.

Precis som Leif Jakobsson var inne på – jag tror att det stöds av alla andra – finns det ett uppdämt behov av att se över att den finansiella sektorn, efter det som hänt nere i Europa, får bidra mer än som har skett hitintills. Vi undgick det i Sverige på 1990-talet genom till exempel inrättandet av bankakuten. Det var viktigt. I många europeiska länder har man inte haft motsvarande möjligheter. Det har gjort att man fått vidta, uppriktigt sagt, ganska märkliga åtgärder som har drabbat på ett sätt som vi i Sverige i alla fall har sluppit både under 1990-talet och nu. Och de stora nedskärningar i olika system som har skett nere i Europa har slagit hårt mot många människors köpkraft.

Det är bakgrunden till det förslag som nu finns här.

Mats Pertoft ställer en väsentlig fråga. Finns det någon meningsskiljaktighet när det gäller subsidiaritetsprövningen mellan regeringen och utskottets majoritet? På den frågan finner man ett tydligt svar i det förslag till motiverat yttrande som vi har lämnat här. Det är nämligen ett diskuterande yttrande som vi har lämnat. Den väsentligaste meningen i det här förslaget ska jag gärna läsa upp för kammaren och de ärade åhö-

rarna: ”Bristen på klarhet när det gäller dessa beskattningsanspråk gör att förslaget i nuläget bedöms gå längre än vad som är nödvändigt för att nå målen för den planerade åtgärden.”

Det är detta som är det viktiga och diskuterande när det gäller varför man kommer fram till att detta i nuläget går längre än en subsidiaritetsprövning, att godkänna den, skulle ge vid handen.

Det är synd att inte Mats Pertoft har läst förslaget. Då hade han kunnat undvika att ställa frågan om det finns någon skillnad mellan regeringen och utskottsmajoriteten. Det gör det inte. Det diskuterande yttrandet är tydligt på den här punkten.

Man måste också se detta i en annan relation. Vänsterpartiet och Miljöpartiet vill nu ha ett godkännande – det är lite överraskande, måste jag medge, särskilt från Vänsterpartiet, som vill lämna EU – när det gäller att man ska överlåta en del av beskattningsmakten. Det är inte det vi hantarerar, men det ställningstagande som Vänsterpartiet och Miljöpartiet gör möjliggör att man överlåter en del av beskattningsmakten till Europeiska unionen.

Då finns det en lång rad frågor. Jag tycker i och för sig att det är logiskt att ni som vill ha den här typen av överstatlig beskattningsmakt tycker att det här förslaget är bra. Det förstår jag i och för sig. Det finns logik i detta och i Tobinskatten.

Men sedan kan man läsa ert förslag till yttrande. Det finns inte med ett ord om att detta förslag i all sin oklarhet i själva verket skapar egna medel till Europeiska unionen. Det är en ståndpunkt som ni aldrig någonsin har haft och som inte heller Alliansens partier vill ha, att EU skulle skaffa sig en egen beskattningsmakt.

Det är en helt annan sak att den finansiella sektorn på olika sätt måste bidra. Men ni går ett steg längre. Om ert förslag skulle vinna riksdagens bifall – det kan man ju tänka sig; det vet vi ingenting om – har ni i själva verket sagt någonting annat, fast ni underlåter att tala om det för väljarna, nämligen: Vi tycker att EU ska få en beskattningsmakt och den vägen finansiera EU.

Det är vi väldigt mycket emot. Precis som Anette Åkesson sade ska beskattningsmakten vara nationell. Det är en viktig princip. På den här punkten måste medborgarna vara klara över att Vänsterpartiet och Miljöpartiet, med den position som de intar, öppnar för en internationalisering och en finansiering av EU, även om det ena partiet inte vill vara med i detta. Det är en finansiering via denna transaktionsskatt som man inför.

Jag tycker, herr talman, att det finns en annan sak som inte berörs så mycket i det här förslaget till yttrande, nämligen att EU är en gemenskap, en förening, mellan för närvarande 27 länder. Det kommer att bli 28 länder, och fler vill in i denna förening.

I det här läget är det bara 11 av de 17 euroländerna som vill vara med. Man måste också, herr talman, lägga märke till vilka länder som inte är med över huvud taget. Det är viktiga länder. Det är inte bara Storbritannien. Det är ett sådant kärnland som Holland, som av särskilda skäl inte vill vara med i den här transaktionsskatten. Det är inte betydelselöst att känna till detta.

Ett annat sådant land är Luxemburg, med sin stora banksektor, som inte heller vill vara med. Danmark, som inte är ett euroland men har en valuta knuten till euron, vill inte heller vara med.

Det finns alltså en lång rad länder nära knutna till euron som inte vill vara med i detta samarbete. Därmed är vi inne på en annan fråga: Är detta ett gemenskapsinitiativ över huvud taget? Det är en viktig fråga.

Detta skulle kunna få andra konsekvenser, konstitutionella konsekvenser, för EU. Det kan vara att man skapar ett mindre EU i olika frågor. EU-länderna kan samarbeta på olika sätt. Men här är det fråga om någonting annat.

Jag tycker, herr talman, att det förslag som nu finns till skrivelse till Europeiska unionen i majoritetens yttrande väl täcker vad svenska folket förväntar sig att vi i riksdagen ska tycka i den här frågan.

(Applåder)

Anf. 10 JACOB JOHNSON (V) replik:

Herr talman! Som sagt: Subsidiaritetsprövningar är inte bland det enklaste på den här planeten. Det är väldigt svårt att hålla isär själva subsidiaritetsfrågan och sakfrågan. Sedan har vi även det här med det fördjupade samarbetet, och det omfattar inte hela, men då måste man ha historiken klar för sig: Europeiska rådet har godkänt detta fördjupade samarbete, och den svenska regeringen har godkänt det.

Det kan man ha synpunkter på, och man kan ha synpunkter på EU. Det har till exempel Vänsterpartiet. Vi anser att Sverige på sikt bör lämna EU. Men så länge vi är med i EU spelar vi enligt reglerna och försöker göra de bästa möjliga ställningstagandena.

Gunnar Andrén hävdar att Vänsterpartiet i och med detta ställningstagande i subsidiaritetsfrågan är förespråkare för en beskattningsrätt till EU. Då tycker jag att Gunnar Andrén inte riktigt har läst utlåtandet, för där är det refererat vad vi har framfört tidigare i behandlingen, nämligen att vi inte kan tänka oss att gå med i någonting sådant här om det överför beskattningsrätt till EU. Vi är också helt klart motståndare till att skatteintäkterna ska kunna gå till EU som egna medel, utan de ska gå till medlemsländerna.

Men detta är, menar jag, sakfrågan. Subsidiaritetsfrågan är ju om ett sådant här förslag ska tas fram på EU-nivå eller mellanstatlig nivå. Där delar vi kommissionens åsikt som det står att ”målet med förslaget kan inte i tillräcklig utsträckning uppnås om medlemsstaterna måste samverka”.

Kan inte Gunnar Andrén som EU-vän se den motiveringen?

Anf. 11 GUNNAR ANDRÉN (FP) replik:

Herr talman! Jag trodde i all min enfald att Jacob Johnson hade läst den reservation som han har skrivit under. Så är uppenbarligen inte fallet, och därför, herr talman, ska jag läsa in den i protokollet.

Reservationen är ganska kort, och man lägger märke till att den andra delen om EU-medlen inte finns med över huvud taget. Så här står det: ”Vi anser att ett fördjupat samarbete mellan medlemsstaterna på området för skatt på finansiella transaktioner bäst regleras på EU-nivå” – det var det som jag ansåg vara logiskt – ”och ser därför inte någon grund för att ifrågasätta kommissionens förslag till direktiv om genomförande av det fördjupade samarbetet på området för skatt på finansiella transaktioner ur subsidiaritets synpunkt.”

Det är vad som står där. Innebörden är ju den att ni inte tar ställning till det som vi diskuterar, nämligen om det ska vara egna medel och beskattningsrätt eller inte. Det är det som det handlar om. Vi anser att det går för långt utöver det, men ni godtar detta.

I själva verket har ni godtagit, möjligen utan att förstå detta, att EU ska få egna medel. Det är det som *inte* står här men som är innebörden av ert förslag, Jacob Johnson, och därför tycker jag att man måste vara ärlig och diskutera den frågan. Ni öppnar för möjligheten att svenska pensionärers pengar går till att betala Tysklands EU-avgift, och det är jag inte med på att vi ska göra. Det är inte detta parlaments uppgift att göra på det sättet.

(Applåder)

Anf. 12 JACOB JOHNSON (V) replik:

Herr talman! Gunnar Andrén fortsätter att blanda äpplen och päron. Det är en sakfråga hur den här skattens utformning ska se ut. Det finns oklarheter, men grundprincipen är att om man ska ha en skatt på finansiella transaktioner mellan ett antal samverkande länder som har fått godkänt av Europeiska rådet så måste den tas fram på en gemensam nivå och klara nödvändiga krav på harmonisering för att det inte ska bli olika effekter, fragmentisering och så vidare. Det är det som är grundfrågan.

I själva sakfrågan är det väldigt mycket som är oklart, till exempel om det blir några egna medel eller inte. I och för sig är det formulerat i utskottets utlåtande att förslaget i nuläget bedöms och så vidare. Men att i själva subsidiaritetsfrågan kunna godkänna ett förslag som inte är slutförhandlat och förutse hur det kommer att se ut är inte realistiskt, utan det handlar om den principiella frågan: Bör det här tas fram på gemensam nivå eller inte?

Det tycker vi. Det bör tas fram på gemensam nivå för att man ska kunna få effektivitet i den här skatten. Tänker man lite längre och vill försöka nå det här på en global nivå, över många nationsgränser, skulle då Gunnar Andrén tycka att det strider mot subsidiaritetsprincipen, eller är det liksom en lämplighetsfråga?

Kan Gunnar Andrén svara på den principiella frågan?

Anf. 13 GUNNAR ANDRÉN (FP) replik:

Herr talman! När det gäller valpskatter är Folkpartiets och de andra allianspartiernas åsikt entydig: Det är vi emot.

Sedan kan man alltid diskutera hur den finansiella sektorn över hela världen ska beskattas. Där har vi ingen deciderad åsikt. Där måste vi se exakt hur förslagen utformas. Det är väl fullt möjligt att man kan tänka sig någon väldigt intressant konstruktion som gör att alla länders finansinstitut måste vara med och finansiera.

Men den här konstruktionen är inte alls av den karaktären, och det gör som jag sade tidigare att ni, oavsett om ni tycker att det inte ska vara så eller inte, kommer att säga att svenska folkpensionärers fonder, om de handlar med tyska aktier eller vad det nu kan vara för någonting, i själva verket kommer att gå till att finansiera EU-ländernas medlemsavgifter i EU. Detta är vi absolut emot.

Om Jacob Johnson hade läst lite mer hade han sett att regeringen har två väldigt bra ståndpunkter i den här frågan, nämligen att vi tolererar att

de här elva länderna går vidare med en fördjupad finansiell transaktion. Men vi är mycket emot den andra delen om att det ska vara egna medel. Det kan man skratta åt eller vad man vill, men på den punkten är regeringen solklar. Det finns ingen som helst tvekan.

Men på den punkten blir det så att om det förslag som ni har lämnat skulle vinna riksdagens bifall godkänner man att det blir egna medel, för det är kommissionens förslag att öppna för detta. Detta är vi emot, och det är den väsentligaste frågan: Nationell beskattningsrätt ska vara kvar.

Anf. 14 KARIN NILSSON (C):

Herr talman! Nu har vi diskuterat och debatterat den här frågan i 45 minuter, och jag känner väl inte att det behöver tillföras så väldigt mycket mer. Men självklart vill jag uttrycka Centerpartiets ståndpunkt i sammanhanget, och den är givetvis att yrka bifall till utskottets förslag.

Vi har i dag inte att ta ställning till sakfrågan. Så är det. Det handlar egentligen om elva länders intresse av ett fördjupat samarbete om en skattefråga. Men eftersom man då också på något vis måste ta hänsyn till hur-frågan hamnar vi i saktidningen ändå. Förslaget som det ser ut i dag upplevs nämligen luddigt, och dessutom verkar det som om det kommer att spilla över på svenska skattebetalare och svenska transaktioner och även på andra som inte omfattas av de elva medlemsstaternas fördjupade samverkan.

Det finns alltså alla skäl i världen att ifrågasätta hur man tänker och att vi då också prövar den här subsidiaritetsprincipen i sammanhanget och följer upp den med en motiverad skrivning.

Argumentationen har ni hört från såväl Leif Jakobsson och Anette Åkesson som Gunnar Andrén. Jag ställer mig bakom deras resonemang och yrkar som sagt bifall till utskottets förslag.

(Applåder)

Anf. 15 THORALF ALFSSON (SD):

Herr talman! Precis som tidigare talare kan jag instämma i att det är en tolkningsfråga när det gäller subsidiaritetsprövning och proportionalitetsprincip i sakfrågan. Men som vi i skatteutskottet har märkt under de utfrågningar vi har haft med Finansdepartementet finns det en rad oklarheter i detaljerna. Det måste man ändå ta med sig i den sammanvägda bedömningen.

När vi fick underlagen till vårt utskottsmöte och vår justering blev jag ändå förvånad över att det fanns en majoritet för att det strider mot subsidiaritetsprincipen. Jag hade förväntat mig att vi kanske skulle vara de enda som ansåg det. Det upplevde jag som väldigt positivt. Inte minst med tanke på regeringens ståndpunkt i frågan var det förvånande.

Som jag säger anser vi sverigedemokrater att förslaget om fördjupat samarbete om skatt på finansiella transaktioner strider mot subsidiaritetsprincipen enligt den information som har funnits tillgänglig i dag. Samtidigt är vår utgångspunkt att medlemsstater som generell princip bör ha rätten och möjligheten att gå vidare och fördjupa samarbetet inom en viss fråga, även om hela unionen inte är överens om inriktningen. Det fordrar dock att eventuella konsekvenser av ett fördjupat samarbete begränsar sig och inskränker sig till just de medlemsstater som frivilligt valt att inleda

ett sådant fördjupat samarbete. Det kan inte sägas vara fallet i förslaget om en skatt på finansiella transaktioner, FTT.

Att en svensk kund som handlar till exempel ett svenskt värdepapper på ett svenskt institut skulle drabbas av en skatt inför av de elva EU-länder som ingår i det fördjupade samarbetet är lite magstarkt och inkräktar på vår nationella skattesuveränitet.

De remissinstanser som har yttrat sig angående kommissionens förslag är över lag kritiska, inte minst Bankföreningen som sammanfattar sitt remissyttrande på ett enligt mitt sätt att se väldigt bra sätt:

”Tillämpningsområdet för Skatten enligt förslaget måste inskränkas för att minska graden av extraterritoriell beskattningseffekt så att inte företag och privatpersoner i länder utanför Skatteområdet på ett helt oförutsebart sätt drabbas av Skatten när de gör affärer i värdepapper emitterade utanför Skatteområdet. Skatt ska inte tas ut i Sverige och Sverige ska inte agera uppbördsman för andra länders Skatter. Detta är inte rimligt. Det fördjupade samarbetet avseende Skatt på finansiella transaktioner bör utformas så att företag och personer i länder som inte valt att delta inte heller ska drabbas av Skatten.”

Egentligen är det helt självklara slutsatser om vi värnar vår nationella skattesuveränitet, och Sverigedemokraterna instämmer till fullo i Bankföreningens sammanfattning.

Herr talman! I det tidigare motiverade yttrandet angående FTT till Europaparlamentet framhölls i skatteutskottets utlåtande att grundprincipen om skattesuveräniteten för medlemsländerna måste värnas, något som vi anser är lika viktigt i dag även om det inte omnämns i detta utlåtande.

Vad som händer med kommissionens förslag och den vidare utformningen av förslaget får vi avvakta, men jag är tills vidare nöjd med att en majoritet i utskottet anser att förslaget strider mot subsidiaritetsprincipen.

Därmed vill jag yrka bifall till förslaget i skatteutskottets utlåtande SkU33.

Anf. 16 LARS GUSTAFSSON (KD):

Herr talman! Det finns en dansk komposition som heter Dimman lättar. Den är komponerad av en dansk kompositör som heter Nielsen. I det här ärendet är det så att dimman har tätnat för varje redovisning vi har fått av bland annat regeringen i utskottet. Det blir svårare och svårare att begripa vad som egentligen ska bli slutresultatet. Då kan det inte gärna bli lättare för lyssnarna, för det är mycket perifert vad finansiella transaktioner och skatter på dem kommer att handla om. Det blir också mer perifert när det inte finns några färdiga förslag för oss att ta ställning till.

Jag tror att man egentligen måste finna bakgrunden till detta i den ekonomiska krisen i Europa längre tillbaka i tiden. Man måste också komma ihåg att den här krisen inte bara handlar om de finansiella institutens beteende, utan det har också att göra med statsfinanserna i de olika länderna som inte har skötts på ett korrekt sätt. Sammantaget har detta gett utrymme för de problem som vi ser. Kommer inte länderna till rätta med sina statsfinanser kommer det inte att hjälpa vilka skatter vi än inför. Man måste ha med sig den bakgrunden.

Man måste också ha med sig i bakgrunden att den reservation vi ser från Vänsterpartiet och Miljöpartiet är sprungen ur att man vill ha sådana

här övergripande skatter för att man tror att det är bra, medan det är många av oss som inte tycker att det är ett bra sätt att hantera detta, Tobinskatt och andra konstigheter. Vi tror att det finns andra sätt, som Sverige exempelvis som genom annan lagstiftning har kunnat begränsa bankers och instituts beteende.

Nu gäller det subsidiaritetsprövningen. Den är ju sådan att denna kammare och skatteutskottet inte har att ta ställning till huruvida man gillar förslaget i Europa eller ej. Det handlar om huruvida detta påverkar vårt land på ett sätt som vi tycker är negativt eller inte. Är det så, vilket har visat sig alltmer, att det finns stora oklarheter i hur utfallet kommer att bli för Sverige och för verksamheter i Sverige och även i andra länder som inte är med i samarbetet, både inom EU och utom EU, och det påverkar räntesättning, inflation och innebär väldigt många osäkra faktorer är det enligt proportionalitetsprincipen inte bara att godkänna det rakt av som det är. Det är detta som jag tror att Alliansen i skatteutskottet kommer fram till efter hand. Det finns för stora frågetecken för att bara lägga detta under sig, eftersom vi ännu inte vet hur det skulle kunna bli.

Som jag sade, dimman lättar inte, vi vet inte vad som händer när den väl lättar. Då vill vi inte ha godkänt någonting som vi tycker inte är acceptabelt för svenskt deltagande.

Man skulle kunna tänka sig att Danmark, Sverige och Finland kom överens om någonting som faktiskt påverkar Tyskland av någon orsak. Jag tror inte att tyskarna skulle tycka att det var jättebra att vi hittade på saker och ting som i och för sig inte strider mot deras grundläggande principer men som påverkar deras ekonomi. Jag tror att man nog måste tänka i större sammanhang, och det är det vi ska pröva i subsidiaritetsprincipen.

Vi vet att förslaget inte är avgränsat till länder. Den emissionsprincip som kommer blir väldigt diffus. Vilka indirekta eller direkta konsekvenser får detta när man börjar bolla runt det teoretiskt i sammanhanget? Några sådana förslag vill vi inte att EU ska föra fram, för då har EU gått utanför de befogenheter som finns i dess stadgar. Därför tycker jag att det också är rimligt att man är väldigt tveksam.

En annan tveksamhet – vi har inte debatterat den här – tycker jag är EU-avgiften och avdragsmöjligheterna. Hur kommer detta att clearas, och vilka konsekvenser kommer det att få? Det blir ändå i slutet som ni vet en kohandel, om jag uttrycker det så. Det är fortfarande så att budgeten inte har kunnat fastställas därför att man har olika uppfattningar. Vilka länder kan ta ut vilka avgifter? Hur ska man dra av detta gentemot varandra? Jag tror att vi ska vara väldigt försiktiga innan kommissionen och EU har ett klart förslag där vi vet konsekvenserna för länder som inte ingår. Innan dess är inte subsidiariteten uppfylld och inte proportionaliteten heller. Därför stöder jag förslaget i utskottets utlåtande.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 9 §.)

Föredrogs
civilutskottets betänkande 2012/13:CU11
Hyresrätt m.m.

Anf. 17 LARS ERIKSSON (S):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till motion C388, yrkande 7 och 10.

Herr talman! Sverige står inför en stor utmaning. Bara i de kommunala bostadsbolagen beräknas 300 000 av miljonprogrammets lägenheter vara i behov av omfattande ombyggnad. Ombyggnadsprocessen är omfattande för hyresgästerna, och många kommer att tvingas flytta på grund av att de inte har råd att bo kvar efter ombyggnaden.

En så kallad skyddsregel vid stora hyreshöjningar har införts i hyreslagen 55 § femte stycket. Den är generell och innebär att hyresgästen har rätt till en anpassningstid vid större hyreshöjningar – en så kallad trappning av hyran. Lagstiftaren ger emellertid exempel på undantag då det kan vara befogat att låta större hyreshöjningar få genomslag snabbare.

Herr talman! De största hyreshöjningarna förekommer just i samband med ombyggnader. Det är inte ovanligt med hyreshöjningar på 50–60 procent. I praktiken är det inte ovanligt med förhandlingsöverenskommelser om hyra efter ombyggnad där hyreshöjningar genomförs trappstegsvis. Därför är det viktigt att även hyresnämnden ges möjlighet att använda skyddsregeln vid ombyggnader, så att de kan fatta beslut om trappstegsvis höjning av hyran.

Skyddsregeln infördes efter förslag från Hyresgästföreningen och Sabo. Det var ett förslag för att alltid ge hyresgästerna skydd mot kraftiga hyreshöjningar vid ombyggnad. När hyresnämnden bestämde en hyra som väsentligt översteg den tidigare hyran skulle nämnden därför enligt förslaget alltid bestämma en upptrappning av hyreshöjningen över ett antal år. Vi anser att skyddsregeln ska gälla när hyresvärden vill bygga om, renovera och genomföra andra standardhöjande åtgärder. Skyddsregelns tillämpning får inte användas så att hyresgästens besittningsskydd äventyras. Regeringen bör snarast återkomma till riksdagen med förslag i denna fråga.

Bakgrunden till förslaget att införa en skyddsregel var att ombyggnad och upprustning av lägenheter och fastigheter i många fall innebär att hyran höjs med kanske 50–60 procent. Sådana hyreshöjningar tvingar många hyresgäster att flytta. Det finns uppgifter om att uppemot 40–50 procent av hyresgästerna i sådana fastigheter tvingas söka nytt boende någon annanstans. Civilutskottet besökte nyligen Linköping och träffade där bland annat det kommunala bostadsbolaget, som redovisade att uppemot 50 procent av deras hyresgäster väljer att inte flytta tillbaka till den fastighet som har renoverats på grund av fördyringen av hyran.

Jag är själv uppvuxen i närheten av ett område i Göteborg där hyran nu höjs med över 60 procent efter renovering. I alla dessa fall heter det att de som inte kan bo kvar efter renoveringen erbjuds boende i en annan del av hyresvärdens bestånd. I verkligheten betyder det att man kan tvingas flytta flera mil inom en stad. Ungarna får byta skola eller för-

skola, och umgänge och trygghet bryts upp. Det blir stora slitningar och påfrestningar för den enskilde eller för familjen.

Herr talman! Detta är inte en politik för ett samhälle som håller ihop. Regeringen är fullt medveten om problemet men väljer att bortse från det. Reaktionen i bostadsområden som står inför hyreshöjningar som dessa är massiva. I många fall är det i princip omöjligt att få tag på ett nytt boende eftersom det på många orter är betydande bostadsbrist. Många hyresgäster hamnar således i situationen att de inte har råd att bo kvar men inte har någon annanstans att ta vägen.

Eftersom antalet ombyggnader kan förväntas öka de närmaste åren när miljonprogrammet ska renoveras skulle vi kunna se en betydande folkomflyttning framför oss om inget görs åt regelverken. Vi vill från Socialdemokraternas sida visa att en annan, mildare väg är möjlig – en väg som har stöd hos både Hyresgästföreningen och Sabo. Därför har vi en reservation i dagens debatt.

Skyddsregeln fick dock en annan utformning än den vi ville se. Den skyddsregel som föreslogs av regeringen fick följande lydelse: ”Om den hyra som är att anse som skälig är väsentligt högre än den tidigare hyran i hyresförhållandet, ska hyresnämnden, om hyresgästen begär det och inte särskilda skäl talar emot det, bestämma att hyran ska betalas med lägre belopp under en skälig tid.” Tillämpningen villkorades alltså av att det inte fanns särskilda skäl som talade mot en tillämpning.

Dessutom nämner regeringen just standardhöjande ombyggnad som exempel på ett särskilt skäl att inte tillämpa skyddsregeln. Regeringen skriver: ”Särskilda skäl som talar emot en tillämpning av skyddsregeln bör således kunna vara exempelvis att det efter godkännande eller tillstånd har utförts standardhöjande åtgärder”. Man kan alltså säga att skyddsregeln inte behöver tillämpas i just den situation där hyresgäster har störst behov av den.

Hur har då regeringen motiverat detta? I betänkandet anförs att hyresgästers inflytande är starkt i ombyggnadssituationen. Regeringen skriver: ”När det gäller exempelvis standardhöjande åtgärder som har en inte obetydlig inverkan på lägenhetens bruksvärde har hyresgäster i dag ett relativt starkt inflytande.” Vi menar att detta är direkt fel – hyresgästerna saknar i praktiken inflytande i denna situation.

Herr talman! Jag ska säga några ord om reglerna vid ombyggnad. Enligt reglerna vid ombyggnad får en hyresvärd inte utföra standardhöjande åtgärder i en lägenhet om inte hyresgästen antingen har godkänt åtgärderna eller säger nej men hyresnämnden lämnar tillstånd.

I praktiken är det mycket vanligt att hyresgästerna säger nej till de standardhöjande åtgärder som hyresvärderna vill genomföra, eftersom det kommer att leda till mycket höga hyreshöjningar. Hyresvärderna vänder sig i dessa fall till hyresnämnden och ansöker om tillstånd att genomföra åtgärderna. Nämnden ska enligt reglerna bifalla hyresvärdens ansökan om värden har ett beaktansvärt intresse av att åtgärden genomförs och det inte är oskäligt mot hyresgästen att den genomförs.

Jag har tagit del av en undersökning som Hyresgästföreningen genomfört, där de har tittat på praxis från hyresnämnder och Svea hovrätt under åren 2002–2010. Jag kan konstatera att nämndernas och hovrättens praxis är entydig: I praktiken får hyresvärderna nästan alltid tillstånd att utföra de åtgärder man ansökt om. Det hjälper således inte hyresgästerna

att protestera, eftersom hyresnämnden och hovrätten ändå alltid ger hyresvärden tillstånd.

Fastighetsägarna i Stockholm gjorde under 2008 en genomgång av alla ärenden i hyresnämnden i Stockholm 2002–2006. Man kom fram till att det under perioden hade meddelats avslag 3 gånger av totalt 449 ärenden. 192 bifölls helt, 5 avslogs delvis och 249 avskrevs. Att så många ärenden avskrevs är i allmänhet en konsekvens av att parterna nått en frivillig överenskommelse som innebär att hyresgästen medger hyresvärdens ansökan.

Sådana sena godkännanden beror ofta på, vilket framgår av hyresnämndens protokoll, att hyresgästen först vid förhandlingen insett att nämnden i tillståndsärendet inte prövar hyran efter ombyggnad. När väl hyresvärden har fått tillstånd för åtgärderna kan han genomföra ombyggnaden. När ombyggnaden är klar återstår att bestämma hyran för lägenheterna. Denna prövning leder som tidigare sagts till att hyreshöjningen i de flesta fall blir mycket kraftig, i flera fall upp till 50 procent högre hyra.

Herr talman! Sammanfattningsvis visar praxis att hyresgästerna i praktiken saknar inflytande över ombyggnaden. Regeringens ställningstagande att hyresgästerna har ett relativt starkt inflytande vid ombyggnad är direkt fel. I stället får hyresvärden i praktiken alltid tillstånd till åtgärderna som leder till hyreshöjningar på upp till 50 procent.

Ett särskilt skäl att inte tillämpa skyddsregeln är enligt propositionen att hyresvärden har fått tillstånd att utföra standardhöjande åtgärder. Det är för oss självklart att skyddsregeln alltid ska tillämpas i dessa situationer och att tillämpningen ska vara generös. Detta skulle enkelt kunna genomföras genom att ändra skyddsregeln så att den alltid ska tillämpas vid ombyggnad.

Det här gör, herr talman, att vi inte är nöjda med hur förslaget ser ut. Konsekvenserna för den enskilde riskerar att bli för stora för att vi ska kunna acceptera detta. Vi tycker att regeringspartierna ska gå tillbaka, göra om och göra rätt och återkomma till riksdagen med förslag i denna fråga i syfte att få en bred uppslutning kring förslaget i riksdagen.

I detta anförande instämde Jonas Gunnarsson (S).

Anf. 18 JAN LINDHOLM (MP):

Herr talman! Allianspartierna har under ledning av Moderaterna sedan de bildade regering hösten 2006 systematiskt skadeskjutit bostadsmarknaden i Sverige. Att man kritiserar den sabotagepolitik som bedrivits under allianspartiernas tid vid makten betyder emellertid inte att man automatiskt hyllar den bostadspolitik som har drivits tidigare.

Bostadsministern och andra företrädare för regeringen talar fagert om hyresrättens betydelse samtidigt som de systematiskt slår undan benen på densamma. Den uppenbara bakomliggande avsikten från regeringens sida är att tvinga alla att äga sitt boende. Man har i medierna de senaste dagarna hört många som har vittnat om den effekten av den förda politiken.

Regeringens politik handlar enbart om ideologi och inget annat. Att trångboddheten breder ut sig i rasande takt, att hundratusentals saknar den bostad de har behov av, att barn växer upp utan någon plats för läx-

läsning är sådana fakta som regeringen struntar blankt i. Att många företag, framför allt på mindre orter, inte lyckas locka till sig den yrkeskompetens som de behöver för att utvecklas, på grund av att det inte finns några bostäder att erbjuda inom rimligt pendlingsavstånd och att ingen bank lånar ut till bostadsbyggande utanför de större orterna, är även det, herr talman, en del av den verklighet som regeringen struntar blankt i. Att studenter i Sverige avstår från studier som de har antagits till på grund av att det är omöjligt att hitta bostad på studieorten är likaså något regeringen struntar blankt i.

Regeringens linje är alltså tydlig. Man väljer i alla lägen att överlämna de svåra politiska frågorna till den så kallade marknaden. Att marknaden sedan inte förmår att hantera frågan bryr man sig uppenbarligen inte om. Man har ju lämnat över frågan till den heliga marknaden, och då har man agerat ideologiskt korrekt. Om det sedan fungerar eller inte spelar ingen roll för regeringen och dess partier. Att marknaden inte fungerar när det gäller bostadsförsörjning råder det ingen som helst tvekan om. Tvärtom är marknaden sjukare än sjuk, och regeringens skadeskjutande gör den bara än mer haltande.

Grundtanken med marknadsekonomi är att kunden eller konsumenten ska kunna göra ett val mellan ett antal alternativ. Förutsättningen är att de alternativ som erbjuds ska vara sådana som kunden är intresserad av, eller hur, och att alternativen på något sätt fyller de funktionskrav som kunden har. En tredje förutsättning för en fungerande marknad är att kunden har ekonomiska möjligheter att göra det val som är intressant att göra.

Inte på något av dessa områden uppfyller marknaden för bostäder de här uppräknade villkoren, och därför har marknaden ingen möjlighet att lösa bostadsförsörjningsfrågan.

Herr talman! För de flesta bostadskonsumenter finns det inget alternativ, alltså inget alternativ, noll alternativ. Man tvingas till nödlösningar som att bo kvar hos mamma, bo hos en kompis eller kanske köpa en husvagn. För de flesta börjar bostadskarriären med ett tröstlöst köande.

Och så kommer jag till det här med att välja. Att välja – det är faktiskt ett skämt. När man väl kommer fram i kön och det är ens tur, vare sig det handlar om kön för en skolplats för barnet, en plats för mamma i äldreomsorgen, en bokning för egen del för hälsokontroll i vården eller en bostad är det inte många som säger nej till det erbjudande de då får. Att säga nej i det läget riskerar betyda att man får börja om i kön. Bostadsmarknaden erbjuder alltså inga val, utan den erbjuder en köplats.

För bostadskonsumerten innebär det här i praktiken att man tvingas acceptera en bostad på fel ort eller i fel stadsdel med långa resor till dagis, fritids, skola, arbete och andra viktiga målpunkter i livet för att få vardagen att fungera. Vi vet vad det betyder för klimatet och miljön.

Oftast innebär marknadens erbjudande även att månadskostnaden är högre för boendet än vad konsumenten anser sig klara av. Det har vi hört föregående talare berätta om. Men några alternativ erbjuder marknaden, som jag påpekat, inte. För att bostadskonsumerten ska kunna få det boende som hen önskar tvingas hen allt oftare köpa sitt boende. Det är det som de moderata ideologernas högsta önskan är – att alla ska smittas av ägandesjukan. Någon bostadsbubbla har vi inte förrän den spricker, sade

en minister insiktsfullt för några år sedan i en debatt här i kammaren. Just det, den som drabbats av ägandesjukan har ingen sjukdomsinsikt.

Ägda bostäder har ett väldigt oklart realvärde, men de har ett tydligt lokalt marknadsvärde. Även på marknader där värdet hela tiden ökar, och inte fluktuerar, är det värdet tämligen ointressant för den som äger. Möjligen kan det vara intressant för arvingarna. Men för den som ska bo spelar det ingen roll om bostaden är värd 1, 2, 3 eller 4 miljoner, för bo behöver alla göra fram till sin död. Om den lokala marknaden för ägda bostäder fungerar så bra som den ska förändras alla bostäders värde tämligen likartat. Om någon byter från en trea till en annan trea för 1 eller 4 miljoner handlar det inte om värden, utan det handlar om graden av bubblifiering.

Herr talman! Ett samhälle som enbart består av läkare, jurister, ingenjörer och liknande högvärlönde grupper fungerar inte även om allianspartiernas företrädare tycks tro det. För att ett samhälle ska fungera krävs det att någon lagar taken när de börjar läcka, att någon ser till att vattenreningen fungerar och att avloppsledningarna är hela. Den ökade livslängd som vi ser som ett av de främsta resultaten av 1900-talets välfärdsutveckling beror inte i första hand på läkemedelsindustrins framgångar eller på en bättre läkarvetenskap. Det framsteget beror främst på rent vatten och fungerande reningsverk.

För att ett samhälle ska fungera behövs det att någon skottar bort snön på vintern och att någon klipper gräsmattorna på sommaren, att någon lagar maten på restaurangerna och att det även finns någon som diskar efter besökarna, kanske hos oss i denna kammare. Det krävs att någon tar hand om både barnen och de äldre, att någon kör bussen, sopbilen, varubilen till butiken, packar upp varorna och att någon hjälper till i affären på olika sätt.

De viktigaste jobben, herr talman, de som gör att vardagen i samhället fungerar, är oftast inte så högt värderade när det kommer till lönenivå, vilket naturligtvis är väldigt märkligt och i sig en fråga för politisk diskussion. Den arkitekt, bara för att ta ett exempel, som fortsätter att rita hus efter 65 års ålder och som under sitt yrkesliv kanske har fått rita sina drömhushus många gånger och gärna jobbat över på kvällarna när det varit som allra roligast har kanske inte ens betraktat lönen som den viktigaste ersättningen för utfört arbete. Glädjen i arbetet och kundernas glädje har många gånger varit det avgörande.

För den som utför de tyngsta jobben i vården och omsorgen är det inte självklart att orka jobba fram till 65, och att kunna ha en sidoinkomst i yrket efter 65 är närmast otänkbart. För den personen har lönen varit viktig trots att den inte har varit så stor och övertidsersättning när man tvingats jobba över en självklarhet.

Bostadspolitik är viktigt. Men, herr talman, det inser inte regeringspartierna. Bostadspolitik behövs för att ett samhälle ska fungera. Det är för alla dessa viktiga och nödvändiga men låg- och medelavlönde medborgare som vi behöver hyresrätten och bostadspolitiken. Inser ni inte det?

Det är inte för dem som själva kan bestämma när det är dags för nästa steg i karriären som vi behöver en bostadspolitik, inte för dem som har råd att köpa en ny bostad på den nya orten utan att behöva sälja den

gamla bostaden först, inte för dem som kan hyra ut den gamla bostaden i väntan på att barnen kan behöva den under sina universitetsår.

Bostadspolitiken behövs inte för dem som har mer pengar än de behöver för att äta sig mer än mätta.

Varje samhälle är beroende av den sortens nyckelpersoner som jag nyss gav exempel på, de vars insatser av någon outgrundlig anledning inte värderas så högt när det kommer till lönesättning men som gör att vårt samhälle fungerar. De är faktiskt oersättliga. Därför måste det, herr talman, finnas bostäder även till dem.

En regering som inte förstår behovet av en bostadspolitik skadar faktiskt samhället. Hur den bostadspolitiken sedan ska se ut kan man naturligtvis diskutera. Men den måste ge förutsättningar för alla sorters människor att kunna bo i alla delar av landet, i alla delar av staden och i alla bostadsområden. Bostadspolitiken måste underlätta integration och bostadskarriärer, och den måste motverka segregation, gettofiering och förslumning.

Inte minst måste bostadspolitiken ge alla människor förutsättningar till en rimlig bostadsstandard. Allt detta går att åstadkomma med politik, men inget är möjligt att åstadkomma genom att överlämna frågan till marknaden. Det har vi än en gång fått tydliga bevis på.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 2 och 3 i betänkandet, därför att den snabba och ogenomtänkta, eller man kanske ska säga den oplanerade, ombildningen av hyresrätter till bostadsrätter i många städer skapar getton och gör det svårt för nyckelpersoner att bosätta sig där de faktiskt behövs.

De orimligt höga hyror som pågående renoveringar av 60- och 70-talens massproducerade bostäder leder till gör att ekonomin för många blir orimlig. Även där, herr talman, behövs det bostadspolitik.

Naturligtvis kan man kortsiktigt höja lönerna kraftigt för de oundgängliga låg- och medelavlönade nyckelpersonerna, som jag har räknat upp exempel på och som finns överallt i vårt samhälle, men vi miljöpartister anser inte att politiken ska lägga sig i lönebildningen. Vi menar inte heller att det är någon lösning att alla blir bostadsägare. Vårt samhälle behöver den flexibilitet som hyresrätten ger förutsättningar för.

Det som behövs är en politik som gör att det byggs fler hyresrätter än vad som efterfrågas så att en verklig marknad för hyrda bostäder kan uppstå, en marknad där bostadskunden kan välja från ett utbud, inte en marknad där den som söker en hyresrätt tvingas ta det som leverantören bestämmer. En sådan politik måste ha som grund att samhällsnyttan av fungerande bostäder väger tyngre än kortsiktig girighet. En fungerande bostadspolitik förutsätter en allmännytta som sätter allmännyttan främst.

En regering som slösar subventioner på de redan välbärgade, och som samtidigt inte ser de grundläggande behoven hos dem som inte vill eller kan välja att äga sitt boende, bygger konflikter och spänningar i samhället. Väldigt många där ute är rädda för vad som kan hända om den politiken får fortsätta.

Anf. 19 AMINEH KAKABAVEH (V):

Herr talman! Bristen på hyresrätter fortsätter att öka samtidigt som nästan 250 000 unga vuxna saknar ett eget boende. Ungdomar efterfrågar ofta hyresrätter med rimliga hyresnivåer, enligt Vänsterpartiet.

Förutom att bygga bort bostadsbristen behöver det befintliga bostadsbeståndet av hyresrätter förbli just hyresrätter. Högerregeringens politik är inriktad på boenden som kräver att man har en kapitalinsats och på att öka den sekundära hyresmarknaden, främst boende i andra hand.

Ett stort problem är också att hyresrätter säljs och ombildas till bostadsrätter. Sedan år 2000 har ca 155 000 hyresrätter ombildats till bostadsrätter i landet. Av dessa finns 72 procent eller ca 112 000 i Stockholms län. Vänsterpartiet vänder sig emot den här utvecklingen som innebär höjda trösklar för att få ett eget boende för många utan förmögenhet och att bostadsmarknaden dräneras på hyresrätter med låga hyror. De få hyresrätter som byggs med sådan finansiering har normalt mycket högre hyra än de sålda lägenheterna. Hyresgäster som efterfrågar hyresrätter med samma hyresnivåer som de som sålts ut har ofta inte råd att hyra de nyproducerade bostäderna med höga hyror.

Av dessa och många andra skäl motsätter vi oss i Vänsterpartiet ombildningar av hyresrätter till bostadsrätter. Vi tycker att all ombildning och utförsäljning av allmännyttans lägenheter ska stoppas.

Regeringen har tillsatt en utredning som syftar till att lämna förslag på hur det ska kunna bli möjligt att ombilda hyresrätter till ägarlägenheter. Vänsterpartiet har varit och är motståndare till att över huvud taget införa upplåtelseformen ägarlägenheter. Att möjliggöra ombildning av hyresrätter till ägarlägenheter menar vi är ett steg i fel riktning.

Beslut om utförsäljningar görs i kommunerna. På riksnivå finns lagar som reglerar ombildningar till bostadsrätter.

Allmännyttan är av största vikt både för en social bostadspolitik och för bostadsförsörjningen. Därför bör en del av den statliga bostadspolitiken vara att säkerställa och utveckla allmännyttans ställning. Högerregeringens politik går i helt motsatt riktning.

Under förra mandatperioden upphävde regeringen den så kallade tillståndsplikten vid överlåtelser av kommunala bostadsföretag. Det innebär att det står kommunerna fritt att sälja hela eller delar av de allmännyttiga bostadsbestånden utan att begära länsstyrelsernas tillstånd.

Ett av skälen för lagändringen uppgavs vara att alla kommuner inte har allmännyttiga bostadsföretag. Det är märkligt att motivera upphävandet av ett generellt regelverk som träffar alla kommuner med att en handfull kommuner inte har ett allmännyttigt bostadsbolag. Tvärtom tycker vi att det är av stor vikt att kommunerna stärker sina bostadsföretag och utvecklar möjligheterna att tillhandahålla bra bostäder enligt självkostnads- och bruksvärdesprinciper.

Herr talman! Den 1 januari 2011 trädde lagen om allmännyttiga kommunala bostadsföretag i kraft. Förändringen mot tidigare lagstiftning är att de allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolagen ska bedriva sin verksamhet enligt affärsmässiga principer. En konsekvens av detta är att den kommunala grundprincipen om självkostnad undantas. Denna lag begränsar kommunernas möjligheter att ta ut pengar från sina bostadsbolag och använda dem till andra verksamheter. Det finns det flera exempel på från Stockholms stad, där den borgerliga majoriteten har beslutat att ta pengarna från de allmännyttiga bolagen och använda dem till exempelvis vägar, till att klippa häckar och till att riva campingplatser i stället för att använda dem till social sammanhållning, integration med mera.

Vi anser att effekterna av den nya lagen måste utvärderas.

En annan aspekt rörande hyreslagen är den förändring som innebär att allmännyttans hyresnormerande funktion har ändrats. Tidigare kunde hyresnämnden pröva hyran mot hyressättningen för likvärdiga lägenheter med förhandlade hyror hos både kommunala och privata bostadsföretag.

Denna lag har ersatts med en regel om att jämförelse ska göras med likvärdiga lägenheter med förhandlade hyror hos både kommunala och privata bostadsföretag.

Hyresgästföreningen har undersökt skillnaden mellan privata värdar och allmännyttan, och resultatet visade att de privata värdarnas hyra låg klart över allmännyttans.

Herr talman! Kommunerna ges genom 5 kap. 7 § i plan- och bygglagen en möjlighet att utifrån ett program ge förutsättningar för hur bostadsområden ska byggas med avseende på antal lägenheter, upplåtelseform och så vidare. Detta är dock inget krav.

Vänsterpartiet menar dock att det ska vara obligatoriskt för kommunerna att upprätta boendeplaneringsprogram för att kunna garantera hög kvalitet på bostäder och boendemiljöer. Vi anser också att obligatoriska boendeplaneringsprogram skulle främja samhällsdebatten om bostadsfrågor.

Boendeplaneringsprogrammen ska redovisas till regeringen via länsstyrelserna. De ska vara heltäckande och övergripande och behandla såväl handlingsplaner för nyproduktion och ombyggnad som förändringar i service, infrastruktur och omgivande miljö. Vänsterpartiet driver att det ska vara en utgångspunkt för kommunernas arbete med det obligatoriska boendeplaneringsprogrammet.

Herr talman! Vidare tycker vi att människors möjligheter att välja hur de ska bo bör stärkas. Därför är det angeläget att kommunerna genom en aktiv bostadspolitik bidrar till ett varierat utbud av bostäder och upplåtelseformer. På så vis förbättras möjligheterna för den enskilde att få ett bra och ändamålsenligt boende. Bostadspolitiken är också viktig för att bekämpa den segregation som framför allt präglar våra storstäder.

Förslaget om obligatoriska boendeplaneringsprogram är ett sätt att säkerställa att det byggs med blandade upplåtelseformer. Det skulle också vara en viktig åtgärd för att bryta segregationen.

En annan konkret åtgärd kan vara att förändra plan- och bygglagen så att kommunerna ges möjlighet att föreskriva en viss upplåtelseform i detaljplan.

Förutsättningarna för att använda översiktsplaner på motsvarande sätt bör också ses över, enligt Vänsterpartiet. Det är viktigt att det finns regler som gör att hyresrätter som skapas på detta sätt inte kan omvandlas till bostadsrätter. Vi anser att möjlighet för kommuner att föreskriva en viss upplåtelseform i detaljplan ska införas.

Herr talman! Bostaden är inte som vilken vara som helst. Snabba hyreshöjningar kan inte mötas snabbt och enkelt med ett byte av bostad. Hyresgästens inkomst, utbudet av lediga bostäder, arbete, studier med mera kan vara reella hinder.

Medierna rapporterar dagligen hur de höga hyrorna efter renoveringar och ombyggnader drabbar hyresgäster i olika delar av landet. I dag har vi en situation där renoveringar och ombyggnader av bostäder har inneburit hyreshöjningar på upp till 60 procent. Med så stora hyreshöjningar är det många som helt enkelt inte har råd att bo kvar. Dessutom vittnar många

hyresgäster om att de inte alls har fått vara med och påverka omfattningen av renoveringen.

Vänsterpartiet menar att hyresgäster generellt måste få mer inflytande över det egna boendet och närmiljön. Detta gäller i synnerhet vid renoveringar och ombyggnader av lägenheter.

Hyresgästföreningen föreslår en rad åtgärder för att stärka hyresgästernas inflytande och skapa förutsättningar för rimliga hyror. Bland annat menar man att fastighetsägarna ska erbjuda olika nivåer av ombyggnad med olika hyresnivåer.

Vänsterpartiet tycker att detta är en bra inriktning. Därför anser vi att skyddsregeln som kan användas mot kraftiga och snabba hyreshöjningar även ska gälla vid ombyggnader.

Sist men inte minst: Det var ett bra och klokt beslut som civilutskottet tog om besittningsskydd för att undvika vräkning av kvinnor som misshandlas i hemmet av make eller sambo. I samband med misshandel sker ofta skadegörelse i lägenheten. Skadegörelse är normalt grund för uppsägning, men då tas inte hänsyn till kvinnans och eventuella barns behov av bostaden och deras situation i egenskap av brottsoffer.

Att ett enigt utskott har stått bakom Vänsterpartiets förslag gällande besittningsskyddet för att stärka kvinnor och barn genom att deras rätt att fortsätta använda lägenheten bör skrivas in i hyreslagen är glädjande. Jag har förhoppningar om att utskottet tar ett liknande positivt beslut för att stoppa vräkningar av barnfamiljer, i enlighet med Vänsterpartiets förslag.

Avslutningsvis vill jag lyfta reservationerna 1, 2 och 3, men jag står självklart bakom samtliga reservationer från Vänsterpartiet.

Anf. 20 BINO DRUMMOND (M):

Herr talman! Bostäder är onekligen något som engagerar. Det har vi hört i dag och även i tidigare debatter. Vi vet också att vi har en varierad bostadssituation i landet. Storstadsregionerna lider av gigantisk bostadsbrist medan andra orter har problem med stor utflyttning eller rent av ensidiga bostadsmarknader.

Egentligen berör en debatt om hyresrätten som upplåtelseform endast en del av det mycket större och övergripande problemet med underskott på bostäder, inklusive hyresrätter. Orsakerna till detta problem är flera, och vi kommer knappast att lösa det genom fler regleringar för hyresrätter eller genom att enbart kommunala bolag får sätta normen för hur mycket en lägenhet får kosta. Vi kommer inte heller att lösa problemet med för få bostäder genom att vi i riksdagen bestämmer om en kommun får ombilda en hyresfastighet till en kooperativ hyresrätt eller bostadsrätt eller till och med sälja en hel fastighet. Tvärtom riskerar fler regleringar i denna riktning att försena och försvåra byggande över lag.

Herr talman! Jag vill efter denna korta inledning yrka bifall till utskottets förslag.

Vänsterpartiets förslag i betänkandet innebär i princip att man tror att det kommer att byggas fler hyresrätter om vi ser till att alla hyror fastställs utifrån vad de kommunalt ägda lägenheterna kostar. Man ska enbart verka efter självkostnadsprincipen, inte få ombilda sina fastigheter till någon annan upplåtelseform och absolut inte få sälja dem, om det är det som medborgarna i den sagda kommunen vill ha. Inte heller skulle

man få finansiera nödvändiga upprustningar, eftersom man inte skulle kunna ta ut hyran för att finansiera en upprustning.

Man kan säga så här: Den vänsterpartistiska självkostnadsprincipen skulle i princip bli en självförstörelseprincip för hela bostadsbeståndet. Självklart skulle det byggas en och annan lägenhet i allmännyttan, men det skulle samtidigt slå undan benen för alla andra aktörer som vill bygga hyresrätter i Sverige i dag.

Problemet, herr talman, med att det byggs för få lägenheter och för få bostäder i Sverige är inte att vi har få lagar och regler, utan det är att vi har för många lagar och regler. I dag har vi en lagstiftning som gäller hyressättningen som togs fram i bred enighet tillsammans med hyresmarknadens parter och som trädde i kraft i januari 2011. När vi pratar om en fungerande hyresmarknad är det därför viktigt att vi tar in synpunkter och kan hålla oss till de överenskommelser som vi har kommit överens om.

I den första utvärdering som Boverket gjorde och som presenterades precis innan påsk kan vi se att hyrorna inte alls har stuckit i väg över huvud taget utan att det är ökningarna på 2–3 procent per år. Vi får se vad Boverket kommer fram till. I den ursprungliga propositionen fanns det ett uppdrag till Boverket att se över den nya lagstiftningen.

En annan aspekt som är mycket aktuell just i dag är det stora upprustningsbehov som finns i miljonprogrammen. De fastighetsägare som inte har underhållit sina fastigheter står inför en gigantisk utmaning. Samtidigt finns det goda exempel runt om i hela landet på fastighetsägare som har haft ett kontinuerligt underhåll på sina fastigheter från 60- och 70-talet ända fram till i dag. Det finns också goda exempel där fastigheter har varit i stort behov av renovering och där man i god dialog tillsammans med hyresgästerna har kommit fram till rimliga hyresnivåer.

Regeringen har såklart beaktat risken för kraftiga hyreshöjningar. Det tas upp i skyddsregeln, som tidigare har nämnts. Vi har, som jag sade, en bred överenskommelse, och jag tror att det är viktigt att vi försöker hålla oss till den.

Socialdemokraterna skriver i sin motion att regeringen har avpolitiserat bostadsmarknaden och ser det som något negativt. Jag tar det tvärtom som en komplimang. Att parterna på hyresmarknaden får ta ett stort ansvar för utvecklingen på densamma är bra för hyresmarknaden på lång sikt.

Återigen, herr talman: Är det något som inte skapar fler bostäder är det fler regler.

Vi har en ordentlig avvägning mellan olika intressen vad gäller skyddsregeln. Det står också uttryckligen i propositionen att det är hyresgästens intresse som ska gå först. Därför finns det inte heller något absolut undantag när det gäller renovering och tillbyggnad.

Det är viktigt – och det är uttryckligen sagt i propositionen – att man som fastighetsägare inte ska använda ombyggnad som ett sätt att finansiera vad som egentligen skulle vara ett nödvändigt underhåll. Däremot måste det alltid finnas en realistisk möjlighet för fastighetsägare att finansiera tillbyggnader, ombyggnader och renoveringar. Annars skulle vi se ett fastighetsbestånd som på sikt kommer att raseras ännu mer.

Vi har en ganska ny lagstiftning som är svår att utvärdera än så länge. Vi får se vad som händer. Boverket utvärderar, och vi får se vad hyresnämnderna kommer fram till i sina utslag. Det uppdraget finns också hos Boverket i dag.

Det finns, herr talman, några motioner som förvånar mer än andra i det här betänkandet. Den som kanske förvånade – eller förskräckte – mig allra mest var den som gäller detaljplanereglering av upplåtelseform. Det förslaget kommer inte att leda till att en enda ny hyresrätt byggs i Sverige. Däremot är risken uppenbar att det byggs betydligt färre lägenheter.

Återigen: Det är inte fler regler som behövs för att vi ska få fart på bostadsbyggandet, utan det är färre regler och enklare processer.

Det som är lite fascinerande är att redan PBL-kommittén avstyrkte förslaget att man skulle detaljplanereglera fram upplåtelseformerna. Detaljplaner måste vara kommunens övergripande verktyg för att ta fram hur man ska använda sin mark – inte vilken typ av fastighet som ska stå på en viss tomt.

Det finns många andra sätt som man kan använda för att styra mot fler hyresrätter, som jag antar är det Socialdemokraterna vill. Det kan man göra med tomträtter eller markanvisningsavtal. Det finns många goda exempel på hur man har lyckats med det.

Det orimliga i förslaget från S, V och MP framgår om man tänker sig en markägare som vill bygga en hyresrätt på en fastighet, medan detaljplanen säger att det måste byggas en bostadsrätt. Vad händer då? Med största sannolikhet kommer det inte att byggas något hus över huvud taget, och bostadsbristen fortsätter sin lunk i svensk nutidshistoria. Alternativt måste detaljplanen ändras. Vad innebär det? Jo, detaljplaner tar tid och öppnar upp för nya överklaganden. Är det två saker vi absolut inte ska göra för att kunna bygga fler bostäder i Sverige i dag är det att begränsa möjligheten att bygga och att skapa längre planprocesser.

Däremot måste jag ändå ge oppositionen en eloge för att ansatsen är god. Hyresrätten är en viktig upplåtelseform. Den möjliggör flexibilitet och tillväxt och möjliggör bättre flyttkedjor och attraktivare städer. Dess värre riskerar ytterligare reglering i detaljplaneringen av upplåtelseformen att det inte kommer att byggas några lägenheter över huvud taget. Därför är det förvånande att Socialdemokraterna står bakom ett sådant förslag.

Herr talman! Sist men absolut inte minst skulle jag vilja passa på att nämna det tillkännagivande om stärkt besittningsskydd för misshandlad maka eller sambo som hela civilutskottet står bakom i dag. Att vi stärker brottsoffrens ställning är en självklarhet för mig. Det är också viktigt att komma ihåg att den grundläggande problematiken med våld i nära relationer inte löses genom att vi ändrar i hyreslagstiftningen, utan vi måste också se över andra delar av lagstiftningen för att komma till rätta med det problemet. Det är en fråga som regeringen har tagit på stort ansvar. Vi har en nationell samordnare, och det finns väldigt många insatser som regeringen har aviserat för att komma till rätta med problemet med våld i nära relationer.

Däremot är detta en del som är nödvändig att se över, och därför är det glädjande att hela utskottet tillsammans kan göra det här tillkännagivandet.

Tillsammans med många av de andra insatser som regeringen gör på det här området borgar detta för en starkt ställning för människor som drabbas av våld i nära relationer.

(Applåder)

Prot. 2012/13:89

11 april

Hyresrätt m.m.

Anf. 21 LARS ERIKSSON (S) replik:

Herr talman! Jag ska börja med att göra rätt. Är man ny i klassen blir det ibland fel. Mitt yrkande gäller naturligtvis reservationerna 2 och 3. Jag tackar kansliet för det påpekandet.

Jag ägnade hela mitt anförande åt att prata om skyddsregeln. I utskottets överväganden hänvisar man till följande skrivning:

”Särskilda skäl som talar emot en tillämpning av skyddsregeln bör således kunna vara exempelvis att det efter godkännande eller tillstånd har utförts standardhöjande åtgärder eller gjorts tillval som höjt lägenhetens bruksvärde.”

Jag menar, herr talman, att det finns en avgörande brist i skyddsregelns utformning. Det regeringsförslag som riksdagen tidigare har bifallit innebär nämligen att skyddsregeln inte ska tillämpas vid hyreshöjningar efter till exempel ombyggnad eller renovering när hyresgästen har gett sitt tillstånd till åtgärderna eller hyresnämnden har lämnat sitt godkännande.

Jag har i mitt anförande tidigare pekat på en undersökning som bland annat Hyresgästföreningen har genomfört där man har tittat på praxis från hyresnämnder och Svea hovrätt under åren 2002–2010. De konstaterar att nämndernas och hovrättens praxis är entydig: I praktiken får hyresvärden nästan alltid tillstånd att utföra de åtgärder som ansökan gäller.

Min fråga är egentligen: På vilket sätt menar ni att hyresgästen har ett relativt starkt inflytande över detta? Ser ni inte att det finns skäl att stärka hyresgästens inflytande för att inte äventyra hyresgästens reella besittningsskydd?

Anf. 22 BINO DRUMMOND (M) replik:

Herr talman! Till att börja med tror jag att det är viktigt att komma ihåg att man måste ha stor respekt för de problem som kan uppstå. Det är just därför skyddsregeln finns. Samtidigt måste det alltid finnas en möjlighet att renovera ett fastighetsbestånd.

Det är synd att många delar av miljonprogrammet i dag i princip står och förfaller. Det är bristande underhåll som har gjort att vi har detta problem.

Däremot finns det massvis med goda exempel på fastighetsägare som faktiskt har en bra dialog och som har underhållit sina fastigheter väl. Där behöver man egentligen inte skyddsregeln när det gäller upprustningen.

Vi får se vad tillämpningen av skyddsregeln blir. Det vet vi inte riktigt utfallet av i dag. Enligt propositionen vill vi öppna upp i lagstiftningen för att skyddsregeln faktiskt ska gälla även vid standardhöjande åtgärder. Det måste finnas en möjlighet för fastighetsägarna att på ett bra sätt ta hand om sina fastigheter. Om fastighetsägarna inte kan ta ut kostnaderna på hyran, vem ska då i slutändan betala för nödvändiga renoveringar? Ska vi låta fastigheterna fortsätta att förfalla, eller ska vi försöka göra någonting åt det och förbättra standarden i lägenheterna?

Anf. 23 LARS ERIKSSON (S) replik:

Herr talman! Jag säger inte att man inte ska renovera fastigheter. Vi förstår också att lägenheter som har stått i 40 år är i behov av ett underhåll. Men vad vi talar om här är att det finns avgörande brister i skyddsregelns utformning. Skyddsregeln ska enligt regeringen inte tillämpas vid hyreshöjningar efter till exempel ombyggnad eller renovering när hyresgästen har gett sitt tillstånd eller när Hyresnämnden har lämnat sitt godkännande.

Jag pekade tidigare på att Fastighetsägarna i Stockholm 2008 gjorde en undersökning av alla ärenden i Hyresnämnden i Stockholm under 2002–2006 och fann att det var tre avslag av totalt 449 ärenden. Man kan därför inte direkt säga att det är enkelt att bli hörd som hyresgäst i fråga om detta. Då får man dessa hyreshöjningar på 50–60 procent som en effekt. Det som vi talar om är hur man ska kunna få denna skyddsregel att gälla i alla dessa fall.

När hyresvärden vill genomföra en renovering eller en standardhöjande åtgärd är det i princip alltid så att man får sin vilja igenom. Då kommer också räkningen på detta med en hyreshöjning på 50–60 procent för hyresgästen. Det är denna situation som är så dramatisk över hela landet.

Jag tycker att även regeringspartierna borde se detta. De kan inte bara blunda för de effekter som drabbar många människor med hyreshöjningar på 50–60 procent. Jag tycker att ni ändå måste svara på frågan vad ni avser att göra för att inte äventyra hyresgästernas reella besittningsskydd. Det är det som är det allvarliga och som gör människor oerhört oroliga i dag.

Anf. 24 BINO DRUMMOND (M) replik:

Herr talman! Vi kommer tillbaka till det grundläggande problemet, nämligen att man måste kunna ta hand om sin fastighet och att man måste kunna finansiera upprustningen av sin fastighet. Det är där problemet ligger. Hur ska man göra det om man inte har möjlighet att ta ut kostnaden? Är det statliga subventioner som är svaret på detta? Det är en retorisk fråga. I så fall är det orimligt.

Vi måste komma ihåg att vi har en bruksvärdesprincip i Sverige i dag som jag tror att alla här inne är överens om, nämligen att det helt enkelt är bruksvärdet på lägenheten som bestämmer hur mycket man får ta ut i hyra. Att börja med statliga subventioner, som jag har sett att Socialdemokraterna har föreslagit, kommer inte att leda till någonting annat än att pengarna går rakt ned i fickorna på fastighetsägarna.

En hyreshöjning på 50–60 procent är faktiskt inte normen, utan det finns många goda exempel där man i dialog med sina hyresgäster kan bestämma om olika standarder och olika lång tid för en renovering men ändå kan fasa in en rimlig hyreshöjning. Det finns alltså massvis med goda exempel som inte innebär fler statliga regler överallt, utan tvärtom.

I de fall där kraftiga hyreshöjningar drabbar hyresgästerna ska vi inte se till att fastighetsägarna får mer pengar. I stället måste vi se till individen. Lägenheterna ska ju byggas för flera generationer och förhoppningsvis stå i 50 år till. Därför har regeringen höjt bostadsbidragen för pensionärer och ungdomar och har höjt flerbarnstillägget med mera. Vi

måste alltså se till individens behov och inte till att fastighetsägarna ska få subventionerade upprustningar.
(forts. 7 §)

Prot. 2012/13:89
11 april

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.55 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

6 § Statsministerns frågestund

*Statsministerns
frågestund*

Anf. 25 TREDJE VICE TALMANNEN:

Vi övergår nu till statsministerns frågestund. Jag hälsar statsminister Fredrik Reinfeldt välkommen till kammaren.

Arbetslösheten

Anf. 26 MIKAEL DAMBERG (S):

Herr talman! I förra veckan hade vi socialdemokrater kongress i Göteborg. Bland annat fastställde vi ett nytt sysselsättningsmål för Sverige som innebär att Sverige fram till 2020 ska öka antalet personer som arbetar och öka antalet arbetade timmar så mycket att Sverige når lägst arbetslöshet i EU. Med dagens höga arbetslöshet innebär det nästan en halvering.

Jag noterar att statsministern inte vågar lova att regeringen ska minska arbetslösheten. Det är kanske inte så förvånande, eftersom regeringen har misslyckats med jobben. Arbetslösheten är i dag högre än när regeringen tillträdde. Men arbetslösheten är också högre än i de EU-länder som vi kan jämföra oss med.

Jag förstår inte riktigt hur statsministern kan vara så nöjd med att Sverige har högre arbetslöshet än Danmark, Finland, Holland, Belgien, Storbritannien, Tyskland och Österrike. Varför, herr talman, är statsministern så nöjd med den svenska sysselsättningsnivån?

Anf. 27 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Socialdemokraterna vill att vi ska skämmas för Sverige. Jag tänker inte gå med på det.

Jag är stolt över att vi har fler kvinnor som arbetar än i många av de länder som vi nu jämförs med. Jag är stolt över att vi har många äldre kvar i den svenska arbetskraften. Jag är stolt över att vi har en ökad sysselsättning på över 200 000 sedan alliansregeringen tillträdde.

Jag är stolt över att vi bryter ned det utanförskap som bottnar i den metod som Socialdemokraterna använde för att dölja arbetslöshet, nämli-

gen massiva förtidspensioneringar. Det var över 400 000 som förtidspensionerades under Socialdemokraternas tid vid makten. Ingen av dem erkändes som arbetslös.

Det är så det blir när man lovar saker men inte har en politik som leder till fler jobb. Om man kraftigt höjer skatterna med 30 miljarder mer för att anställa framför allt unga och med det finansierar en kraftig bidragsutbyggnad så att det blir mindre lönsamt att arbeta blir jobben färre. Sedan börjar operationerna för att dölja arbetslösheten.

Anf. 28 MIKAEL DAMBERG (S):

Herr talman! Jag noterar att statsministern inte svarar på min fråga. Det tror jag att de flesta gör som lyssnar på frågestunden.

Jag noterar att statsministern är oerhört stolt över att Sverige har över 8 procents arbetslöshet och att över 400 000 människor går arbetslösa i Sverige. Det är lite förvånande.

När vi säger att vi ska öka sysselsättningen i Sverige och öka antalet arbetade timmar på ett sätt som gör att vi når EU:s lägsta arbetslöshet säger statsministern: Vi kan inte ha sådana mål.

Jag förstår statsministern när jag lyssnar på honom. Han är stolt för att han har lägre arbetslöshet i Sverige än i Grekland och Spanien, som är krisländer.

Problemet är att i förhållande till jämförbara länder, de länder som vi vanligtvis jämför vår ekonomi med, har Sverige högre arbetslöshet. Det duger inte.

Vi har lagt fram flera förslag för att ge inte minst små och medelstora företag möjlighet att växa. Vi har här i riksdagen drivit igenom kortare betalningstider, ökat exportstöd och nyföretagargaranti, men vi föreslår också att staten ska ta över ansvaret för den andra sjuklöneveckan.

Min fråga till statsministern är: Nu har ni chansen i vårbudgeten. Läger ni fram ett förslag om att ta bort sjuklöneansvaret för de små och medelstora företagen?

Anf. 29 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Sverige hade omfattande problem med kortvarig sjukfrånvaro. Det möttes med införandet av en karensdag och ett arbetsgivaransvar för sjukfrånvaron.

I ett läge där sjukfrånvaron växer i Sverige, och där dessutom åtminstone Socialdemokraterna har tänkt sig att gå till val på att ta bort många av de tidsgränser som vi har inrättat med den reform vi har genomfört, kan det få utmanande effekter på offentliga finanser om vi inte är försiktiga. Det påverkar oerhört snabbt vilket utrymme som finns för andra reformer hur man styr kring sjukfrånvaron.

När jag reser runt i landet finns det ingen företagare som säger: Låt oss nu genomföra kraftiga skattehöjningar och göra det dyrare att anställa. Det imponerar inte på någon att man först höjer skatterna med 30 miljarder och sedan lämnar tillbaka 1 ½. Människor kan räkna. De förstår att 30 är mer än 1 ½.

Det är inte en företagervänlig politik. Det leder inte till fler jobb. Vi tror mer på de åtgärder vi har föreslagit – att nu bygga ut volymer för arbetsmarknadspolitik, högre utbildning och yrkesvuxplatser – i det läge vi nu har med svag konjunktur.

Anf. 30 GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Vi har ett ansvar att se till att varje barn i skolan möter kunniga, kompetenta och engagerade lärare som har tid för just dem.

Sverige är mitt i en nationell lärarkris. Många unga väljer bort lärarbanan. Nyligen fick vi siffror på att var fjärde lärare lämnat yrket av andra skäl än pension sedan 2007.

Ska vi vända det krävs två saker. Vi måste se till att värdera lärargärningen genom att höja lärarlöner, och vi måste se till att lärare får tid för sina elever. Vi måste få bort pappersarbete, se till att återanställa alla dem som gör att lärare får vara lärare samt få tillbaka den kompetens som försvunnit från svensk skola sedan 90-talet.

Det kan handla om pengar. Regeringen har ett förslag om att skära ned på skolan med över 1 miljard från och med nästa år.

På måndag kommer vårpropositionen. Jag vill därför fråga statsministern om han planerar att backa från sitt förslag och se till att skolan får mer och inte mindre resurser.

Anf. 31 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Regeringen ska återkomma med sin samlade bedömning inför nästa års budget i augusti och september.

När regeringen tillträdde 2006 var det många lärare som sade att det behöver satsas mer på läraryrket. Därför har vi haft särskilda utbildningsmiljarder som alliansregeringen har genomfört som efter hand har blivit väldigt populära.

Vi har genomfört ett lärarcertifikat som vi menar kommer att förstärka väldigt mycket känslan för läraryrket. Vi ställer krav på att man ska ha färdig lärarexamen för att kunna verka som lärare.

Vi genomförde en reform för att få karriärlöner för framför allt lärare som tar på sig stort ansvar eller som själva har fördjupat sina yrkeskunskaper genom till exempel att doktorera eller forska i sitt eget ämne.

Vi möter den situation som Sverige sett utvecklas under lång tid. Det kan tänkas att man behöver göra mer. Men alliansregeringen har både i reformer och i resurser tillfört nytt tänkande, nya resurser och nya förutsättningar under dessa år.

Anf. 32 GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Statsministerns statusuppdatering i dag tycks vara: Nöjd. Statsministern är nöjd med arbetslösheten. Statsministern är nöjd med situationen i skolan och med vad regeringen gör där.

Jag är inte nöjd när resultaten sjunker i svensk skola. Jag är inte nöjd när allt fler unga väljer bort lärarbanan. Du kan i dag komma in på lärarhögskolan med 0,1 i resultat på högskoleprovet.

Var fjärde lärare har lämnat skolan av andra skäl än pension sedan 2007. Vi har en lärarkris. Ska vi se till att alla barn möter kunniga, kompetenta och engagerade lärare måste vi satsa på skolan.

Nästa år planerar regeringen att skära ned 1,3 miljarder i det kommunala anslaget riktat mot gymnasieskolan. Det motsvarar flera tusen gymnasielärare, 7 procent av landets gymnasielärare. Det är en handfull lärare från varje svensk normalstor gymnasieskola.

Därför vill jag än en gång fråga statsministern: Är det en nedskärning ni är beredda att backa från, eller ligger den fast? Ska man planera för den och börja varsla ute på svenska gymnasieskolor?

Anf. 33 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Vi har skjutit till resurser till svensk skola under de år jag har haft detta arbete. Vi har gjort det per elev i grundskola och i gymnasieskola. Vi har gjort omfattande resursförstärkningar riktade till grupper av lärare. Det är klart att dessa måste få verka ut. Vi har också sagt att vi är beredda att göra än mer.

Det är lite oklart för mig vad Gustav Fridolin menar att Miljöpartiet tänker sig att göra. Det är till exempel så att lärarlöner i Sverige inte sätts i Sveriges riksdag. Vi ska då heller inte framställa det som att vi kan styra det härifrån. Det är i särskilda förhandlingar med avtalslutande parter som man fattar den typen av beslut.

Det vi har kunnat tillföra är att uppmuntra lärare som tar på sig ett särskilt större ansvar, det vi kallar för förstelärare, eller som har gjort en egen ämnesförddjupning, det som vi förr kallade för lektorer. Detta återinför vi nu. Det är ett sätt att kunna ge en löneutveckling för lärare.

Vi förstår att det kan ha sin betydelse, men vi erkänner att vi har begränsningar just kring lönesättning av det enkla skälet att detta är politikens värld, och löner sätts inte av riksdag och regering. Jag tycker inte eller att de ska göra det.

Svensk migrationspolitik

Anf. 34 BJÖRN SÖDER (SD):

Herr talman! I går rapporterade medierna om att regeringen har kommit överens med Miljöpartiet om att ytterligare liberalisera svensk migrationspolitik. Vi sverigedemokrater kan bara beklaga att man nu öppnar för en ökad invandring till Sverige samtidigt som man ute i kommunerna vädjar om begränsningar.

Det är givetvis bra att regeringen och statsministern efter en del moderata utspel i annan riktning nu klargör att man är fast besluten att fortsätta bedriva den massinvandringspolitik man gör i Sverige.

Statsministern har flera gånger upprepat att verkställigheten för avslagsbeslut på asylansökningar måste öka. Han har gjort klart att det är ett problem att personer ej respekterar negativa beslut i tillräcklig omfattning.

Min fråga till statsministern är: Vilka konsekvenser för verkställigheten av negativa beslut i asylprocessen tror han att gårdagens överenskommelse får kombinerat med beslut om att ge dem som uppehåller sig illegalt i Sverige mer eller mindre kostnadsfri sjukvård, tandvård och mediciner?

I detta anförande instämde Markus Wiechel (SD).

Anf. 35 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Jag tror att det faktum att många människor kan komma till Sverige från andra länder är bra för Sverige. Det är också bra för

dessa människor. I grunden hoppas jag på en värld där vi ska kunna bejaka mer av rörlighet. Sverige behöver detta, för vi behöver människor som kommer hit som arbetar och som hjälper oss att klara våra höga välfärdsambitioner.

Om man ska kunna ha en ordnad asyl- och flyktingpolitik måste den också samtidigt vara generös. Annars tror jag att man skapar skuggsamhället. Jag noterar med intresse att man bland annat i USA nu diskuterar just detta. Miljoner människor finns i USA, och har funnits där i stora delar av sitt liv, utan att ha tillstånd att vara där. Det är effekten om systemen blir för rigida. Därför tror jag att man ska ha generösa system som möjliggör för människor att stanna också med humana utgångspunkter. Då tror jag att respekten också växer för att avvisningsbeslut sedan ska följas. Det är så vi försöker sammanfatta vårt ansvarstagande, regeringen och Miljöpartiet tillsammans: en human men också rättssäker och ordnad asyl- och migrationspolitik.

Anf. 36 BJÖRN SÖDER (SD):

Herr talman! Jag förstår inte hur statsministern resonerar i det här fallet. Här skapar man incitament för människor som vistas illegalt i landet genom att ge dem mer eller mindre avgiftsfri sjukvård, tandvård och mediciner. Man ger barnen tillgång till skola och utbildning trots att de vistas här illegalt. Man skapar incitament för människor som inte respekterar svenska lagar och ett avvisningsbeslut att fortsätta att befinna sig i landet.

Gårdagens överenskommelse öppnar för en retroaktivitet i systemet där människor som inte tidigare har sökt asyl helt plötsligt kan göra det på helt andra och mycket mer liberala skäl och därmed får stanna. Detta öppnar inte bara för att barn ska få stanna utan för att hela barnfamiljer ska få stanna i Sverige.

Jag kunde inte utröna i statsministerns svar att han egentligen svarade på min fråga om hur han tror att vi ska kunna motivera människor att respektera svenska lagar och att verkställigheten ska bli bättre för negativa beslut än vad den är i dag när man skapar dessa incitament.

Anf. 37 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Min poäng är att om man ska få respekt för beslut måste politiken samtidigt vara generös. Jag tror att en sverigedemokratisk uttolkning av en förmodligen oerhört restriktiv och allt annat än human asyl- och migrationspolitik snabbt skulle skapa ett mycket växande skuggsamhälle med tusentals, tiotusentals och kanske hundratusentals människor som befinner sig i ett land utan att egentligen finnas där. De finns inte i något register och har inte tillgång till utbildning eller sjukvård. Detta är någonting som riskerar att gå i arv mellan generationer.

För mig är det en önskad samhällsutveckling. Därför står jag upp för att det ska vara humant och öppet. Därmed tror jag också att det kommer att bli lättare och enklare att arbeta med metoder och sätt att få människor som har fått avslag att återvända till sina länder. Vi behöver både och för att få detta att fungera.

Återigen vill jag inskräpa att det faktum att människor kommer till Sverige från andra länder inte är ett problem för Sverige. Det är en förut-

sättning för att vi ska kunna bygga en långsiktigt uthållig välfärd och ha tillräckligt många i arbete.

LOV i äldreomsorgen

Anf. 38 JONAS SJÖSTEDT (V):

Herr talman! En central del av regeringens politik har varit att privatisera, framför allt på välfärdsområdet, statsministern. Vi har nyligen diskuterat till exempel Arbetsförmedlingen, men det kan också vara sjukvård, förskola, skola och äldreomsorg.

En betydande del av privatiseringarna har skett genom en form av tvångslagstiftning, kan man säga. En kommun har svårt att tacka nej till en privat skola som man inte anser sig behöva om den får tillstånd. Det samma gäller på sjukvårdsområdet; ett landsting kan ha svårt att tacka nej till en vårdcentral som man inte tycker behövs. Ofta etablerar man sig där det redan finns gott om sjukvård.

Nu är frågan om regeringen vågar ta ett steg till och genomföra det som impopulärt kallas för tvångs-LOV i äldreomsorgen. Är man beredd att tvinga kommunerna att privatisera äldreomsorgen? Moderaterna verkar tveka. Men vad tycker regeringen? Vad säger statsminister Fredrik Reinfeldt? Vad kommer regeringen att föreslå?

Anf. 39 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Regeringen har sagt att vi avser att återkomma om detta. Vi har inte någon färdig position. Vi har sagt att lagen om valfrihetssystem gradvis bör införas på så sätt att kommuner väljer att fatta beslut om att införa detta. I stor utsträckning gör kommuner redan det runt om i Sverige – snabbare och i större omfattning än vad vi först trodde.

Låt oss vara tydliga med vad frågan handlar om. Den handlar nämligen i grunden om huruvida möjligheten att välja ska vara en fråga för medborgare eller för kommunalråd. Vår utgångspunkt är att medborgare och människor i Sverige ska få göra sina egna val. Vilken skola passar för mig? Vilken typ av hemtjänst vill jag ha? Vilken sjukvård vill jag uppsöka?

Vänsterut blir det snarare så att medborgarnas rätt att välja försvinner och övergår till att bli kommunalråds rätt att bestämma vem de vill se verksamma i sin egen kommun. Vi tycker att det viktiga i detta hänseende är att ge makt till medborgarna och inte till kommunalråden.

Anf. 40 JONAS SJÖSTEDT (V):

Herr talman! Jag tolkar statsministern som att man inte vet ännu vad man kommer att föreslå på detta område.

Jag menar att det är rimligt att demokratiskt valda kan bestämma vad skattepengar ska gå till. Det ska inte vara fri dragningsrätt på skattepengar för riskkapitalbolag. Vi kan dagligen se vad detta innebär. I dag kom beskedet i bland annat Umeå att det praktiska gymnasiet lägger ned. Eleverna får avsluta sin utbildning mitt i utbildningen därför att ägaren inte gör tillräcklig vinst. Då väljer man att avsluta hela skolan i stället. Det visar hur risken tas av eleverna.

Vi såg vid Karlstads idrottsgymnasium att man inte bara lade ned skolan utan dessutom gjorde det över dagen. Man fick besked på morgonen. På eftermiddagen tömdes skåpen, och sedan var korridorerna tomma. Man hade övergivit eleverna. Menar statsministern att det är rimligt att företag som har gjort miljoner i vinst på elever överger dem i samma stund som de inte är lönsamma, så som faktiskt sker i dag i Sverige?

Anf. 41 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Nej, det är inte försvarligt. Det sitter också en kommitté, som Jonas Sjöstedt väl vet, och diskuterar hur vi ska ställa tydligare och mer långsiktiga krav på ägare just för att slippa den typ av situationer som vi har sett en del exempel på.

Jag vill vara tydlig med vad som är vår strävan. Det är att det ska vara kvalitet. Barn och unga i Sverige ska kunna välja olika skolor därför att olika skolor fungerar olika bra. Det är också ett bra sätt att komma bort från en skola där man inte tycker att man behandlas väl. Då har man rätt att välja en annan skola. Valfriheten är viktig; den är en del av hur kvaliteten fungerar. Men vi kommer inte att ursäkta dem som slarvar med kvaliteten i syfte att berika sig själva. Vi kommer därför att skärpa reglerna och uppföljningen av detta.

Men vi gör inte som Vänsterpartiet och tycker att man ska gå tillbaka till hur det var förr: Bort med valfriheten! Bort med alla alternativ! Bort med det alternativa sättet att tänka! Vi tror inte på den typen av likriktande samhälle. Jag gick själv i dessa skolor. De var inte bättre på att se oss elever på den tiden. Då var rättesnöret lika för alla. Människor är olika, och det ska vi respektera.

Sveriges ekonomiska politik

Anf. 42 ANNA KINBERG BATRA (M):

Herr talman! På måndag presenteras den ekonomiska vårpropositionen i denna kammare, och regeringen lägger därmed fast riktlinjerna för den ekonomiska politiken. Partiledarna i Alliansen aviserade redan tidigare i veckan att Sverige, tack vare de välskötta statsfinanserna de senaste åren, har möjlighet att skjuta in välbehövlig energi i en ekonomi som inte är opåverkad av att det är mycket oroligt runt om oss. Bland annat aviseras 12 400 extra utbildningsplatser och en satsning på 3 miljarder för att möta det förhållandevis besvärliga läget.

Därför vill jag anknyta till att kort efter det att vårpropositionen presenteras möts Internationella valutafonden till sitt så kallade vårmöte. Där är fokus ganska mycket riktat hit mot Europa och mot de problem-ekonomier som vi finner här i Europa. Jag vill fråga statsministern hur det här påverkar riktlinjerna inför höstens budgetproposition och regeringens fortsatta budgetarbete eftersom Sverige är en liten, öppen ekonomi.

Anf. 43 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Sverige är beroende av sin omvärld. Vi handlar med länderna omkring oss. Ju närmare oss de ligger, desto mer handlar vi

med dem. Våra största handelspartner är Tyskland och Norge. Vi har ett stort beroende av EU. Därför är det bekymmersamt för Sverige att väldigt mycket av världens ekonomiska problem är koncentrerade till Europa.

På IMF kommer man att diskutera om man inte kan öka stimulanserna i de europeiska ekonomierna. Problemet är bara att det har Europas ekonomier i hög utsträckning gjort, och därmed har man sett stigande skulder. Också i Europas största ekonomi, Tyskland, har man numera mycket stora och omfattande skulder. Det är redan i någon mån gjort.

Det finns några få välskötta ekonomier, likt Sverige, som kan göra mer och som också har gjort det – 23 miljarder i innevarande års budget.

Men hur det ser ut i vår omvärld kommer definitivt att påverka Sveriges ekonomi och förutsättningarna när vi i augusti–september sitter och formulerar vår politik för nästkommande år. Låt oss vara helt öppna med det. Sverige blev rikt på att handla med andra. Det är i grunden bra. Det säkrar vår välfärd, men det gör också att vi blir beroende av och måste följa vad som sker i vår omvärld.

Fotbollsvåldet

Anf. 44 JOHAN PEHRSON (FP):

Herr talman! Fotbollssäsongen har dragit i gång, och vi är många som älskar svensk fotboll, till exempel statsministern, jag själv och kanske även många andra här inne. Det är däremot oroande att det delvis har blivit en våldsamt start. Det var en match i måndags som fick avbrytas. Utvecklingen verkar vara den att det delvis går åt rätt håll när det gäller arbetet med säkerheten inne på våra arenor. Vi får hoppas att detta var ett undantag.

Nu finns det ett förslag för att motverka och minska våldet runt idrottsevenemang i Sverige. Jag frågar vad statsministern tror att regeringen kan komma fram till här. Det brådskar. Det finns en våldskultur, inte minst bland män som har ett stort intresse av att begå våldsbrott och andra brott runt dessa evenemang. Det skadar alla andra som till exempel älskar svensk fotboll.

Anf. 45 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Låt oss först konstatera att det finns en mycket bekymmersam och utbredd våldskultur här. Unga, arga män i så kallade firmor kopplade till våra största idrottsklubbar möts på stan för att egentligen bara slåss. Det finns en stor risk att de dels skadar varandra, dels blir våldets advokater. Det finns dessutom en risk för att vi får en generation av unga män som tror att våld är rätt sätt att påverka samhällsutvecklingen. Det börjar med andra män, och sedan blir det kanske i egna relationer eller i möten med andra människor. Låt oss aldrig acceptera att våldets advokater ges utrymme på det här sättet.

Jag var själv på plats på Stockholms stadion i måndags och följde det som skedde. Det kastades in saker. Det bör noteras att det förbjöds i lagstiftningen 2009 på initiativ av denna regering. Det visar att det inte bara är en fråga om lagstiftning. Det är också en fråga om hur man på plats kan följa upp detta. Jag delar uppfattningen att det möjligen har

blivit lite lugnare inne på arenorna, men mycket av den här firmakulturen rör sig utanför.

Vi tittar på de förslag som bland annat Björn Eriksson har lagt fram. Det kan konstateras att de har mött en hel del kritik från jurister och andra instanser. Det är vår avsikt att ta ytterligare initiativ. Vi tar detta på mycket stort allvar eftersom vi vet vad fotboll och andra idrotter betyder för den svenska folksjälen.

Prot. 2012/13:89

11 april

*Statsministerns
frågestund*

Bostadspriserna

Anf. 46 ANDERS ÅKESSON (C):

Herr talman! Höga och ökande bostadspriser i storstadsområdena i vårt land påstås ibland vara en orsak till hushållens ökande skuldsättning. Det finns en debatt där det också varnas för en bostadsbubbla. Samtidigt har vi en situation i andra delar av landet där tvärtom låga marknadsvärden på bostäder gör det svårt och förmodligen omöjligt för enskilda eller byggföretag att investera i och finansiera bostäder. Tittar man på hela landet för en stund kan man notera att både den enskilda familjen och den företagsamma företagaren delvis har samma bekymmer.

Mina frågor är: Vad anser statsministern skulle kunna göras för att bättre balansera prisutvecklingen på bostäder i hela landet? Anser statsministern att det möjligen finns lägen där bolånetaket borde lyftas? I stället skulle man kunna införa ett särskilt bospärande eller ställa mycket tydliga amorteringskrav på den som ansöker om lån.

Anf. 47 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Sverige är stort, precis som beskrivs här, och förutsättningarna ser olika ut. När omvärlden tittar på Sverige säger man att väldigt mycket är bra i Sverige. Det är en mycket stark ekonomisk utveckling. Men den fråga man brukar återkomma till och som man känner oro inför är den höga privata skuldsättningen i Sverige, och den som följer Riksbankens räntediskussioner vet att detta har varit mycket avgörande. Den är kopplad till de heta bostadsregionerna och prisutvecklingen.

I den delen spelar det roll att använda bolånetak och föra diskussioner om amorteringar för att kyla ned så att vi inte får en fortsatt skuldspiral eftersom det i sin tur är problematiskt.

Jag har själv varit på plats i många delar av landet där man säger att man inte kan bygga för att i samma stund som det är färdigbyggt har det tappat en stor del av sitt värde. Jag önskar att vi hade några bra sätt att balansera detta. Vi kan dock notera att prisutvecklingen blir bättre i stora delar av landet i takt med att ekonomin förstärks och fler får jobb.

Men jag är inte beredd att backa när det gäller bolånetak och annat av just det skälet att jag tror att detta är ett problem vi ska ta på allvar. Vi behöver en amorteringskultur. Vi behöver få ned den privata skuldsättningen när så mycket annat är bra i Sverige.

Anf. 48 EMMA HENRIKSSON (KD):

Herr talman! Sverige är ett land där det finns mycket goda förutsättningar att ha ett bra liv, men ändå kan vi se att våra barn och ungdomar mår betydligt sämre än vi skulle kunna förvänta oss med tanke på den ekonomiska och medicinska utvecklingen i Sverige. Den självskattade hälsan hos barn och ungdomar är alldeles för låg. Det är den enda grupp i samhället där antalet självmord fortfarande ökar.

Vi vet av erfarenhet att det förebyggande arbetet är otroligt viktigt. När jag samtalar med föräldrar och personal av olika kategorier som jobbar nära barn, inte minst nära de barn som mår dåligt, poängterar de gång på gång vikten av att stötta familjer i deras svåra men otroligt viktiga uppgift.

Därför blir jag extra oroad när jag ser att Skolverket nu redovisar att i fyra av tio av landets kommuner finns det över huvud taget inte någon öppen förskola, och den är många gånger en viktig port för att fånga upp de här barnen. Delar statsministern oron över de resultaten?

Anf. 49 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Vi kan allmänt konstatera att i takt med att vi har blivit bättre på somatiska sjukdomar, det vill säga rent kroppsliga problem av olika slag, verkar det vara så att ohälsan mer går mot psykiska problem. Det gäller i alla åldrar, och också bland många unga. Jag tror att det återspeglar en alltmer komplicerad och krävande tillvaro för unga människor i vår tid. Det finns många skäl till det, till exempel högt tempo, väldiga krav, föreställningar om hur man ska vara och en oro för hur man ska kunna bli vuxen.

Jag tror att det handlar om att familjer och andra institutioner finns runt barn. Öppen förskola nämndes. Man kan också nämna den kvalitativa förskolan i sig, skolan, idrottsliv och civilsamhället runt omkring som måste se och stötta barn. Det behövs många olika vägar att göra det. Det kan jag absolut hålla med om. Det återkommande svåra är att komma närmare in på våra tonåringar, se deras problem och stötta dem på det sättet. Många av dem räcker inte upp handen och berättar att de har problem. Det är nog många som känner igen sig i det.

Kostnaden för socialbidrag

Anf. 50 PIA NILSSON (S):

Herr talman! 11 miljarder landade kommunernas nota för socialbidrag på förra året. Merparten uppger arbetslöshet som orsak. Socialbidraget har blivit den enda livlinan för allt fler under allt längre tid. 50 000 medborgare har uppburit socialbidrag i mer än tre år trots fagra löften från statsministern om förstärkt arbetslinje och minskat utanförskap.

När regeringens jobbpolitik havererar hamnar ansvaret i knäet på kommunerna. Ökade kostnader för socialbidrag innebär mindre pengar till förskolan, gymnasieskolan, äldreomsorgen. Mot kommunernas kostnad på 11 miljarder, som till största delen beror på ökad arbetslöshet, kan

ställas regeringens satsning på 3 miljarder, som kommer att läggas fram nästa vecka.

Därför undrar jag: Är detta statsministerns och regeringens skarpa förslag för att minska arbetslösheten och kommunernas kostnad för socialbidrag? Varför tar regeringen inte sitt fulla ansvar för den misslyckade jobbpolitiken?

Prot. 2012/13:89

11 april

Statsministerns
frågestund

Anf. 51 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Det ska bli intressant att se om Socialdemokraterna anser att vi gör för mycket eller för lite. Just nu försöker de säga både och. Dels gör vi för mycket eftersom de påstår att det inte finns något utrymme. Dels gör vi för lite eftersom vi borde ha gjort mer. Även i opposition måste man till slut landa i den ena av dessa två ståndpunkter. Det ska bli intressant att följa detta.

I sämre tider och i en utdragen lågkonjunktur växer kostnaderna för försörjningsstödet. Det är en utveckling vi nu ser, men den är inte i närheten av den utveckling vi hade på 90-talet. Det är naturligtvis helt centralt att föra en jobbskapande politik inom de ramar som finns för finanspolitiken. 3 miljarder har vi nu föreslagit. Vi kommer att göra en ytterligare bedömning när vi kommer till augusti–september. Vi har för innevarande år fått stöd i riksdagen för en budget på 23 miljarder. Det stärker konkurrenskraften och skapar vägar för arbete, forskning, infrastruktur. Den långsiktiga väg vi måste välja är att helt enkelt satsa på jobb, arbetsmarknadspolitik, omställningsförmåga och konkurrenskraft med de resurser vi har, och det måste ske på ett ansvarsfullt sätt.

Utbildning till bristyrken

Anf. 52 BORIANA ÅBERG (M):

Herr talman! När jag gör företagsbesök framkommer ofta synpunkten att det är svårt att rekrytera personal med rätt utbildning. Särskilt svårt är det att rekrytera ingenjörer.

Min korta fråga till statsministern är: Vad gör regeringen för att fler ska utbilda sig inom yrken där det råder brist på arbetskraft?

Anf. 53 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! När man reser runt i Sverige är det notabelt att många företagare kan tänka sig att anställa, men de ställer höga krav och söker högt kvalificerad arbetskraft. För att möta det har vi i den vårbudget vi kommer att presentera bland annat föreslagit utökade platser just för ingenjörutbildning. Vi avsätter ytterligare resurser till så kallad yrkesvux, vilket är fördjupat yrkespraktiskt kunnande och oftast industrirelaterat. Det är ett sätt att säkerställa att det finns kompetens.

De samtal vi för med arbetsmarknadens parter om en bättre yrkesintroduktion där man får komma in på en arbetsplats och ha en kombination av arbete och utbildning, gärna under handledare, tror jag också är ett sätt att möta den problematiken. Man kommer sällan fullärd första dagen, och då måste vi ha strukturer som bättre tar emot anställda. Man ska som arbetsgivare dessutom kunna få stöd för handledartjänsterna.

Vi har som sagt tagit flera initiativ för att möta detta och kommer naturligtvis att titta på det fortlöpande. Vi behöver möta den problematiken bättre i Sverige.

Missbrukarvården

Anf. 54 HILLEVI LARSSON (S):

Herr talman! Missbruket i samhället är ett gigantiskt problem. De samhällsekonomiska kostnaderna är 150 miljarder kronor. 20 procent av alla barn och vuxna har i sin närhet någon som missbrukar. Antingen missbrukar man själv eller någon i familjen. Trots det finns det ingen lagstadgad vårdgaranti som innebär att man snabbt får hjälp, vilket är helt avgörande när man är motiverad att ta emot hjälp. Det finns människor som dör medan de köar.

Skillnaderna över landet är mycket stora. Det förekommer årslånga köer. Det förekommer också att man inte får de bästa behandlingsmetoderna. Det kan innebära att man till exempel blir utkastad från behandling, vilket vore helt otänkbart för andra patientgrupper. Detta ökar dödligheten och har ingen vetenskaplig grund. Åtgärderna är ofta inte individanpassade.

Min fråga är: Varför kan vi inte ge missbrukare samma rättigheter som andra inom vården? Alla är vinnare om vi kan minska missbruket.

Anf. 55 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Det beror på att många av de missbrukare vi talar om ofta lever ett långt liv i missbruk där de kommer in och ut ur olika behandlingsåtgärder. De får ofta tillgång till akut sjukvård och det som andra behöver, men det som det inte sällan blir diskussion om är mer eller mindre kostsamma former av vårdinsatser, rehabiliteringsinsatser, som kommunerna har att avgöra. De är många gånger väldigt dyra, och det är en svår avvägning att göra.

Jag har själv suttit i sådana nämnder och haft ansvar för det. Det blir ofta en diskussion eftersom vi inte har råd med allt. Det finns inte utrymme för allt. Det finns också kritik mot dessa insatser, alltså hur väl en del av dem fungerar. Jag har noterat att det inte finns så stora partipolitiska skillnader i hur man ser på den typen av insatser.

Vi skulle inget hellre vilja än att bli bättre på att bekämpa alkohol- och narkotikamissbruk. Det görs enorma insatser över landet i ansträngningarna att åstadkomma det, men det finns inte utrymme för allt. Den som påstår det är inte seriös.

Straff för unga brottslingar

Anf. 56 METIN ATASEVEN (M):

Herr talman! Regeringen har skärpt straffen för grova brott som misshandel, grov kvinnofridskränkning och sexualbrott. Utvecklingsarbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck pågår. Förebyggande arbete mot brottslighet och minimering av återfall är viktigt, vilket regeringen också uppmärksammat. Nolltolerans mot brott och ett tydligt brottsoffer-

perspektiv är regeringens ledord. Unga lagöverträdare är svåra att påverka samtidigt som de får rabatt på straffen.

Min fråga är: Hur ser statsministern och regeringen på den ungdomsrabatt som finns i rättssystemet?

Anf. 57 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Regeringen har genomfört straffskärpningar, precis som frågeställaren påpekar. Vi bör också anmäla att vi noterar att rättsväsendet till en början följde straffskärpningarna men att det nu ser ut som om man har återgått till en tidigare praxis. Därför har vi meddelat att vi vill ha en ytterligare översyn av detta. Vi förutser att vi kommer att få en rapportering om det nästa vår, vilket då möjligen får leda till nya överväganden.

Sedan gällde det frågan om den särskilda rabatt som finns. Det finns en typ av rabatt för åldrarna 18–21 år och en annan för tonåringar som är över straffmyndighetsåldern. Regeringen har inte uttryckt någon uppfattning om detta, men det är väl känt att en del av regeringspartierna för den typen av diskussioner. Det ska jag dock inte redovisa i det här sammanhanget.

Arbetslösheten

Anf. 58 PETER PERSSON (S):

Herr talman! För sex år sedan var arbetslösheten över 200 000. Statsministern var oppositionsledare och oerhört aktiv. Politiken måste ta sitt ansvar. Massarbetslösheten måste bringas ned.

Nu skriver vi 2013, arbetslösheten är en bra bit över 400 000 och statsministern uppträder närmast som en kommentator. Han verkar ha slutat tro på politikens möjligheter. Massarbetslösheten i vårt land är inte ett politiskt problem när det inte är en socialdemokratisk regering, utan det är någon annans fel. När han träffar sina allianskamrater handlar det inte om konkret politik utan om korvgrillning, flagghissning, fotoleenden.

Varför har statsministern på sex år så ändrat sin hållning till politikens möjligheter?

Anf. 59 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Vi såg ett utanförskap på över en miljon som vi har börjat bryta ned. 550 000 var förtidspensionerade när vi tillträdde 2006. De är nu en bit under 400 000. Det är alltså 150 000–170 000 färre. Ingen av dem betraktade Socialdemokraterna som arbetslös. Man måste se alla människor. Man måste se hela samhället. Man måste titta på många olika parametrar om man ska lära sig att se hela utvecklingen. Annars fångas man lätt av den retorik som Socialdemokraterna ägnar sig åt – skäms för Sverige och påstår att man genom ett trollslag kan få arbetslösheten att försvinna.

Vi har sett er göra det förut, Peter Persson, och vi vet hur ni går till väga. Det handlar om massiva förtidspensioneringar, om att hylla länder som har lägre andel kvinnor som arbetar, hylla länder som har lägre andel äldre som är kvar i arbetskraften. Det är fel vägval för Sverige.

Jag ska gärna ta det som huvudfråga i valet nästa höst. Vilka är vägarna till fler jobb? Vilken politik är det som fungerar, och vilken är det som inte fungerar?

Problem i välfärden

Anf. 60 MONICA GREEN (S):

Herr talman! Så bra om statsministern vill ta jobben på allvar. Det välkomnar vi socialdemokrater. Vi är stolta över Sverige. Det är bara statsministern som försöker pådyvla oss något annat. Men vi är oroad över försämringen av välfärden, över sämre resultat i skolan, sämre kvalitet i äldreomsorgen, sämre i kvalitet i den offentliga sektorn. Förutom de jobb som försvinner där försvinner även jobb inom den privata sektorn.

Er medicin är att sänka skatterna. Det är svaret på allt. Nej, ni har ett recept till, nämligen att göra de arbetslösa fattigare. Det är det som ni påstår är en jobblinje. Men det har i praktiken visat sig att det inte fungerar. Människor blir fattiga. Människor slås ut. Arbetslösheten ökar. Kvaliteten försämras i välfärden.

När ska ni fatta att ökade klyftor inte är vägen att gå för Sverige?

Anf. 61 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Jag tycker att det är mycket viktigt att klyftorna inte blir för stora i vårt samhälle. OECD har mycket seriöst gått igenom detta och konstaterat att Sverige tillsammans med Danmark har de minsta klyftorna i den utvecklade världen, beroende på att vi har små inkomstskillnader och generösa välfärdssystem, som dessutom denna regering har säkrat under svår kris och prövning genom att tillföra extra resurser. Vi har satsat när andra skurit ned. Åk runt i Europa, lyssna och se hur det ser ut i länder som inte skött sina offentliga finanser och som nu ser en stegrad arbetslöshet!

Jag vill påpeka att sysselsättningen växer i Sverige. Det har huvudsakligen skett inom privat sektor. Jag förstår att man i opposition vill ta i och berätta att saker och ting är på ett visst sätt. Men det är ändå viktigt att hålla sig till sanningen. Vi har haft växande sysselsättning under senare år, framför allt inom den privata sektorn. Vi ska naturligtvis slå vakt om den utvecklingen och säkerställa att den kan fortsätta.

EU-skatt på finansiella transaktioner

Anf. 62 KARL SIGFRID (M):

Herr talman! I dag ska riksdagen uttala sig om en föreslagen EU-skatt på finansiella transaktioner. Skatten ska tas ut av till exempel banker och pensionssparare, och pengarna ska gå direkt till EU:s institutioner.

Flertalet partier, bland annat allianspartierna, säger att beskattning är ett område som ska skötas av enskilda medlemsländer. Vänsterpartiet och Miljöpartiet uttalar däremot att EU ska kunna införa egna skatter.

I det här fallet handlar det om en skatt som kan drabba svenska företag och svenska småsparare, även om Sverige ställer sig utanför samar-

Anf. 63 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Det finns ett förslag som jag tror att elva eller tolv länder, framför allt inom eurozonen, står bakom. Det exakta antalet är oklart. Det handlar om att införa en transaktionsskatt. Ett flertal länder, bland annat Sverige, har sagt att vi inte önskar detta. Dels misstror vi själva idén att införa en transaktionsskatt. Sverige är ett av de få länder som har testat detta. Det gav inte så mycket intäkter, men transaktionerna flyttade utomlands. Dels misstror vi idén att de resurser det högst eventuellt inbringar ska gå till EU:s samlade institutioner i Bryssel.

Om detta införs tror vi att det kommer att få en negativ inverkan på Europas ekonomi och därmed också leda till försämringar för Sverige, även om Sverige inte är med. Därför argumenterar vi fortsatt mot den här idén, även om Sverige inte är en del av detta. Det tänker vi göra i alla sammanhang. Jag har fått mandat från riksdagens EU-nämnd att göra det. Sedan får vi naturligtvis föra en inhemsk diskussion om vad vi som olika partier tycker i frågan. Men jag tror som sagt att detta är fel väg för Europa. Även om vi inte är med på det kommer det att påverka Sverige negativt.

Anf. 64 TREDJE VICE TALMANNEN:

Därmed är dagens frågestund avslutad. Vi tackar statsminister Fredrik Reinfeldt för hans medverkan.

*Statsministerns
frågestund*

Hyresrätt m.m.

7 § (forts. från 5 §) **Hyresrätt m.m.** (forts. CU11)

Anf. 65 NINA LUNDSTRÖM (FP):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Det här är ett betänkande som upptar motioner väckta under allmänna motionstiden. Det handlar om väldigt mycket: hyresrätt, bostadsrätt, kooperativ hyresrätt samt ombildning till bostadsrätt och ägarlägenheter. Merparten av motionerna har behandlats tidigare, så många av dem behandlas förenklat denna gång.

Utskottet har också föreslagit ett tillkännagivande till regeringen. Det avser en översyn av hyreslagen för att öka skyddet att få bo kvar för den som misshandlats i sitt hem av sin make eller sambo. Jag återkommer till detta längre fram.

Herr talman! ”Mitt hem är min borg.” ”Hem, ljuva hem.” ”Borta bra, men hemma bäst.” Man kan på många sätt beskriva betydelsen av att ha ett hem, att ha tillgång till en bostad.

Ibland behöver man bostad på en ort tillfälligt. Ibland vill man satsa långsiktigt, och bostaden blir densamma under en mycket lång period. Ibland vill man ha kvar en bostad då man inte vet hur livet ter sig om några år. Vi har behov av att både byta bostad och anpassa boendet beroende på livssituationen. Ibland är det för att vi vill, ibland för att livsomständigheterna gör det tvunget.

Möjligheten att hitta en bostad gör det möjligt att tacka ja till en plats på högskola eller universitet. En bostad gör det möjligt att byta jobb eller att över huvud taget hitta ett jobb. Byte av bostad kan underlätta i vardagen, om jag inte längre vill eller orkar klippa gräs, måla huset och skotta snö. Och, herr talman, tillväxten gynnas av en välfungerande bostadsmarknad.

Herr talman! Hur ska folk bo? Vi i Folkpartiet anser att det avgörs bäst av den enskilda bostadskonsumenten. En del vill hyra, andra vill äga. En del vill äga kollektivt, andra vill ha ett enskilt ägande. En del vill eller kan inte spendera mycket på boendet, medan andra vill det.

Långsiktiga spelregler är viktiga för alla bostadskonsumenter. Om förändringar sker av förutsättningarna för boendet måste man kunna planera för dem. Regeringen har redan fattat en hel del viktiga beslut och vidtagit åtgärder som riksdagen har fattat beslut om, men det är viktigt att fundera på vad mer vi kan göra.

Herr talman! Jag ska nu beröra några av de reservationer som finns i betänkandet, och jag ska börja med frågan om reformerade hyressättningsregler.

Utskottet och riksdagen ansåg i höstas att det var för tidigt att utvärdera lagen om allmännyttiga kommunala bostadsföretag. Utskottet har samma uppfattning nu och hänvisar till det uppdrag som Boverket har fått i sitt regleringsbrev för 2013. Hyresbostadsutredningen har presenterat sitt förslag, och beredning pågår i Regeringskansliet.

Vad gäller skyddsregeln mot kraftiga hyreshöjningar vill jag påminna om utskottets ställningstagande och riksdagens beslut i samband med att propositionen kom för några år sedan. Utskottets ställningstagande framgår i betänkande 2009/10:CU24: ”I de nu gällande reglerna för hyressättning saknas helt en bestämmelse till skydd mot snabba och kraftiga hyreshöjningar. Regeringens förslag innebär således i detta avseende ett förstärkt skydd för hyresgästerna i förhållande till dagens situation.” Det blev alltså förstärkta regler.

Hyresgäster kan ha ett starkt intresse av att ha ett tydligt skydd mot kraftiga hyreshöjningar, även om de beror på standardhöjande åtgärder. Vid reformen av hyressättningsreglerna infördes en skyddsregel mot att kraftiga hyreshöjningar får ett snabbt genomslag.

Om den hyra som är att anse som skälig är väsentligt högre än den tidigare hyran ska hyresnämnden, om hyresgästen begär det och inte särskilda skäl talar emot det, bestämma att hyran ska betalas med lägre belopp under en skälig tid. Eftersom skyddsregeln är ett skydd för hyresgästen bör utgångspunkten vara att väsentliga hyreshöjningar inte ska genomföras med en gång. Samtidigt får det anses rimligt att det finns utrymme för något större hyreshöjningar när detta är skäligt i det enskilda fallet.

När det gäller exempelvis standardhöjande åtgärder som har en inte obetydlig inverkan på lägenhetens bruksvärde har hyresgäster i dag ett relativt starkt inflytande. Enligt hyreslagen får en hyresvärd utföra sådana åtgärder endast om de har godkänts av de berörda hyresgästerna eller om hyresnämnden har lämnat tillstånd. Om det har utförts förbättrings- eller ändringsarbeten efter sådant godkännande eller tillstånd får det många gånger anses vara skäligt att efterföljande hyreshöjningar får ett snabbare genomslag. Regeringen menar därför att skyddsregeln som

huvudregel ska tillämpas vid väsentliga hyreshöjningar om det inte finns särskilda skäl som talar emot det.

Jag menar att Lars Eriksson från Socialdemokraterna ger en negativ bild av de förutsättningar som finns. Jag vill också påminna om att utskottet när propositionen behandlades framhöll att regeringen har för avsikt att följa upp tillämpningen av de nya reglerna.

Frågan om att flytta tillbaka till en renoverad lägenhet eller inte beror ibland på många faktorer. Alla vill inte flytta tillbaka. Jag talade alldeles nyligen med en ung person som hade fått en evakueringslägenhet, och han fick ta ställning till om han ville fortsätta att bo i lägenheten. En del blir nöjda i samband med renoveringar. Det finns många fastighetsägare som är måna om att hyresgästerna ska ha ett bra boende och att det finns valfrihet. Man kan faktiskt bli erbjuden en lägenhet som man trivs i, vilket gör att man inte vill flytta tillbaka. Det finns positiva exempel.

Herr talman! I frågan om att styra upplåtelseform i detaljplan blir jag, precis som tidigare talare, förvånad över förslaget. Det handlar om att göra detaljplaneprocessen ännu krångligare. Utskottet delar PBL-kommitténs uppfattning och är inte berett att vidta en översyn i den frågan. I dag har kommunerna möjlighet att påverka upplåtelseformen genom de exploateringsavtal som finns. Men att från det gå till att låsa fast upplåtelseform i detaljplan är inte en god idé.

Jag noterar att Amineh Kakabaveh i Vänsterpartiet inte gillar ombildningar av hyresrätter till ägarlägenheter. Den möjligheten finns inte i dag. Det går inte att i dag ombilda en hyresrätt till ägarlägenhet, men jag tycker att det vore en bra idé. Det är hyresgästerna, de boende, som tar initiativ till att bilda en bostadsrättsförening. Det är deras initiativ att vilja köpa en fastighet. Vid ombildningar frigörs resurser för bostadsföretaget att underhålla fastigheter och att investera i nyproduktion. Möjligheterna är viktiga.

Frågan om blandade upplåtelseformer i de olika stadsdelarna är viktig. En hel del kommuner jobbar intensivt med att möjliggöra ombildningar, inte minst i de områden och stadsdelar där det finns 100 procent hyresrätter. I min kommun finns en sådan stadsdel: Rissne. Där har ombildningar genomförts, och de boende tycker att miljön har blivit bättre med blandade upplåtelseformer.

Med det regelverk de rödgröna föredrar, där det inte är möjligt att ombilda, skulle Rissne inte ha fått några bostadsrätter utan detaljplaneförändringar. Det hade varit ett olyckligt lagförslag.

Herr talman! Tillkännagivandet om en misshandlad makes eller sambos besittningsskydd är viktigt. Jag vill börja med att påminna om det arbete som har gjorts av regeringen inom en rad områden, inte minst av före detta statsrådet Nyamko Sabuni. Nyamko Sabuni har verkligen lyft upp frågan om våld i nära relationer, mäns våld mot kvinnor och hedersvåld.

Socialstyrelsen har beräknat att antalet kvinnor som varje år utsätts för våld i nära relationer uppgår till minst 75 000. Internationella studier pekar på att våld förekommer i 10–30 procent av alla parrelationer. Sedan år 2000 har anmälningar avseende denna typ av brott ökat med mer än 35 procent. Samtidigt har också anmälningar avseende grov kvinnofridskränkning ökat markant.

Vad har regeringen gjort? Regeringen beslutade under föregående mandatperiod om tre handlingsplaner. En betydande andel av det särskilda jämställdhetsanslaget gick till åtgärder mot våld i nära relationer. Den här mandatperioden har insatserna följts upp i handlingsplanerna. För att öka samordningen och effekterna i insatserna har regeringen utsett Carin Götblad till nationell samordnare mot våld i nära relationer.

I den nationella samordnarens uppdrag ingår bland annat att samla och stödja berörda myndigheter, kommuner, landsting och organisationer för att öka effektiviteten, kvaliteten och långsiktigheten i arbetet. Samordnaren ska verka för att förbättra samverkan mellan berörda aktörer, bidra till ökad samsyn om hur våld i nära relationer bäst ska förebyggas och bekämpas samt i samråd med aktörerna bidra till att sprida kunskap på området.

Herr talman! Varför räknar jag upp alla de åtgärder som inte berör civilutskottets arbete? I vårt alliansyttrande påpekar vi att en översyn av hyreslagen är viktig, men också många andra åtgärder är nog så viktiga att följa upp.

Jag vill också påminna om det ansvar som kommunerna har vad gäller att förebygga våld och hjälpa de mest utsatta brottsoffren. Kommunen har det yttersta ansvaret för att alla som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp de behöver. I ett uppdrag till Socialstyrelsen ska socialtjänstens arbete för våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnar våld fortsätta att utvecklas. Socialstyrelsen har fått i uppdrag att göra en samlad analys av insatsen för skyddat boende för hotade personer och att ta fram ett vägledande material för berörda målgrupper. Myndigheten har också förstärkt tillsynen.

Socialtjänstlagen förstärktes 2007, och kommunernas ansvar för våldsutsatta kvinnor och deras barn har gjorts tydligare. Vi har i vårt särskilda yttrande påpekat att det behövs en bred översyn av hyreslagens paragrafer.

Slutligen, herr talman, finns det anledning att hitta nya sätt att underlätta för bostadskonsumenter att göra sina val, även om just de förslag som tas upp i reservationerna inte är lösningen.

Jag noterade att Jan Lindholm i Miljöpartiet beskrev sin ganska omfattande syn på problemen, men däremot lyste förslagen med sin fränvaro.

Frågan är hur friheten kan ökas i boendet och hur vi värnar socialt ansvar, vilket jag tycker är en mycket central del av bostadsdebatten. Att bygga samhällen är så mycket mer än att bara bygga fastigheter.

(Applåder)

Anf. 66 AMINEH KAKABAVEH (V) replik:

Herr talman! Det här är en jätteintressant och viktig debatt. Jag vet att politikens ambitioner och intentioner alltid är, tror man i alla fall, att det ska vara bra för alla eller flertalet. Men jag tror inte att den här regeringens ambition är en bostadspolitik för alla. Vi ser, Nina, att det inte är så i alla områden. I Djursholm och i Täby, där statsministern bodde, finns det inte en enda hyreslägenhet. I vissa delar av Stockholm finns inte hyreslägenheterna kvar – de är utsålda.

Var finns det blandade upplåtelseformer?

Vi rödgröna säger att om man planerar upplåtelseformer i detaljplan är det ett skydd. Ett regeringsbyte ska inte direkt påverka människors vardag, men det har det tyvärr gjort från den förra mandatperioden till den här. Tyvärr gör ROT-draget och hela utförsäljningen av allmännyttan att folk lyxar till det. Du hävdar att områden har blivit bättre, men det är tvärtom. Folk lyxar till köket, och sedan säljer man. Folk flyttar, och det kommer andra.

På vilket sätt blir ett område bättre? Det är tvärtom. Vi säljer ut allmännyttan och medverkar till att oroa befolkningen. Jag blir inte en annan Aminéh om jag köper min lägenhet i samma område. Det är samma människor som bor där. På vilket sätt tycker ni att det är annorlunda?

Anf. 67 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik:

Herr talman! Ombildningen är väldigt viktig för många människor, och då talar jag inte minst om dem som bor i hyresrätt. Om man bor i en stadsdel med hundra procent hyresrätter och skulle vilja byta boende och boendeform återstår det bara en sak, och det är att helt och hållet flytta från stadsdelen då man inte hittar det boende man skulle vilja ha.

I den kommun som jag kommer från, Sundbyberg, har de rödgröna styrt i många år, och där har man till slut möjliggjort ombildning. Det finns starka skäl för det. Vänsterpartiet är inte det parti som har varit den starka påhejaren av detta – det ska jag säga. Men det har ändå genomförts ombildningar i en rödgrön kommun. Det här är en viktig fråga för de boende, just möjligheten att i ett område med flera tusen lägenheter som är hyresrätter få blandade upplåtelseformer, för att folk ska kunna bo kvar. Det innehåller också bostadsrätter, och man bygger radhus. På så sätt uppnår man en blandning.

Det viktiga här, herr talman, är att om Vänsterpartiets och de rödgrönas förslag skulle gå igenom i riksdagen skulle den här möjligheten inte längre finnas utan detaljplaneförändringar. Det skulle bli svårare och bökligare.

I dag kan en ägare ge ett uppdrag till sitt kommunala bostadsföretag att man kan möjliggöra ombildning. Men en ägare kan också peka med hela handen och säga att man inte gillar ombildning därför att de beslutas i kommunfullmäktige. Verktygen finns också för den kommun som vill se till att det inte ombildas. Där tycker jag att det är viktigt att makten får finnas.

Anf. 68 AMINEH KAKABAVEH (V) replik:

Herr talman! Det är intressant att höra vad man tycker om att bestämra detta i detaljplan. I dag byggs det mycket mer bostadsrätter än hyresrätter. Vi vet att det under de senaste 20 åren har byggts mycket färre hyresrätter, och under de senaste sex sju åren har man byggt mer bostadsrätter än hyresrätter. Genom att reglera detta garanterar vi blandade upplåtelseformer, och då vet vi att det blir balans. Samtidigt har människor insyn.

Det här ger mycket mer frihet än det som finns i dag. I dag är det antingen-eller. Allt är till salu. Du kan köpa för hur mycket som helst och sedan sälja, i Skärholmen, i Sättra, där jag själv bor, och i många andra områden. I innerstaden i Stockholm har man sålt ut. Det har inte blivit bättre ur aspekter som segregation, utanförskap, fattigdom eller närområ-

dets sociala möjligheter och påverkan. Därför håller inte er argumentation.

En annan viktig aspekt är skyddsreglerna vid renoveringar och överhyror. Det är beklagligt att både Moderaterna och Folkpartiet här säger att det finns regler och att det inte är fråga om mindre inflytande. Min fråga är: Vad har ni i så fall för regler och normer? Vad gör ni för att dessa människor inte ska betala mellan 25 och 70 procent i överhyror? Vad finns det? Hur ska vi som politiker se till att folk inte behöver flytta utan kan bo kvar när man renoverar? Det handlar inte om lyxrenoveringar. Vad ska vi göra för att människor ska få makt att bestämma var de vill bo eller om de vill stanna kvar?

Anf. 69 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik:

Herr talman! Valfriheten på bostadsmarknaden är väldigt viktig, och för att vi ska kunna ha valfrihet måste det finnas olika upplåtelseformer och olika former av boenden. Där kan jag dela Aminéh Kakabavehs bekymmer kring just möjligheten att bygga hyresrätter. I många lägen i inte minst storstadsregioner byggs det bostadsrätter. Men det byggs också hyresrätter på sina håll. Det är klart att det är en jätteviktig fråga hur man kan styra upp det.

Jag nämnde i mitt anförande att en möjlighet som kommuner har i dag är att använda sig av exploateringsavtal vid markanvisningar och att då skriva in upplåtelseform. Detaljplanen är inte det mest ultimata och bästa sättet. Man kan inte ändra användningen av en fastighet utan att ha en ny detaljplaneprocess. Bino Drummond tog upp precis den frågan, att det gör det ännu svårare. Vi vet redan nu att planberedskapen är en knepig fråga i många kommuner.

Att uppnå en ökad blandning där man också har nyproduktion är en viktig fråga. Där kan jag dela målsättningen, även om våra verktyg skiljer sig åt.

Vad gäller skyddsreglerna ska denna fråga följas. Jag vill påminna om, som jag sade i mitt huvudanförande, att dessa regler för att skydda hyresgästerna inte fanns. De förstärktes i och med den proposition som kom. Men det är klart att man ska följa reglerna.

I betänkandet från civilutskottet stod det att man ska följa och se hur praxis utvecklas i hyresnämnderna. Jag tror säkerligen att många här i kammaren känner ett väldigt engagemang för att följa frågorna och hur praxis utvecklas. Men där handlar det om att hyresgästen ska ge sitt tillstånd, eller också kan man gå till hyresnämnden och där få ett tillstånd att göra förändringar. Det syftar till att man ska kunna renovera och underhålla fastigheterna. Men det är viktigt att vi får en rimlig balans, och vi kommer att följa frågan.

Anf. 70 LARS ERIKSSON (S) replik:

Herr talman! Negativ, sade Nina Lundström att jag var. Jag tycker att det är alldeles för lite av insiktsfullhet om vad som händer ute.

I min egen kommun är det inte 60-procentiga höjningar i området Vallby, utan det är bara 25-procentiga. Hur ska man se på den oro som finns ute? Deras oro finns inte när man lyssnar på dig. Den verkar inte vara riktig.

Då är väl allting bra då? Allting verkar ju vara väldigt fint. Det finns ingen riktig kritik ute. Protesterna mot hyreshöjningarna på 50–60 procent kanske inte är skäliga då.

Ser ni inte dem? Hur tänker ni kring det här? Jag känner inte att jag får något riktigt svar på detta.

Alla vill väl inte flytta tillbaka, säger Nina Lundström. Nej, men när vi besökte Stångåstaden i Linköping sade man att 50 procent inte flyttade tillbaka. Är det så många som plötsligt inte vill flytta tillbaka till ett område som man har bott i? Finns det en rimlighet i detta? Är det verkligen er uppfattning?

Frågan ska följas, säger ni också. Det känns bra att den ska följas. Den behöver verkligen följas. Det finns en oerhört stor oro, och jag blir nästan rädd när jag hör att det inte verkar finnas någon förståelse för det som händer.

I mitt eget barndomsområde i Göteborg har det blivit 60-procentiga höjningar – detta i ett område som redan för 20 år sedan var eftersatt. Det är klart att de människor det handlar om inte längre kommer ut från stan. Det är ett oerhört stort problem, och jag efterlyser lite känsla för dessa frågor. Detta är allvar för de här människorna.

Anf. 71 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik:

Herr talman! Oro ska alltid tas på fullt på allvar. Det jag ville framföra var att det är många av oss i civilutskottet som har samtal med hyresgäster och träffar personer som uttrycker den här oron, som man ska ta på fullt allvar. Men jag har också talat med hyresgäster som har känt sig väldigt nöjda.

Jag talade nyligen med en äldre kvinna som bor i en hyresrätt där man just nu gör en större renovering. Hon kände sig väldigt väl bemött. Hon är pensionär, till åren kommen och orkar inte flytta. Hon vill inte ha någon stor förändring i sitt liv, och fastighetsbolaget har varit fullt förstående för detta och gett alla hyresgästerna möjlighet att ta ställning till vilka förändringar man vill göra. Då har man gjort stambyten i vissa lägenheter, men man har inte gjort ytskiktsrenoveringar där de inte vill ha det.

Jag menar att bilden är något vidare än vad frågeställaren vill göra gällande. Men visst ska vi ta oron på allvar.

Jag vill läsa upp vad som stod i det utskottsbetänkande som kammaren behandlade i samband med propositionen. Där står att i propositionen framhålls att en samlad utvärdering bör göras när de nya bestämmelserna har varit i kraft under en tid. Det är också för att det mycket tydligt stod att hyresnämndens praxis ska följas. Det är hyresnämnderna som ska utveckla praxis. Vi ska ta detta på fullt allvar.

Men att från denna signal gå vidare till att säga att man inte skulle kunna göra hyresförändringar när man gör renoveringar är ett alldeles för stort och märkligt steg. Fortfarande är det ju så att renoveringarna ska finansieras, och det bör åligga fastighetsägarna att ta ansvar för sin fastighetsförvaltning. Vi måste alltså hitta en balanspunkt där vi värnar både och.

Hyresrätt m.m.

Anf. 72 LARS ERIKSSON (S) replik:

Herr talman! Jag pekade på två olika undersökningar. De var förvisso inte dagsfärska, men det finns väl skäl att tro att det inte har hänt så mycket på det här området. Fastighetsägarna i Stockholm har en undersökning från 2008 om ärendena i hyresnämnden i Stockholm mellan 2002 och 2006. Där framgår att tre ärenden avsågs av 449.

De diskussioner som jag har haft med Hyresgästföreningen, som ju är en av de parter som brukar vara med på hyresnämndens möten, vidimerar att det inte har skett mycket på det området. Man vidhåller att det ser ut så här.

Ser ni inte den oro som finns? Nina Lundström säger att ni gör det, men det märks inte i de förslag som ni lägger här. Fortfarande behöver hyresnämnden inte tillämpa skyddsregeln varje gång med den här trappan.

Mitt parti är ju inte emot att man renoverar ett lägenhetsbestånd som är 40 år eller äldre. Det är väl självklart att man ska göra det, men det är fullständigt orimligt att den som i dag innehar hyreskontraktet ska få stå för hela notan och dessutom göra det på en gång.

Är ni ute och ser detta? Jag får väldigt mycket reaktioner på de här frågorna av mina vänner från min uppväxt som bor ute i de här områdena i dag. Jag blir beklämd när jag hör diskussioner om att de ska få 60-procentiga hyreshöjningar och inte har någonstans i stan att ta vägen. Man kan behöva flytta mil för att få det att gå ihop.

Detta är en stor fråga som förtjänar att tas på betydligt större allvar.

Anf. 73 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik:

Herr talman! Jag delar den oro som Lars Eriksson ger uttryck för i de här fallen, där hyresgästen inte vill gå med på en renovering och heller inte har kunnat driva frågan vidare. Men det är också väldigt viktigt att komma ihåg att den redovisning som Lars Eriksson tar upp gäller 2002–2010. Det är långt innan den nya lagstiftningen kom på plats. Vi måste väl ändå utvärdera det som gäller i dag och den förstärkta skyddsregeln för att riktigt veta hur den fungerar?

Man gjorde en utvärdering av de gamla reglerna som den socialdemokratiska regeringen kunde ha gjort något åt men inte gjorde. Jag menar att det är viktigt att utvärdera det som gäller i dag. Därför kommer vi naturligtvis att följa den frågan.

Jag känner också oro för de exempel som Lars Eriksson tar upp, men jag ville visa på de exempel där det har lyckats väl – med samma lagstiftning, observera. Den bilden måste vi också fånga in. Om vi har en lagstiftning som möjliggör en god utveckling i renoveringsarbetet med nöjda hyresgäster kontra de fall där man inte är nöjd är frågan hur praxis ser ut. Vad ska vi göra för att förstärka hyresgästernas besittningsskydd? Det är ju ytterst det som vi båda två värnar om.

Jag tycker att vi ska följa frågan, men vi måste göra en utvärdering av det nu gällande regelverket för att riktigt veta hur lagen fungerar. Då måste det ha gått ett tag, så att vi får en rättspraxis och ser hur utfallen blir.

Jag vill än en gång med eftertryck säga att vi naturligtvis känner för alla de hyresgäster som känner oro. Dem ska vi ta på fullt allvar, och det gör vi.

Anf. 74 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Herr talman! Jag tycker väldigt illa om den härskarteknik som bygger på att man felciterar sina debattmotståndare och vill få dem att framstå som okunniga.

Nina Lundström sade att man i dag inte kan ombilda ägarlägenheter till hyreslägenheter och försökte få det att framstå som att Amineh Kaka-baveh skulle ha sagt något sådant. Det hon sade var att regeringen har tillsatt en utredning vars syfte är att utreda möjligheterna till detta.

En annan sak från den senaste replikväxlingen: Vem i oppositionen har påstått att det inte skulle vara tillåtet med några hyreshöjningar alls i samband med renoveringar?

Jag tycker att det är en tråkig debatteknik, och jag hoppas att vi inte ska behöva se så mycket av den. Jag brukar påpeka sådant ibland när jag tycker att det händer saker som inte borde ske i kammaren. Men jag har också några frågor.

Nina Lundström avslutade med att kommentera mitt debattinlägg och sade att det behövs så mycket mer om man ska bygga ett samhälle än att bara bygga fastigheter. Tyvärr misstolkade jag den tidigare talmannens signal om att vi skulle börja klockan tre, så jag missade en del anföranden, men av Nina Lundströms anförande och det förra anförandet från regeringssidan kunde jag ändå konstatera att man inte har några idéer om hur man ska åstadkomma ett ökat byggande.

Om man nu från Folkpartiets sida har insett att det faktiskt behövs mer än att bara bygga fastigheter skulle det vara intressant att veta hur – om politik inte är ett verktyg som fungerar, hur ska man göra då? Man kan ju bara tänka tillbaka på den här staden. Vad gjorde man på 1950-talet för att bygga den infrastruktur som gör att den här staden faktiskt fungerar i dag? Det var mycket tuff politik. Det var ingen marknad. Jag är intresserad av att veta hur ni tänker.

Anf. 75 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik:

Herr talman! I Folkpartiet liberalerna och i liberalismen är en viktig grundregel att samhällen inte är färdigbyggda. Vi menar att samhällen förändras, och också våra idéer förändras. Det finns inget sluttillstånd där vi vid en viss tidpunkt skulle ha uppnått allt det vi ska uppnå.

Vi tror på förändring och utveckling. Vi tror på att tekniken ger oss nya möjligheter. Vi tror också att idéer och visioner utvecklas, och utmaningar i samhället ställer krav på oss.

Det är klart att den här debatten är viktig. Det handlar nämligen om någon form av vision av vad vi vill.

Jag inledde med att berätta om – jag hoppas att Jan Lindholm noterade det – hur vi ser på bostadskonsumenternas valmöjlighet.

Apropå det här med att citera varandra vill jag bara konstatera att Jan Lindholm själv var ganska hårdför i sin analys av borgerlig politik – jag uppfattade att Folkpartiet ingick där. Jan Lindholm menade att det bara handlar om marknadskrafter och ägande.

Jag var väldigt noga med att poängtera att valfrihet förutsätter olika typer av boendeformer, blandade upplåtelseformer. En person kan tycka att en viss boendeform är bra under en viss tid i ens liv. Med sedan kanske man vill och behöver byta boendeform. Den möjligheten ska finnas genom hela livet.

Det här är en del av vår bostadspolitik, att vi ska möjliggöra förändring. Alla regelverk som låser in stadsutveckling – det gäller exempelvis det här med att man ska låsa in upplåtelseform i detaljplan – förhindrar utveckling. Det gynnar inte utveckling, i och med att man kan uppnå samma mål med andra verktyg.

Vi tror också mycket på att vi ska ha ett samhälle som utvecklas med frihet och socialt ansvar. Vi ska tänka på de mest utsatta. Ett sådant exempel är frågan som handlar om misshandlade personer, brottsoffer, som ska få ett ökat stöd.

Ja, frihet och ansvar kan man arbeta med parallellt för ett bättre samhälle.

Anf. 76 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Herr talman! Frågan kvarstår: Vilka verktyg? Det har vi fortfarande inte hört någonting om. Annars var det mycket bra.

Det är klart att man inte ska låsa in stadsutveckling. Men hur gör man det? Det gör man bland annat genom tuff styrning i detaljplaner. Det är nämligen väldigt svårt att förändra vissa boendeformer. Vi kan tänka oss till exempel ett område där det är övervägande bostadsrätter. Hur ska man kunna få en näringslivsutveckling i de fastigheterna? Det är mycket svårare att göra avtal med varje bostadsrättsinnehavare än med en ägare till en hyresfastighet. Det är bara ett exempel.

Vi i utskottet var i Finland för några år sedan och tittade på detta. Där har man enorma svårigheter att göra om små lägenheter till större lägenheter för att man har just den här ägandeformen. Det finns på många håll i världen exempel på hur de här inläsningarna i ägda bostäder försvårar utveckling av samhällen.

Jag har en fråga till. Det här med möjligheterna att bo kvar handlar bland annat om hur skattesystemet ser ut. Före valet 2010 hade vi frågan uppe i civilutskottet. Då var alla partier överens. Alla partier var överens om att vi måste ha en skattemässig neutralitet mellan upplåtelseformerna.

Jag har inte sett någonting i den vägen från regeringens sida. Däremot har parterna – Fastighetsägarna, Sabo och Hyresgästföreningen – presenterat en utredning. De hävdar att en hyresrätt på tre rum – jag tror att den var på 85 kvadratmeter – är missgynnad motsvarande 2 000 kronor per månad.

Det är ganska mycket pengar när vi nu pratar om hyreshöjningar på 50–60 procent. Avser Folkpartiet att göra någonting åt det här? Ni har ju ändå en fot inne i regeringen.

Anf. 77 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik:

Herr talman! Neutraliteten är en otroligt viktig fråga. Det är dock inte en ny fråga. Jag tror att man kan konstatera att många i denna riksdag har diskuterat och funderat över hur man ska lösa detta. Om lösningen hade varit enkel hade det säkerligen redan varit gjort, oavsett vilka som styr. Men den är inte helt enkel.

Det är en jätteviktig fråga att beakta. Hur skapar vi förutsättningar för att vi ska få den här mångfalden av boendeformer och för att vi ska kunna ha konsumenter som kan välja boende? Det behövs goda förutsättningar för att man ska kunna se till att de här upplåtelseformerna finns.

Neutralitetsfrågan är en väldigt viktig fråga. Det pågår ett arbete för att se över beskattningsregler etcetera. Det är många faktorer som ska vägas in i detta. Jag kan säga till Jan Lindholm att den arbetsgrupp som Folkpartiet har när det gäller bostadsfrågor också tittar på den frågan. Jag tror att många partier här i kammaren arbetar internt med de här frågeställningarna. Det är en viktig fråga.

Sedan gäller det verktygen i övrigt. Det handlar om markanvisningar. Markpolitiken i kommunerna är jätteviktig. Vi alla i denna kammare vet att ansvaret för bostadspolitik är delat mellan kommuner och riksdag och regering. Här sätter vi ramverket. Kommunerna har också en rad verktyg. Det är viktigt hur exploateringsavtalen fungerar. Jag gillar ägarlägenheter och tror att det skulle vara fantastiskt om den möjligheten utvecklas. Det handlar om att vi ser till att det generellt sett byggs mer, för då lättar det för alla på bostadsmarknaden. Det finns mängder av åtgärder som vi behöver vidta.

Herr talman! Om jag hade haft längre tid i replikskiftet hade jag gärna tagit upp hela programmet. Men det hinner jag inte. Det får jag återkomma till.

Anf. 78 OLA JOHANSSON (C):

Herr talman! Frågan om hur vi på bästa sätt kan få fram nyinvesteringar och renovering i bostäder löper som en tråd genom mycket av det som ska diskuteras i dag. Vi måste ta bort byggbromsen, som gör att det byggs få hyresrätter och att det saknas bostäder där efterfrågan finns och är som störst. Vi måste också uppmärksamma de orter i hela landet där efterfrågan är liten, där bostäder står tomma och outnyttjade. Vi i Centerpartiet ser hela landet.

Vi har i motions- och reservationsfloden till det här betänkandet fått förslag om förbud mot att ombilda allmännyttiga hyresrätter till bostadsrätter. Vi har förslag på att det i detaljplaner ska fastställas vilken upplåtelseform ett bostadsbestånd ska ha. Dessutom finns det förslag om att modernisering och ombyggnad inte ska kunna täckas med hyror och att skyddsregeln, som faktiskt infördes 2009, också ska gälla vid standardhöjningar. Det handlar också om att vi ska gå tillbaka till det system där de hyror som de samhällsägda bostadsföretagen förhandlat sig fram till med Hyresgästföreningen ska lämnas över till övriga fastighetsägare för att de ska rätta sig efter och anpassa sig till dem.

Det är reglering, styrning, krångel och skärpning av lagar. Samtidigt är det en fråga som alltid återstår att besvara: Vem är det som ska betala alltsammans?

Hur ska det kommunägda bostadsföretaget kunna få loss kapital i sin egen balansräkning till nyinvesteringar och renoveringar om man förbjuds att sälja bostäder till hyresgäster som vill äga sin bostad?

Hur ska hyresintäkterna kunna räcka till omfattande och nödvändiga renoveringar och ombyggnader om de knappt ger utrymme för att bekosta det löpande underhållet?

Varför ska en privat eller allmännyttig fastighetsägare eller markägare eller byggherre någonsin bry sig om att ansöka om planläggning av bostäder om risken finns att det redan i detaljplanen bestäms vilken upplåtelseform var och en av de nybyggda bostäderna ska få?

Vem skulle vara intresserad av att äga och hyra ut bostäder om man måste ansöka om planändring för att en hyresgäst eller en samling hyresgäster vill köpa loss ägarlägenheter, bilda bostadsrättsföreningar eller kanske bilda en kooperativ hyresrätt? Eller fastighetsägaren kanske vill sälja fastigheten till någon annan som ska fortsätta att hyra ut eller ombilda.

Man skulle kunna tänka sig att det fanns en tanke bakom den kritik som ofta framförs från Socialdemokraternas håll om att plan- och bygglagen är krånglig och borde förenklas. Men det gör det inte. I stället föreslår de nu, med Vänsterpartiets och Miljöpartiets stöd, att det utöver allt annat som ingår i en lång och besvärlig planprocess också ska bestämmas, samrådats, regleras och överklagas när det gäller vilka upplåtelseformer det är som ska gälla i detaljplanen.

Vilket megakrånge! Samtidigt är det ett avgörande bevis för att talet om att PBL borde förenklas är snack och att den rödgröna politiken i stället leder till en ännu större osäkerhet och brist på initiativ och investeringsvilja hos dem som skulle vilja få en plan antagen men som själva vill kunna bestämma vilken upplåtelseform som de nya bostäderna ska ha.

Missförstå mig inte! Centerpartiet gillar hyresrätten. Den ”äger”, skulle man kunna säga. Den som hyr sin bostad får ju all inclusive till ett fast pris, sådant som den som äger sin bostad själv måste beställa och betala för. Speciellt gillar vi de hyresrätter som skapas vid sidan av och som blandas med andra upplåtelseformer, som bidrar till mångfald och motverkar segregering.

Vi gillar alla nya bostäder eftersom de bidrar till bostadsmarknaden och gör att konkurrensen ökar så att bostadspriserna kan minska där de i dag är för höga och att de kan öka där de i dag är för låga för att någon ska kunna bygga nytt. I småorterna, i Landsortssverige, kostar det mer att bygga huset än vad det är värt den dagen man flyttar in.

Vi gillar också de allmännyttiga bostadsföretag som varit ärliga mot sina hyresgäster genom att inte avtala om så låga hyror att det inte finns några medel som är reserverade till det underhåll som är nödvändigt och oundvikligt. Det kan ju inte efter 50 år komma som en direkt överraskning vare sig för dem eller för hyresgästerna att det kommer att behöva göras stambyten, isolering, fönsterbyten, beläggningsförändringar i badrum och fasadrenoveringar i ett hus som är byggt på 70-talet.

Herr talman! Jag är ute på en bostadsturné och träffar ganska många vd:ar och styrelseledamöter från de kommunägda bostadsföretagen. Det finns en medvetenhet där om nyttan av att köra med öppna kort gentemot hyresgästerna och se till att de redan från början kan vara delaktiga och bidra i det nödvändiga arbetet med att skapa ett gott fastighetsunderhåll.

De kommunala bostadsföretagen brukar sätta av en tredjedel av hyran till underhåll och renovering. Då minskar man också driftskostnaderna, och det blir lättare att få kalkylen att gå ihop. Kan man dessutom, utöver renoveringen, se till att förtäta, bygga på en våning och sätta in hissar i det högre huset både ökar man standarden och får nya intäkter som kan betala av investeringen.

Alliansen tror på en mångfald av lösningar och en större frihet att själva utforma dem. Men Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet vill lagstifta, likforma och reglera.

Det hederligaste vore om ni som ytterligare vill bestämma, styra och subventionera kunde inse att det är just den politiken som skapat de problem vi ser med en renoveringsbubbla, där det på sina håll saknas resurser och vi har en bostadsmarknad med för få hyresrätter.

Assar Lindbeck, nestorn i nationalekonomi, dömde i sina memoarer för ett tag sedan ut den tidigare bostadspolitik som en 70 år lång katastrof. Hyresregleringen, som visserligen har mjukats upp, var en tillfällig åtgärd efter kriget men har funnits kvar och gör att det än i dag byggs för få hyresrätter i privat regi. EU-kommissionen håller med om det här, och i går sade de i en rapport om Sverige, fritt översatt, att hyresmarknaden kan förbättras på lång sikt genom att man rör sig mot mer marknadsanpassade hyror.

Centerpartiet vill se ett förslag från regeringen med ytterligare avregleringar av hyresmarknaden så att drivkrafterna att ombilda hyresrätter till bostadsrätter minskar och vi får ekonomiska drivkrafter att bygga, äga och förvalta hyresrätter också i privat regi så att tillgången på bostäder på sikt leder till lägre hyror och sjunkande priser på bostäder.

Vi vill se enklare planförfaranden för snabbare och mer förutsägbara processer, där vi skapar förutsättningar för industriellt byggande och enklare upphandlingar av bra bostadskoncept för hyresrätter till låg kostnad som till exempel Sabos Kombohus.

Centerpartiet vill se en renovering av miljonprogrammets bostäder som är hållbar och energieffektiv och som inte på ett oskäligt sätt drabbar de boende med högre kostnader, utan snarare ger dem ett direkt inflytande med möjlighet att välja nivå och standard och också tillfälle att se över sin egen bostadssituation.

Herr talman! Byggbromsen som hindrar bostadsbyggandet i medlud ligger an. Nu måste den tas bort så att vi kan rulla ut de bostäder som behövs.

Slutligen, herr talman, över till det vi är överens om: Det är välkommet att vi i riksdagen samarbetar för att öka skyddet och rättigheterna för dem som utsätts för våld i nära relationer. Centerpartiet har under lång tid drivit de här frågorna, och regeringen har nu tillsatt förra länspolis-mästaren Carin Götblad som nationell samordnare för att samla och stödja berörda myndigheter, kommuner, landsting och organisationer för att öka effektiviteten, kvaliteten och långsiktigheten i arbetet mot våld i nära relationer. Carin Götblad ska också överväga hur stöd och skydd till brottsoffren kan utvecklas.

Att samtidigt stärka skyddet för den misshandlade i hyreslagen och stärka besittningsskyddet utöver vad som gäller i dag ligger väl i linje med det. Det är kul och viktigt att alla partier vill bidra till att motverka våld och kränkningar som sker i relationer i hemmen, på gator och torg och i vardagen.

Sammanfattningsvis, herr talman, är det alltså glädjande att vi är överens om att de mest utsatta behöver ett bättre skydd. Vi är väl egentligen också överens om att vi behöver bygga fler bostäder. Men vi är inte överens om hur.

(Applåder)

Anf. 79 MARKUS WIECHEL (SD):

Herr talman! Sverigedemokraternas bedömning är att marknaden inte ensam kan garantera alla medborgare rätten till en bostad. Stat och kommun bör därför bära ett gemensamt ansvar för att förse även resurssvaga grupper med ett värdigt boende samt skapa förutsättningar för marknaden att tillhandahålla olika former av boenden. Här spelar hyresrätten en viktig och oersättlig roll, då den kan erbjuda boende även till dem som saknar eget kapital.

Hyresrätter är ett sätt att underlätta en flexibel bostadsmarknad där människor snabbt kan bosätta sig på nya orter efter egna behov samtidigt som hyresrätten kan erbjuda en hög servicenivå, liten ekonomisk risk, ett enkelt utträde samt låga transaktionskostnader.

En blandning av olika boendeformer bör eftersträvas vid nybyggnation för att motverka segregation och förbättra förutsättningarna att öka kontaktytorna mellan olika inkomstgrupper. I samma syfte bör en del av allmännyttans hyresbestånd kunna omvandlas till bostadsrätter om de boende så önskar. Hänsyn måste dock alltid tas till marknadens behov för att underlätta att fler hyresrätter byggs, och av den anledningen måste det även löna sig att bygga nytt.

Kommunala bostadsbolag runt om i landet har olika förutsättningar såväl regionalt som ekonomiskt. Bostadsmarknaden är varierad och består av flera lokala bostadsmarknader som skiljer sig kraftigt åt vad gäller både efterfrågan och utbud.

De har som sin gemensamma och viktigaste uppgift att tillhandahålla hyresbostäder till rimliga priser. Dess hyresgäster bör beredas största möjliga inflytande och ansvar över sin boendemiljö. Det kan av den anledningen finnas skäl att i vissa fall förflytta den strategiska översiktsplaneringen från kommunal till regional nivå.

Dessutom bör förutsättningar ges för att renovera och hålla befintliga hyresrätter i gott skick, vilket delvis kan göras genom skattefria underhållsfonder för hyresrätter. Med förenklade och enhetliga byggnormer kombinerat med ett mer rättvist skattesystem kan incitamenten för att öka byggandet således också bli bättre.

Herr talman! Det är glädjande att ett enigt utskott vill att de kvinnor och män som misshandlats av sin partner ska få bättre skydd mot att vräkas ur sin hyresrätt på grund av störningar och skadegörelse i samband med misshandeln.

Efter att Sverigedemokraterna valt att undersöka detta fann vi att det fanns skäl att se över problematiken för att regeringen ska kunna återkomma med ett förslag till ändring i hyreslagen då den här typen av misshandel ofta sker i situationer där lägenheten utsätts för skadegörelse eller grannar störs av ljud. Det är otroligt viktigt att hänsyn tas till brottsoffrets omständigheter, eftersom han eller hon redan befinner sig i en utsatt och ofta förödande situation. Läget kan då inte bli så mycket värre om vederbörande också tvingas förlora sin bostad.

Det är lyckligt att Alliansen svängde i frågan men samtidigt beklagligt att de valde att bifalla detta förslag först efter mitt och Sverigedemokraternas tydliga ställningstagande. Det tyder på att det för Alliansen är viktigare att dölja ett nederlag i riksdagens kammare än att se till att brottsoffer skyddas från en situation som de inte kan hållas ansvariga för.

Att skydda brottsoffer från att hamna i en ännu mer allvarlig situation är något som vi sverigedemokrater alltid kommer att arbeta för. Av den anledningen vill jag å Sverigedemokraternas vägnar tacka de vänsterpartister som lyft upp de här problemen och tacka för att de har väckt de här motionerna, även om vi med det sagt inte alls står bakom allt som skrivits i motionerna.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.

Anf. 80 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Först skulle jag vilja yrka bifall till utskottets förslag.

Det är ingen nyhet att Sverige alltsedan 1990-talets början har byggt alldeles för få bostäder, mindre än hälften av vad våra nordiska grannländer har gjort per capita och långt under snittet bland OECD-länderna. De bostäder som byggs är i regel bostäder i högre prisklasser.

För att ändra på det här krävs en medveten och konkret politik som skapar bättre förutsättningar att bygga och en bättre fungerande bostadsmarknad, en politik som inser alla människors rätt till en bostad under rimliga villkor. Politiken ska skapa goda spelregler som marknaden kan agera sunt utifrån. För det krävs ett samspel mellan den kommunala och statliga nivån, mellan politik och marknad, mellan fastighetsägare och hyresgäster. Alla måste delta.

Det är därför mycket glädjande och inspirerande att följa regeringens arbete för att uppnå en bostadsmarknad som stimulerar rörlighet, tillgänglighet och mångfald. Ett exempel på det är att bara två månader efter ändringarna i lagen om andrahandsuthyrning har utbudet ökat med ca 30 procent. Dessutom har de hyror som tidigare har varit en del av svart hyressektor genom lagändringarna blivit vita, vilket gör bostadsmarknaden mer ärlig och innebär att korrekt beskattning kan uppnås då vi numera vet hela hyreskostnaden.

Jag ser med spänning fram mot regeringens kommande åtgärder som grundar sig i väl genomförda utredningar. Särskilt viktig för debatten i dag är Hyresbostadsutredningen som gav konkreta förslag till en bättre fungerande hyresmarknad. Jag tror att 2013 kommer att bli ett år då vi, när vi ser tillbaka på det, kan konstatera att vi tog många steg i rätt riktning för en bättre fungerande hyresmarknad.

Herr talman! Den 1 januari 2011 trädde lagen om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag i kraft. Efter att ha varit en del av det här utmärkta utskottet i drygt en månad har jag just den propositionen från regeringen som min kvällslektyr. Det var en historisk överenskommelse mellan Fastighetsägarna i Sverige, Hyresgästföreningen, Sabo och regeringen. Den innebär bland annat att de allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolagen ska bedriva sin verksamhet enligt affärsmässiga principer. Syftet är att skapa likvärdiga förutsättningar för kommunala bolag och privata fastighetsägare.

Bruksvärdessystemet är kvar, och en skyddsregel infördes som är tänkt att motverka kraftiga hyreshöjningar. Det har vi hört de flesta talare ta upp här. Hyresnämnden har här en viktig roll när det gäller att se till att en eventuell höjning av hyran sker under en skäligen övergångstid.

Boverket har regeringens uppdrag att noga följa konsekvenserna av de nya reglerna i reformen från 2011. Man ska också följa effekterna och konsekvenserna med sikte på framtida utvärderingar.

Den viktigaste åtgärden för att främja ett fortsatt utbud av bostäder, inte minst hyresrätter, är att skapa långsiktigt stabila villkor för såväl byggande som förvaltning och ägande. Det är så man skapar förutsättningar för investeringar och vilja att förvalta och äga hyresfastigheter. Regelkrånglet måste minska och förutsättningarna för att bygga bostäder väsentligt förbättras. Tiden från idé till färdigt hus är alldeles för lång. Planeringsprocessen är snårig och måste rätas ut och breddas.

Det regionala inflytandet över bostadsplaneringen måste också stärkas.

Herr talman! Alla som har varit uppe i talarstolen och talat i dag, från olika partier, har den gemensamma uppfattningen att vi behöver få fart på byggandet. Dock är vägarna dit lite skiftande.

Kommunerna har ju ett bostadsförsörjningsansvar, och de kommunala bolagen är ett medel för att nå resultat. Kommunerna kan göra mer än de gör i dag. De kan snabba på planprocessen, och vägen fram till detaljplanelagd mark kan kortas.

Markfrågan är ju central. I storstäderna är det framför allt tillgången till mark som är problemet. Men det finns även andra hinder, som till exempel bullerregler. Där pågår just nu en utredning.

Sedan har vi överklagandetiderna, som är ett problem. Regeringen har anslagit mer pengar till länsstyrelserna för att korta handläggningstiderna och utfärda tydliga och gemensamma mål för alla länsstyrelser.

Boverket har analyserat vilka hinder som finns för ekonomiskt svaga grupper att ta sig in på bostadsmarknaden. Det är någonting som debatten i dag har rört vid ganska mycket. Nästan en miljon svenskar riskerar att inte få ett hyreskontrakt på grund av skärpta krav. Till exempel kan fastighetsägarna, både kommunala och privata, kräva att hushållet ska ha en årsinkomst motsvarande tre gånger hyran. I dag då det är mycket vanligt att människor är anställda via bemanningsföretag, alltså inte fast anställda, kan de här säkerhetskraven för hyror vara ett stort problem. Vi måste underlätta för människor att etablera sig på hyresmarknaden och behöver ha säkerhetskrav som är verklighetstroga och realistiska.

Herr talman! Ett enigt utskott har beslutat att lägga fram förslag om ett tillkännagivande till regeringen som avser en översyn av hyreslagen för att öka skyddet för att få bo kvar för den som har misshandlats i sitt hem av sin make eller sambo. Den typen av misshandel sker ofta i situationer där lägenheten utsätts för skadegörelse. Både skadegörelsen och de störningar som andra hyresgäster i huset utsätts för kan leda till att hyresgästerna förlorar lägenheten.

I den rättsliga prövningen efter en sådan uppsägning tar rätten i många fall inte tillräcklig hänsyn till den misshandlade partnerns och eventuella barns behov av lägenheten. Man tar inte heller alltid tillräcklig hänsyn till brottsoffrens utsatta situation. Det gäller framför allt ur barnets perspektiv. Även om dagens lagstiftning redan ger sådana möjligheter ser vi ett värde i att ytterligare stärka skyddet för dessa brottsoffer och se över tillämpningen av gällande regler. Framför allt gäller det som jag sade ur barnets perspektiv.

Regeringen genomför just nu en lång rad åtgärder för att stärka skyddet för brottsoffer. Mot den bakgrunden är det rimligt att samtidigt göra översynen av de bestämmelser i hyreslagen som kan ha koppling till just det här problemet.

Till sist, herr talman, vill jag säga att regeringen arbetar aktivt för att stärka skyddet för misshandlade i nära relationer och utnämnde Carin Götblad till nationell samordnare mot våld i nära relationer för att hon skulle belysa flera aspekter av problemet. I hennes uppdrag ingår bland annat att överväga hur skyddet för och stödet till brottsoffren kan stärkas. Förutom att fokusera på stöd till brottsoffer ska utredningen även se över möjligheterna till ett bättre förebyggande arbete och stärkt samordning mellan olika aktörer. Arbetet ska redovisas i juni 2014.

Kristdemokraternas bostadspolitik utgår från den enskilda människans ansvar, möjligheter och skyldigheter. Rätten till ägande måste tillgodoses samtidigt som samhället behöver garantera en solidarisk bostadspolitik, där även den som inte är köpstark har rätt till ett gott och tryggt boende. Bostadspolitiken måste inriktas på att, utan detaljstyrning, skapa förutsättningar för ett ökat byggande och ett billigare boende.

(Applåder)

Anf. 81 AMINEH KAKABAVEH (V) replik:

Herr talman! Roland Utbult påstod i sitt anförande att utbudet när det gäller andrahandsuthyrning har ökat med 30 procent och att den svarta hyresmarknaden har minskat. Mina frågor är: Vad har han för data? Var finns det faktaunderlag som vi inte vet om men som Roland vet om?

I högerregeringen ligger KD i spetsen, med Attefall som bostadsmi- nister. Vad har ni för ansvar när det gäller skyddsreglerna för de männi- skor vilkas bostäder renoveras – delar av det mot deras egen vilja – och som ska få betala överhyrorna? Folk tvingas flytta. KD talar om indivi- dens möjlighet och rättighet. Vad finns det för rättigheter för de männi- skor som egentligen inte kan påverka sitt eget boende och tvingas flytta efter en renovering? Det är en renovering som inte är deras fel; det är inte deras fel att lägenheten inte är ombyggd eller renoverad på 40 år. Nu ska barnfamiljer, äldre och fattiga flyttas.

Vad är det för politik KD driver när det gäller just dessa individer? Ni låtsas stå på de svagas sida, men i själva verket genomför ni en politik som inte alls är som ni påstår.

Anf. 82 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar Amineh.

När det gäller var jag har hittat underlaget: Om vi tror att Svenska Dagbladets undersökningar kan vara ett bra underlag är det bara att läsa den tidningen. Där finns nämligen just det underlag som beskriver det jag gjorde. Det kan du alltså googla på, om du vill.

När det sedan gäller dessa renoveringar, som kan resultera i en höjd hyra, har flera varit uppe och debatterat detta. Precis som du säger är det klart att 40 år av bristande underhåll får sina konsekvenser. Då kan man se på vilka som har styrt landet under dessa 40 år. Det är skiftande rege- ringar och ett skiftande ansvar. Alla måste ta ansvar för att det ser ut som det gör när det gäller till exempel miljonprogrammet.

Jag håller med dig om att det finns ett problem när man renoverar och att det alltså skulle resultera i en höjd hyra där vissa människor måste lämna lägenheten på grund av att kostnaden ökar. Jag håller också med om det vi har hört tidigare, nämligen att det finns en fördyrande kostnad för den som bor i hyresrätt över huvud taget. Jag tycker att det är ett

problem. Vad vi ska göra åt det får vi titta på. Jag menar dock att det är viktigt att komma ihåg vem som bär ansvaret.

Jag menar att vi som parti har en stark känsla för människor som lever i utsatta situationer. Jag vet att Stefan Attefall jobbar med detta och att vi har flera utredningar som är i gång och arbetar med att se över detta med människor som hamnar i olägenheter när de drabbas av höjd hyra efter reparation. Om du följer utvecklingen ska du alltså se att vi tar ansvar för våra handlingar.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 9 §.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.54 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

8 § Beslut om ärende som slutdebatterats den 10 april

MJU12 Naturvård och biologisk mångfald m.m.

Punkt 11 (Täktbestämmelser)

1. utskottet

2. res. 15 (MP, V)

Votering:

259 för utskottet

35 för res. 15

1 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 96 M, 19 FP, 18 C, 19 SD, 14 KD

För res. 15: 19 MP, 16 V

Avstod: 1 S

Frånvarande: 18 S, 11 M, 6 MP, 5 FP, 5 C, 1 SD, 3 V, 5 KD

Punkt 19 (Myllrande våtmarker)

1. utskottet

2. res. 24 (S, MP, V)

Votering:

166 för utskottet

130 för res. 24

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 M, 19 FP, 18 C, 19 SD, 14 KD

För res. 24: 94 S, 20 MP, 16 V

Frånvarande: 18 S, 11 M, 5 MP, 5 FP, 5 C, 1 SD, 3 V, 5 KD

Prot. 2012/13:89

11 april

Punkt 21 (Kebnekaise nationalpark m.m.)

1. utskottet

2. res. 26 (MP, SD)

Votering:

255 för utskottet

40 för res. 26

1 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 95 M, 19 FP, 18 C, 15 V, 14 KD

För res. 26: 20 MP, 19 SD, 1 V

Avstod: 1 M

Frånvarande: 18 S, 11 M, 5 MP, 5 FP, 5 C, 1 SD, 3 V, 5 KD

Punkt 22 (Strandskydd)

1. utskottet

2. res. 27 (S)

Votering:

186 för utskottet

94 för res. 27

16 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 M, 20 MP, 19 FP, 18 C, 19 SD, 14 KD

För res. 27: 94 S

Avstod: 16 V

Frånvarande: 18 S, 11 M, 5 MP, 5 FP, 5 C, 1 SD, 3 V, 5 KD

Punkt 23 (Reglering av fiske i Natura 2000-områden)

1. utskottet

2. res. 28 (MP, V)

Votering:

260 för utskottet

36 för res. 28

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 96 M, 19 FP, 18 C, 19 SD, 14 KD

För res. 28: 20 MP, 16 V

Frånvarande: 18 S, 11 M, 5 MP, 5 FP, 5 C, 1 SD, 3 V, 5 KD

Punkt 29 (Miljö- och hälsoaspekter på GMO-grödor)

1. utskottet

2. res. 34 (S, MP, V)

Votering:

166 för utskottet

130 för res. 34

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 96 M, 19 FP, 18 C, 19 SD, 14 KD
För res. 34: 94 S, 20 MP, 16 V
Frånvarande: 18 S, 11 M, 5 MP, 5 FP, 5 C, 1 SD, 3 V, 5 KD

Prot. 2012/13:89
11 april

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

9 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

SkU33 Subsidiaritetstest av kommissionens förslag om ett fördjupat samarbete på området för skatt på finansiella transaktioner (FTT)

1. utskottet
2. res. (MP, V)

Votering:

260 för utskottet

36 för res.

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 96 M, 19 FP, 18 C, 19 SD, 14 KD

För res.: 20 MP, 16 V

Frånvarande: 18 S, 11 M, 5 MP, 5 FP, 5 C, 1 SD, 3 V, 5 KD

CU11 Hyresrätt m.m.

Punkt 1 (Reformerade hyressättningsregler m.m.)

1. utskottet
2. res. 1 (V)

Votering:

278 för utskottet

16 för res. 1

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 96 M, 19 MP, 19 FP, 18 C, 19 SD, 14 KD

För res. 1: 16 V

Frånvarande: 19 S, 11 M, 6 MP, 5 FP, 5 C, 1 SD, 3 V, 5 KD

Kerstin Nilsson (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 2 (Skyddsregeln)

1. utskottet
2. res. 2 (S, V)

Votering:

168 för utskottet

126 för res. 2

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 96 M, 2 MP, 19 FP, 18 C, 19 SD, 14 KD
För res. 2: 92 S, 18 MP, 16 V
Frånvarande: 20 S, 11 M, 5 MP, 5 FP, 5 C, 1 SD, 3 V, 5 KD

Punkt 4 (Ombildning till bostadsrätt – detaljplanereglering)

1. utskottet
2. res. 3 (S, MP, V)

Votering:

166 för utskottet

130 för res. 3

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 M, 19 FP, 18 C, 19 SD, 14 KD

För res. 3: 94 S, 20 MP, 16 V

Frånvarande: 18 S, 11 M, 5 MP, 5 FP, 5 C, 1 SD, 3 V, 5 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

*Försenad
årsredovisning och
bokföringsbrott samt
några revisorsfrågor*

10 § Försenad årsredovisning och bokföringsbrott samt några revisorsfrågor

Föredrogs

civilutskottets betänkande 2012/13:CU15

Försenad årsredovisning och bokföringsbrott samt några revisorsfrågor
(prop. 2012/13:61).

Anf. 83 MARTA OBMINSKA (M):

Herr talman! Till att börja med yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

I propositionen föreslås att man som huvudregel inte ska åtalas för bokföringsbrott som är ringa, att möjligheten att bli godkänd revisor med revisorsexamen tas bort och att begreppet revisionsverksamhet ges en tydligare och lite bredare innebörd. Även revisorns skadeståndsskyldighet och oberoende behandlas. I propositionen föreslås också att jävsbestämmelserna i aktiebolagslagen bör lämnas oförändrade.

Jag har tänkt tala lite mer ingående om förslaget rörande ringa bokföringsbrott.

Efter en dom i Högsta domstolen år 2004 lagförs hundratals företagare för bokföringsbrott varje år därför att de vid något enstaka tillfälle har lämnat in sina årsredovisningar för sent. Det är inte proportionellt och sänder fel signaler, inte minst till småföretagare. Dessutom innebär det en misshushållning med rättsväsendets resurser och går stick i stäv med alliansregeringens strävan att uppmuntra företagande.

Reglerna om bokföring och årsredovisning ska respekteras. Men vi föreslår att den företagare som har missat att lämna in sin årsredovisning i tid vid något enstaka tillfälle eller under en kortare tid inte längre ska åtalas för bokföringsbrott. Med de nya reglerna ska åklagare bara åtala

om det finns särskilda skäl, och särskilda skäl kan exempelvis vara systematiska och upprepade förseningar.

Enligt vår mening utgör den föreslagna ändringen en rimlig avvägning mellan å ena sidan förenklingsintresset och å andra sidan vikten av att bevara respekten för lagen. Syftet med kriminaliseringen handlar trots allt om att bereda skydd åt den bokföringsskyldiges fordringsägare. Årsredovisningen är också ett viktigt verktyg för ett bolags andra intressenter, och samhället har ett intresse av att bokföringsplikten fullgörs.

Modellen är enligt vår mening både tydlig och förutsägbar samtidigt som den upprätthåller respekten för vårt regelverk.
(Applåder)

Anf. 84 JAN LINDHOLM (MP):

Herr talman! Jag ska inte hålla något långt anförande i den här frågan. Eftersom jag har en motion i det här ärendet satte jag upp mig på talarlistan av bara farten. Jag konstaterar att jag har fått mitt förslag ganska väl behandlat, så jag är egentligen rätt nöjd. Jag tror att jag sade det även i utskottet, men av någon anledning blev det så här.

Jag har alltså inget yrkande och ska därför inte argumentera.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 april.)

11 § Skrivelse 2012/13:52 Riksrevisionens rapport om staten på spelmarknaden

Föredrogs
kulturutskottets betänkande 2012/13:KrU3
Skrivelse 2012/13:52 Riksrevisionens rapport om staten på spelmarknaden (skr. 2012/13:52).

Anf. 85 PETER JOHNSON (S):

Herr talman! Nu ska vi debattera dagens situation på den svenska spelmarknaden.

Jag börjar med att yrka bifall till reservation 5 under punkt 6.

Den här debatten blir lite konstig på något sätt eftersom hela utskottet är överens, förutom ett parti. Vi väntar på vad regeringen ska komma med och på finansmarknadsminister Peter Normans förslag om hur man ska tackla den vilda västern som nu pågår på den svenska spelmarknaden.

Vi har fått information i utskottet om att ministern ska återkomma till utskottet den 4 juni, så min gissning är att samtliga borgerliga företrädare i sina anföranden kommer att peka på att den 4 juni får vi svar på vad regeringen vill. Mitt stalltips, utifrån ATG, i detta läge blir att ministern kommer att informera om att man ska tillsätta en utredning och att denna utredning sedan presenterar vad som har hänt sedan den senaste utredningen, 2008. Jag tror att det kommer att bli på det sättet. Jag hoppas att det inte blir ett spel för gallerierna utan att regeringen nu verkligen vill ta tag i det här problemet och att riksdagen får ett inflytande i detta.

Prot. 2012/13:89
11 april

*Försenad
årsredovisning och
bokföringsbrott samt
några revisorsfrågor*

*Riksrevisionens
rapport om staten på
spelmarknaden*

Vi socialdemokrater är beredda på och vill ha en förändring på det här området, inte minst på grund av de 2 procent som i dag lider av spelmissbruk. Det handlar om 164 000 människor som har problem med sitt spelande i befolkningen mellan 16 och 84 år. Vi vet också att ungefär 390 000 människor är i riskzonen. Därför är det viktigt att vi kommer fram till någon form av lösning.

Det är egentligen inget nytt för er vad vi socialdemokrater vill på det här området. Det är helt klart så att vi vill reglera den oreglerade marknaden som nu finns i Sverige. Vi vill ha en modern spelpolitik anpassad till dagens tekniska och rättsliga förhållanden. Och vi vill naturligtvis att regeringen gör en översyn, precis som jag tror att de kommer med den 4 juni, när det gäller området nätbaserat spelande, för det är spelet på internet som är det stora problemet i dag.

Jag hoppas att man också tittar på hur man i framtiden ska organisera Svenska Spel, ATG och hästnäringen och även folkrörelsespelandet. Inte nog med det, utan vi har också föreslagit att man ska inrätta en spelmynndighet. Jag hoppas naturligtvis också att man tittar på frågan om spelmissbruk och på de spelautomater som finns ute i vårt land.

Vad är det då vi vill när det gäller den licenserade marknaden? Ja, det är som att slå in öppna dörrar, för självklart vill vi hitta förutsättningar för de internationella bolagen att finnas i någon form av system där de är beredda att betala skatt. Precis som Svenska Spel är de en del av marknaden för spelandet. På det sättet finns det förutsättningar att få in skattemedel för att motverka och arbeta mot spelmissbruk. Det är naturligtvis också viktigt att se till att de nuvarande spelarrangörerna, såsom folkrörelserna, får tillgång till den här marknaden om de så skulle vilja.

Vi ska se till att de som inte vill gå in i ett licensierat system inte ska finnas på marknaden, men de spelbolag som vill göra det ska betala skatt och följa ett antal villkor och spelregler som är lika för alla. På det sättet skapas förutsättningar för ordning och reda.

Sedan är det klart att bolaget Svenska Spel måste kunna finnas med på den marknad som de övriga bolagen finns. Därför tror vi att man ska dela upp Svenska Spel i två delar. En del ska ansvara för det som vi tycker fortfarande ska vara monopol, typ casinoverksamhet och liknande. Det är inte det stora problemet. Det stora problemet är, som jag sade förut, på internetmarknaden.

När det gäller framtiden för ATG finns det även där egentligen inga problem, utan det ska finnas kvar som det är i dag. Det är viktigt att värna om den svenska trav- och galoppporten genom att låta dem anordna hästspel och på det sättet skapa förutsättningar för ordning och reda på det området.

Vid en omreglering ska vi värna och återupprätta folkrörelsernas traditionella ställning på lotterimarknaden. Därför bör vi göra en översyn och titta på vilka spel Svenska Spel har när det gäller de fysiska lotterierna och se till att detta kopplas till just folkrörelsespelandet och den allmännyttiga del som det verkar inom.

Jag tycker som sagt att det när Peter Norman kommer till utskottet, eller i alla fall framöver, är rimligt att titta på en ny spelmynndighet. Tillstånd, tillsyn och insatser kring spelproblem bör samordnas i en myndighet som ska ha tillräckligt med resurser. Myndigheten ska inom de ramar

som läggs fast i lag och förordning avgöra vilka spel som ska tillåtas och villkoren för varje spelform.

De tillstånd som för närvarande beslutas av regeringen ska i fortsättningen behandlas av myndigheten. Speltillsynen bör få effektiva möjligheter till ingripande, till exempel genom sanktionsavgifter för mängdbrott och omedelbara viten vid förläggandet. Grova överträdelser ska leda till indraget tillstånd och i vissa fall bestraffning.

När det gäller internetspelandet vet alla att spelbolagen bjuder på 200 kronor om man sätter in 200 kronor. Nu visar det sig att det finns bolag som kan erbjuda 24 000 kronor om man anmäler sig på det spelbolaget. Man får 24 000 av spelbolaget och ska satsa 24 000 själv. Det är alltså 48 000 kronor. Snacka om risk för spelmissbruk med den utvecklingen! Detta vill vi stoppa, för det kommer inte att sluta här utan fortsätta.

När det gäller spelmissbruk måste vi se till att skapa förutsättningar lagstiftningsmässigt, med möjligheten från de skatteintäkter man får från spelbolagen, och i socialtjänstlagens 6 § likställa spelmissbruk med allt annat missbruk. Det är viktigt. Vi kan dock inte fatta det beslutet innan kommunerna fått resurser att bygga upp sådan verksamhet via forskning.

Spelautomaterna är det största problemet vi har på den svenska spelmarknaden. Risken för att hamna i spelmissbruk är ofta kopplad till spelautomaterna. I dag är tillståndsgivningen kopplad till alkoholtillstånd. Jag kan förstå tanken bakom det, för då har man i alla fall någon form av kontroll. Problemet är att alkohol och spel inte är någon bra kombination. Tänk er på kvällen klockan elva när man har fått i sig en grogg eller två, och så står spelautomaten där och man spelar.

Här måste vi hitta en lösning. Därför vill vi utreda hela spelautomatstrukturen. Eventuellt ska spelautomater förbjudas; jag vet inte. Jag hoppas att vi kan jobba fram ett förslag för att lösa detta. Vi måste också lägga energi och jobb på att se till att de illegala apparaterna försvinner, för de ställer till många stora problem i vårt samhälle.

Jag yrkar bifall till reservation 5 under punkt 6.

(Applåder)

Anf. 86 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Herr talman! Spelmarknaden brukar, precis som Peter Johnsson sade, beskrivas som ett vilda västern. Det finns en regellöshet som vi i Sverige inte är vana vid. Vi har en lagstiftning som förbjuder spelreklam för utlandsregistrerade spelbolag, men trots det kommer över 700 miljoner av de 1,3 miljarder som satsas på spelreklam från just de oreglerade bolagen. Den siffran har ökat drastiskt sedan 2003 då man började ifrågasätta främjandeförbudet i svenska tidningar.

Sedan vi gick med i EU och sedan internet gjort det möjligt att spela via nätet – vi har dessutom tv-sändningar utomlands ifrån och tryckerier som finns i andra länder – finns det gott om bolag som befinner sig i en gråzon eftersom de är registrerade inom EU och verkar under annan lagstiftning än den svenska.

Spelmarknaden brukar dessutom liknas vid ett stort plockepinn där varje ny reglering riskerar att få konsekvenser någon helt annanstans i samhället. Det kan gälla de beroendeframkallande Jack Vegas-maskinerna, som Peter Johnsson lyfte upp nyss, som kanske möjliggör att vissa

restauranger fortfarande kan existera på ställen där det annars kanske inte skulle gå att ha någon restaurang.

Framför allt handlar det dock om att spel i dag ger pengar åt så mycket annat: hästsport, skolor, idrott, kultur och folkrörelser. När folkrörelsernas och ATG:s andel av marknaden krymper minskar ju också möjligheterna för dessa folkrörelser att fortsätta att ha bra verksamheter.

Herr talman! Alla dessa varningssignaler oroar mig ordentligt, och det är uppenbart att även Riksrevisionen är oroad. De skriver i sin rapport att utbudet av riskabla spel ökar, att försäljningskanalerna blir mer lättillgängliga och att marknadsföringen är mer intensiv. De konstaterar avslutningsvis att det inte finns förutsättningar att effektivt fullfölja det statliga åtagandet på spelmarknaden.

Med anledning av Riksrevisionens hårda kritik bad jag att vi skulle kalla finansmarknadsministern till kulturutskottets möte. Så skedde också. Då fick vi beskedet att han planerar att återkomma i juni med ett direkt utredningsuppdrag. Det känns bra att vi om två månader äntligen ska få en start på en ny utredning.

Lite undrande är jag dock över hur det har kunnat ta så lång tid. Vi är ju nästan överens, precis som Peter Johnsson sade. Jag står därför fast vid min reservation, nr 6, och yrkar bifall till den.

Allianspartierna har länge drivit att de vill gå över till en licensmodell, Socialdemokraterna likaså. För nästan ett år sedan presenterade vi i Miljöpartiet en omfattande spelrapport där vi också tog ställning för ett licenssystem. I höstas lade vi också fram en kommittémotion om spelpolitik, också den omfattande, som sammanfattas i reservation nr 6. Det finns med andra ord en kompakt majoritet för att göra en mer omfattande omreglering liknande det danska systemet, där fler bolag får en möjlighet att söka licens men också att betala skatt.

Jag bedömer att det också finns en kompakt majoritet för att se över om man verkligen ska behålla nuvarande system för de beroendeframkallande spelautomaterna.

En av våra punkter i reservationen ska jag kommentera lite extra, för vi är än så länge ensamma om detta. Det handlar om att ändra och stärka vår lagstiftning så att effektlandsprincipen ska omfatta även spelreklam. Det skulle ge Sverige ökade möjligheter att fortsätta ha en restriktiv syn på spelreklam från oregerade spelbolag och inte helt behöva lita till en självreglerad marknad. Det tror jag kommer att behövas.

Herr talman! Jag ska avsluta med några tips till den kommande utredningen. Jag tror att vi behöver få ökad kunskap om spelberoende även när det gäller de spelformer som inte direkt handlar om pengar. I dag växer mycket snabbt en parallell marknad till den traditionella gamblingmarknaden fram. Det handlar om internetspel, dataspel och appar till mobiler där man vinner annat än pengar men där pengar kan vara indirekt inblandade i form av att man köper sig fördelar, bättre vapen, skydd eller fler liv.

Vi vet i dag mer om spelberoende. Vi vet att det liknar andra beroenden och att det handlar om snabba belöningar. Många behandlare och närstående till dem som är beroende vittnar om att det finns andra spel än de som direkt handlar om pengar som är problematiska.

Jag tror också att man behöver behandlingar på fler ställen i landet. Allt fler forskare jämför spelmani med andra beroenden. Då bör också

behandlingen finnas lokalt och regionalt. Att man enbart erbjuder stöd i storstadsregionerna och i några få andra kommuner är helt enkelt inte acceptabelt.

En myndighet som helt nyligen har öppnat ögonen för vikten av att jobba mot spelberoende är kriminalvården. Man har gjort en kartläggning på alla sina institutioner och funnit att det är betydligt vanligare än vad man tidigare trodde, ca 30 procent. Vi hörde just att det handlar om 2 procent i den vanliga befolkningen. Men ca 30 procent av dem som är intagna i kriminalvården har ett spelmissbruk. Man fick också klart för sig att det är en mycket vanlig ingång och en förklaring till kriminalitet.

Trots det har det länge varit vanligt med illegal spelverksamhet i form av pokerspel om pengar inne på våra anstalter. Det har varit helt accepterat. Nu har man alltså sett över detta och erbjuder behandlingar på alla anstalter, man samtalar om spel, och man försöker också erbjuda bättre aktiviteter än dessa kortspel.

Ett annat gott exempel tycker jag är X-Cons Haninge, som jobbar direkt gentemot ungdomar i förorten som riskerar att hamna i ett spelberoende. Det tycker jag är något som man kan titta på.

Med det vill jag återigen yrka bifall till reservation nr 6.

Anf. 87 MARGARETA LARSSON (SD):

Herr talman! Efter att ha lyssnat på två tidigare anföranden kan vi vara överens om att spelmarknaden är väldigt komplex. Det är väldigt motsägelsefulla uppdrag som finns där, och det är inte helt lätt att få ordning på detta.

Det svenska monopolet ska erbjuda nöje, ha spelansvar, motverka spelmissbruk och samtidigt konkurrera ut den illegala marknaden. Jag tycker att det är en schizofren hållning, och det är helt klart mycket svårbalanserat. Ändå tror jag att vårt spelmonopol sammantaget hittills har gjort mer nytta än skada, men man har på något sätt slumrat till med tanke på omvärldens utveckling.

Den växande marknaden med nya internetbaserade spel, där spelaren erbjuds högre avkastning än genom det svenska monopolet, har i dagsläget gjort att vår modell nu är lite tandlös – det tror jag att vi alla är ganska överens om. Just därför ropar nu också många, föga förvånande, på en omreglering. Det är utifrån att monopolet inte utgör det skydd som man hade tänkt sig från början.

En cementerad svensk spelmarknad som möter ökade krav på att släppa marknaden fri innebär alltså att man sätter folkhälsan på spel. Det är den vi riskerar. Men jag tror faktiskt inte att vi behöver ge upp den, utan jag tror att den svenska spelmarknaden kan styras upp så att vi kan behålla monopolet. Och kan vi behålla monopolet kan vi också fortsätta arbeta och ta ansvar för folkhälsan.

Vi kan titta på de utmaningar som vi har framför oss. Jag ser sju utmaningar. Vi har folkrörelser som ska finansieras genom spel, vi har hästnäringen som är beroende av spel, vi har Svenska Spel som bedriver en aggressiv marknadsföring och konkurrerar med privata och halvpri-vata aktörer, vi har en statskassa som drar in ordentligt med pengar genom spelet, vi har ett folkhälsoperspektiv, vi ska motverka illegalt spel, och vi har ett främjandeförbud som ska vara till skydd för allt detta. Sammantaget är viljetrytningarna väldigt spretiga.

Tittar vi vidare på grundreglerna har vi kunnat se i rapporter från Riksrevisionen, EU-domstolen och andra lagfarna inom EU att spel egentligen är som vilken annan tjänst som helst. Den senaste utvecklingen är att land efter land tvingas till avreglering. EU-domstolen mer eller mindre undanröjde Greklands monopol i januari i år, EU-kommissionen förbereder en harmonisering redan under detta år, och HD undanröjde främjandeförbudet i december förra året.

Rent principiellt har jag inget emot licenser för internetspel. Men det är just detta att om vi börjar pilla i detta och EU-domstolen får för sig att närmare granska vår svenska modell är risken att det vi vill värna, som ATG, intresseorganisationer och Svenska Spel, riskerar att ryka. De har tidigare nosat lite grann men inte tillräckligt på Sverige, och vi har fått behålla vårt system. Men börjar de en riktig granskning och också ser att vi börjar pilla lite på detta med licenser, då spelar vi ett högt spel.

Det är utifrån det, herr talman, som vi har ändrat oss i den här frågan, just med tanke på den här risken.

De länder i EU som har varit under attack från spelbolag har i mångt och mycket valt att avskaffa sina monopol, efter domar från EU-domstolen. För att inte ta den risken förespråkar jag i stället en ordning där vi först undersöker vilka delar av spelregleringen som gör oss mest sårbara för press från EU-domstolen, kommissionen och utländska spelbolag, för att sedan täppa till luckorna. När det är klart kan vi se över vilka eftergifter vi ska ge marknadsaktörerna. Vi ska med andra ord vara mycket försiktiga, så att inte en liberalisering av internetspel får oönskade konsekvenser.

Med en oro över de senaste domarna från HD och EU-domstolen skulle jag vilja ha en gedigen rättslig utredning av vilka konsekvenser en liberalisering kan få. Jag hoppas att en del frågetecken under tiden kommer att rätas ut för regeringens fortsatta arbete och ser fram emot att ta del av dess arbetsplan i juni. För egen del återkommer jag gärna i höst med förslag på hur de här bristerna skulle kunna åtgärdas.

När det gäller tillståndsgivning finns det, precis som Riksrevisionen påpekar, problem på spelmarknaden, som är varken välfungerande eller rättssäker. Därmed anammas inte heller ansvarstagande. Enligt min mening behöver Sverige en spelmarknad som beroende på riskfaktor gör systemet överskådligt, enkelt och framför allt sammanhållet.

Vi anser att hela regelverket med villkor kring tillståndsgivning bör samlas i en enda reglering och rimligtvis hos en enda myndighet. En så enkel fråga som just en centralisering av tillståndsgivningen kan knappast kräva mer än ett dokument i departementsserien. Dessutom finns det andra länder man kan basera sin modell på, exempelvis Finland, Portugal och Norge, som har stramat upp sin spelmarknad. Vi skulle därför gärna se en snabbutredning och ett lagförslag så snart som möjligt.

När det gäller spelansvarsåtgärder står vi i dagsläget med en osäkerhet kring främjandeförbudet och kritik mot Svenska Spels aggressiva marknadsföring. Frågan är vad exempelvis EU-kommissionen och spelbolagen kan hitta på för att testa styrkan i vårt spelmonopol.

Naturligtvis kan man tycka att alla aktörer borde använda sitt omdöme i den här frågan, men verkligheten ser inte alltid ut som man önskar. Därför anser jag att en reglering av marknadsföringen och framför allt den mest aggressiva varianten är nödvändig. Rimligtvis borde då

lagen förbjuda vissa avarter inom marknadsföringen som balanserar mot riskfaktorn. Med andra ord: Ju farligare spelet är, desto hårdare krav på reklamen.

Herr talman! När det gäller illegal spelverksamhet skrevs vår motion före Lotteriinspektionens senaste rapport. Där har vi sedan kunnat se att när det gäller den illegala verksamheten för spelautomater har anmälningsfrekvensen faktiskt gått ned. Det är bra. Men det återstår mer saker att göra. Framför allt tillåts fortfarande exempelvis pokerklubbar. Vidare skulle jag kunna tänka mig att komma till rätta med illegal spelverksamhet, exempelvis ett återkallande av tillstånd för butiksinnehavare, ett ordentligt förbud mot främjande av illegalt spel, mer uppsökande verksamhet genom Skatteverket och framför allt att polisen verkligen får koncentrera sig på att lösa brott i stället för att sitta vid skrivbordet.

Vi ska också komma ihåg att detta är en verksamhet som är statligt reglerad, precis som alkoholförsäljningen. Spelmarknaden omsätter hiskliga belopp varje år, men man undkommer beskattning samtidigt som det finns kopplingar till den organiserade brottsligheten. Jag har förhoppningen om att ett klarare och tydligare regelverk och mindre gränsdragningsproblem ska kunna leda till att fler lagförs.

Som vi i Sverigedemokraterna har tagit upp i våra motioner anser vi att det måste till mer evidensbaserad behandling för spelberoende. Jag hoppas att vi inte återigen fastnar i problem med vilken myndighet på vilken nivå som ska vara huvudman för spelberoendet här i Sverige. Just den problematiken har ställt till det för missbruksvården det senaste decenniet. Dessutom: De aktörer som tillhandahåller spel måste också bidra till finansiering av forskning och vård i ökad utsträckning, beroende på riskfaktorn för deras spel.

För min del anser jag att all beroendeproblematik och behandling hör hemma i landstinget, då det är mycket vanligt i en sådan här grupp människor med korsberoende och annan dysfunktion som därmed tidigt kan kartläggas och upptäckas, så att man får effektiv hjälp snabbt.

Avslutningsvis anser jag att vi med relativt små grepp skulle kunna komma åt ganska stora problem för spelarna. Som framgår av de senaste rapporterna från Lotteriinspektionen drar Jack Vegas fortsatt in stora pengar, huvudsakligen i socialt utsatta områden. Kasinona är fortsatt ett tillhåll för penningtvätt och grogrund för riktigt tungt spelmissbruk. Därför betonar vi vikten av en reglering som begränsar spelandet per person – hur spelen ska regleras och om de ens ska tillåtas i de aktuella miljöerna över huvud taget, särskilt om alkohol ska kopplas till spelandet. Utan spelbegränsningar är det uppenbart att maxinsatser på kasinot går utöver ren förströelse.

En person som jag har talat med berättade närmast euforiskt om när han hade runt 60 000 kronor på ett och samma bord. Det var på Black Jack på kasinot. Låt oss säga att en sådan person, troligen berusad, förlorar. Då går han direkt till bankomaten för att ta ut mer pengar. I sådana fall är det inte bra med bankomater inne på kasinon. Då är det bättre att man har andra lösningar, antingen att man anmäler när man kommer in på kasinot hur mycket man ska spela för eller att man får ta ut pengar bara över disk, gärna med förfrågningar kring spelbeteendet och med upplysningar om risker.

Prot. 2012/13:89
11 april

*Riksrevisionens
rapport om staten på
spelmarknaden*

Tittar man i stället på Jack Vegas-automaterna kan man se att programvarans uppbyggnad uppmuntrar till fortsatt spelande och risktagande. Tripling, som är tre gånger vinsten, och dubbling, som är två gånger vinsten, i utbyte mot att man tar risken att förlora insatsen bör direkt förbjudas. Det handlar inte om förströelse. Det höjer spänningen och uppmuntrar till risktagande.

Utifrån det som jag har framfört yrkar jag bifall till reservationerna 1, 2, 3, 4, 7 och 8.

Anf. 88 PETER JOHNSON (S) replik:

Herr talman! Jag måste ställa en fråga till Margareta Larsson. Jag lyssnade och funderade på vad Sverigedemokraterna egentligen vill. I ena stunden talar ni om problemen på internetmarknaden. I andra stunden säger ni att vi måste reglera så att monopolet finns kvar.

Jag tror att det är viktigt att vi funderar på den utveckling som nu sker. Jag tror att det i dagsläget finns 150–160 bolag och kanske ännu fler eftersom de poppar upp som svampar på mossen. Denna utveckling kommer inte att sluta oavsett om vi har ett monopol eller om vi har det som i dag. Detta kommer bara att utvecklas mer och mer.

Om jag inte missminner mig finns det i Kanada över 2 000 bolag på denna marknad. Detta är det stora problemet för den svenska spelmarknaden, och naturligtvis även spelautomaterna utifrån ett annat perspektiv. Men kärnan i allt detta är: Hur ska vi på något sätt se till att dessa företag faktiskt spelar på de villkor som vi vill politiskt? Jag vill ha en politisk ingång i detta och inte bara en myndighetsingång. Vi här i riksdagen har förutsättningar att följa upp de rapporter som vi kommer att få så att dessa bolag finns inom ett system och betalar skatt och följer etiska regler marknadsföringsmässigt. Det gäller även kopplingen till främjandeförbudet. På något sätt kan det förhoppningsvis bli ett självsanerande spel på något sätt och att de stora bolagen inte accepterar att dessa små bolag finns med och kan annonsera. De lever nämligen på att de annonserar på marknaden och på det sättet får nya spelare.

Men jag skulle gärna vilja veta var Sverigedemokraterna står. Vill ni ha kvar monopolet, eller vill ni hitta förutsättningar för att se till att dessa bolag faktiskt följer de villkor som vi politiker vill att de ska följa?

Anf. 89 MARGARETA LARSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag håller med dig, Peter Johnson, om att detta är en ytterst komplex fråga. Alla partier som finns här vill gärna allt väl när det gäller denna fråga. Detta är mycket svårt att hantera, och det är än så länge många frågor som återstår.

Vad vi vill är att främja folkhälsan. Precis som du sade tidigare i ditt anförande finns det 164 000 spelmissbrukare. Jag noterade inte hur många som riskerar att bli det. Men detta är ett växande problem, och folkhälsan står i fokus.

Vi vill gärna behålla monopolet. Det är svaret på din fråga. Men då måste vi agera så att vi får behålla det. Börjar vi pilla på licenser och EU-domstolen får för sig att kolla Sverige så får vi inte diskriminera. Det är den fria marknaden som ska råda. Börjar vi då pilla med vissa saker, då tror jag att det mesta som vi vill ha kvar och värna kommer att ryka. Det handlar om intresseorganisationer, monopolet och ATG.

Skulle vi kunna skärpa kraven på den spelmarknad som vi har i Sverige med monopolet, som man exempelvis vill i EU-kommissionen, tror jag att vi kommer att få behålla monopolet och därmed också fortsätta bygga och ansvara för folkhälsan.

Anf. 90 PETER JOHNSON (S) replik:

Herr talman! Vi kan vara överens om att utgångspunkten för att vi politiskt jobbar med spelfrågorna bygger mycket på att värna om folkhälsan och att motverka spelmissbruk och ha någon form av regelverk kring detta.

Jag kan aldrig tänka mig att Frankrike, Tyskland och de andra större länderna vill att EU ska gå in och pilla i spelet eftersom inkomsterna från spelet är mycket viktiga för varje stat. Jag tror därför inte att EU kommer att få en avgörande betydelse när det gäller just på vilket sätt man organiserar spelet.

Vi vill också ha kvar monopolet, men vi vill ha det där det fungerar. Det är i fråga om det fysiska spelet, alltså kasinoverksamheten, ATG och så vidare. Det är inte det som är problemet i dagens svenska spel, utan det är internetutvecklingen. Spelet på internet kommer att fortsätta utvecklas mer och mer till fler bolag som kommer in på marknaden.

Man kan säga att vi kan följa Norges väg. Jag har husvagn i Strömstad. Det är ett underbart läge vid havet. Tänk så många normän som var förbaskade förra året. De hade spillekort och kunde inte spela i Strömstad på grund av att transaktionerna inte kunde fungera med spillekortet.

Till syvende och sist tror jag att också Norge måste inse vilken utveckling som kommer att ske och hitta ett system – kanske inte samma som i Sverige, Danmark, Tyskland eller Frankrike – så att de ser till att de som tycker att det är nöjsamt att spela lite och ha det som en del av sin tillvaro ska ha möjlighet till det även om de åker och campar i Sverige eller har sin husvagn i Sverige. Jag tror att detta är mycket viktigt.

På något sätt tror jag att de övriga länderna till syvende och sist kommer att inse att de måste hitta ett regelverk kring just internetspelandet. Jag tror inte att man kan hitta lösningar genom att IP-blockera eller på annat sätt transaktionsblockera. Då jagar man bara någonting som man aldrig kan nå. Det är bättre att se till att få in dessa företag i ett hägn och skapa förutsättningar för att de sköter sig inom detta hägn på internetmarknaden.

Anf. 91 MARGARETA LARSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag tror ändå att om vi ska kunna ha någon form av kontroll och samtidigt arbeta för folkhälsan ska vi stärka vårt monopol så att det håller det som EU-kommissionen önskar. Framför allt kritiserar man att så mycket pengar går in i staten. Kan vi bara styra bort detta, alltså att vinsten inte går in i staten, är det en modell för att stärka monopolet så att vi får behålla det.

Det finns fler saker. Jag har tänkt komma tillbaka i höst med fler skarpa förslag när det gäller hur vi skulle kunna samordna detta så att vi får ha kvar vårt monopol.

Vi ser till exempel i Grekland, som jag nämnde tidigare, att deras monopol undanröjs. Deras spelmarknad var halvstatlig. De hade inga

gränser för spel per person och knappt några licenser heller, tror jag. Det är klart att om EU granskar ett sådant land ryker monopolen.

Därför gäller det att vi vet vad vi vill ha i vårt monopol. Vi har sovit och inte gjort så mycket. Riksrevisionen har helt rätt i sin rapport. Det har inte hänt mycket. Vad vi gör i Sverige är att utreda och utreda, men vi gör ingenting konkret. Det tror jag är farligt.

Jag tror mer på en pragmatisk hållning, och jag vidhåller att jag tror på den modell som jag förespråkar. Vi ska inte pillra i någonting så att vi riskerar att spela ett för högt spel och förlorar det som vi vill behålla.

Anf. 92 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik:

Herr talman! Jag blev lite nyfiken på meningen som Margareta Larsson talade om när det gäller att täppa till lagstiftningen för reklam. Du talade om att täppa till lagstiftningen men också om att skärpa lagstiftningen.

I dag har vi ett främjandeförbud. Man kan diskutera hur starkt det är efter alla de olika turer som har varit. Men det finns ändå i lagstiftningen. Jag vet inte hur mycket starkare man kan vara än att ha ett förbud i en lagstiftning.

Det gäller att fundera på hur vi ska få reklamförbudet att fungera. Jag är väldigt nyfiken på vilka metoder ni tänker er. Handlar det om att jaga IP-nummer på datorer? Handlar det om att jaga vilka kort man kan använda? Vad är det för metoder ni tänker er ska användas från Sverigedemokraternas sida?

Anf. 93 MARGARETA LARSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag har inte någon lösning på hur vi ska komma till rätta med just det. Jag har en vision i stället. Vi ska försöka att komma åt den mest aggressiva reklamen. Vilka det är som bedömer det och hur det ska kontrolleras kan jag inte säga i dag. Det är visionen som jag framhåller.

Anf. 94 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik:

Herr talman! I dag kan man säga att alla de som finns under svensk lagstiftning också finns organiserade i något som heter Sper, som är spelbranschens etiska råd. De är på varandra ordentligt.

Om man tänker sig att fler bolag kommer in under Sper kan man nog tänka sig att det blir en ganska stark självreglering. Där har vi ett av våra motiv till att vi hellre ser en licensmodell.

Vi ser också att det finns en möjlighet att stärka lagstiftningen för att kunna begära att de länder som sänder reklam ska följa svensk lagstiftning genom att ändra i lagstiftningen när det gäller effektlandsprincipen.

Där har vi två förslag. Det skulle vara intressant om du kunde reflektera lite kring den typen av förslag.

Anf. 95 MARGARETA LARSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag tycker det är bra att ni tänker i de banorna och har förslag. Jag säger ingenting emot det. Jag har inte funderat mycket på hur det ska gå till, som jag sade tidigare. Vi får återkomma senare och se hur vi löser det.

Anf. 96 GUSTAF HOFFSTEDT (M):

Herr talman! Det var intressant att lyssna på tre oppositionspartier. Jag hade fruktat att det skulle vara svårt att var originell. Jag tänkte att alla skulle tycka samma sak och säga ungefär samma sak. Men här har vi en spricka. Margareta Larsson från Sverigedemokraterna företräder nu samma uppfattning som jag tror att vi senare kommer att få höra också Vänsterpartiet företräda.

Margareta Larsson från Sverigedemokraterna gav oss inte mindre än två ganska gripande berättelser om hur det kan vara om man har ett problematiskt förhållande till spel. Vi fick en inblick i spel med Jack Vegas-apparaterna som är utplacerade i alkohilmiljöer. Det är ett krav att det serveras alkohol för att man ska få spela på automaterna. Vi fick också höra om en bekant som hade tagit ut 60 000 kronor och förlorat dem på casino här i Sverige och därefter gått tillbaka till en bankomat och tagit ut ytterligare 60 000 kronor.

Utifrån de två rätt så dramatiska och tragiska berättelserna drar Margareta Larsson slutsatsen att det är viktigt med ett statligt monopol. Jag vill bara påminna om att dessa två verksamheter i dag drivs av staten.

Den andra delen som vi diskuterar gäller internetspel. Det stora problemet med internetspelen är att den lag som vi stiftar i den här kammaren är i stort inte tillämplig på internetspel eftersom spelbolagen är registrerade i andra länder än Sverige. Det är väldigt svårt att runda det problemet.

Marknadsandelen för det statliga bolaget tillsammans med de i dag redan tillåtna bolagen i Sverige är i dag ungefär 50 procent, och det är en sjunkande marknadsandel. Det säger sig självt att om hälften av verksamheten sker i spelbolag som vi inte har någon som helst kontroll över är det svårt att upprätthålla de socialpolitiska ambitioner som vi har i den här kammaren.

Norge nämndes som ett lyckat exempel, och Finland nämndes som ett lyckat exempel, om man är anhängare av monopol. Det är de absolut inte. Vad vi får höra från de seriösa privata spelbolagen är att de allra bästa kunderna kommer just från Norge. Det är norrmän som är trötta på det egna spelmonopolet och som vänder sig till andra spelbolag i stället.

Det var intressant att höra Agneta Börjesson efterlysa: Vad är det för åtgärder som SD, och sannolikt också Vänsterpartiet, vill ha? Är det IP-blockeringar så att man blockerar internetsidor? Eller är det ännu tuffare tag som mer eller mindre påminner om en polisstat?

Socialpolitiskt nämnde jag att det är 50 procent marknadsandel. Just därför är det oerhört viktigt att vi inför ett licenssystem. Det räcker inte att enbart införa rätten i socialtjänstlagen att missbrukare får samma rättigheter som alkoholmissbrukare och narkotikamissbrukare. Det i sig är viktigt. Men det är en åtgärd som gäller när man väl har råkat illa ut.

Anledningen till att det är viktigt att få in i lagen detta med licenser är att vi i denna kammare ska omhulda och reglera alla spelbolag som vänder sig till svenska konsumenter. Det är det enda sättet att nå dem som ännu inte har utvecklat ett missbruk. Därför är det viktigt med ett licenssystem.

För att försöka vara lite originell i detta vill jag lyfta vikten av att Lotteriinspektionen får ett utökat och fördjupat mandat. Lotteriinspektionen

är i dag en bra myndighet, men den är tyvärr något tandlös. Den behöver ges ytterligare mandat.

Till exempel bör den och inte regeringen som i dag är fallet ge ut speltillstånd. Man bör ge myndigheten ett mer samlat uppdrag för spelgranskning över huvud taget i riket och också mer sanktionsmetoder när spelbolagen missköter sig.

Det finns fler skäl än de rent socialpolitiska till varför det är viktigt med en omreglering, även om de socialpolitiska ambitionerna är de viktigaste. Utöver dem finns det också näringspolitiska och statsfinansiella skäl till varför en omreglering är viktig.

Jag nämnde näringspolitik. Några av oss ledamöter var på en spelpolitisk debatt tidigare i dag en kilometer härifrån. Då mötte jag en spelreglerare, en representant för spelmyndigheten på Malta.

Han kunde glatt konstatera att 1 procent av Maltas befolkning numera är svenskar. Det är inte vilka svenskar som helst, utan det är hyggligt unga svenskar. De har tjugusiga högskoleexamina, och de är väldigt produktiva.

De bor och verkar på Malta. Varför gör de då det? Jo, därför att de är förbjudna att verka i svenskägda spelbolag, och i stället tvingas de att vara på Malta.

Sverige har en stolt historia av industriframgång och företagsframgång. Det har gällt läkemedel, lastbilar och telekom, för att ge några exempel. Politiken har varit duktig på att se till att avreglera och omreglera de marknaderna för att företagandet ska kunna växa sig starkt.

När det exempelvis gäller telekom, som jag nyss nämnde, var Sverige ett föredöme i att avskaffa monopolet. Vi behöver även näringspolitiskt se till att det är möjligt att verka i vårt eget land för att dra nytta av dessa duktiga unga svenskar som inget hellre vill än att komma hem och tjäna Sverige i stället för andra länder.

Ett ytterligare argument för varför en omreglering är så viktig är det statsfinansiella argumentet. Där nämnde Margareta Larsson från SD att det inte skulle vara riktigt fint att vinsten går till staten.

Jag tycker att det är jättefint, och det är omkring 5 miljarder i dag. Men i takt med att marknadsandelarna för monopolbolagen minskar så kraftigt minskar också intäkterna till statskassan.

I ett system med licenser som gäller alla de bolag som vänder sig till de svenska konsumenterna inkluderar vi betydligt fler bolag som naturligtvis får betala skatt till Sverige snarare än vad som är fallet i dag, då skattemedlen går till Malta, Gibraltar och Storbritannien. Jag tycker att även skattemedlen ska vända hemåt för att göra nytta i den svenska välfärden.

(Applåder)

Anf. 97 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik:

Herr talman! Det är en fröjd att höra Gustaf Hoffstedt argumentera. Jag måste ändå få ställa frågan: Varför tar det så lång tid? Och talar Gustaf Hoffstedt som enskild riksdagsledamot här, eller talar han också för regeringen? Det kan man undra eftersom det inte riktigt kommer att vara så du röstar i dag, gissar jag.

Anf. 98 GUSTAF HOFFSTEDT (M) replik:

Herr talman! Det där påminner lite grann om det som socialdemokraten Peter Johnsson sade. Han förutspådde att allt som vi skulle säga här uppe i talarstolen skulle handla om datumet den 4 juni. Jag sade ingenting om det. Jag kan upplysa om att det är nationaldag i konungariket Tonga den 4 juni.

Vad gäller just den 4 juni har kulturutskottet besök av finansmarknadsministern då. Jag ser fram emot detta besök, och jag förväntar mig av statsrådet att han ska presentera regeringens avsikter på området.

Jag tror att både jag och Agneta Börjesson har rätt högt ställda förväntningar. Det har också hänt en del saker på området genom åren, varför man nog ändå kan säga att det händer en hel del. Agneta Börjesson nämnde själv att det faktiskt bara har gått ett år sedan Miljöpartiet presenterade sin spelpolitiska uppfattning. Jag kan också konstatera att mina kompisar i Kristdemokraterna för ungefär ett år sedan presenterade sin.

Det är egentligen först nu – jag skulle vilja säga för en halvtimme sedan – som vi är sju av åtta riksdagspartier som har uppfattningen att vi ska ha ett licenssystem. Nu får vi höra av SD att de lämnar denna uppfattning, men det kan vi nog leva med. Vi är sex av åtta riksdagspartier som vill ha det på detta vis, och det är en förkrossande majoritet.

Anf. 99 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik:

Herr talman! Det är som sagt en fröjd att höra Gustaf Hoffstedt tala. Det skulle vara ännu trevligare om han kunde rösta för det han säger.

Anf. 100 GUSTAF HOFFSTEDT (M) replik:

Herr talman! Jag röstar gärna för en licensiering av spel. Jag tycker samtidigt att det är viktigt att det blir rätt. Då får det också ta lite tid. Det första vi ska göra är att invänta finansmarknadsministern på det spännande datumet – den 4 juni.

Anf. 101 MARGARETA LARSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag blev lite förundrad när jag hörde Gustaf Hoffstedt tala varmt om de pengar som kommer in till statskassan. Som jag tidigare har påpekat har vår svenska spelmarknad en ganska schizofren hållning. Man ska ta ansvar för spelandet, och man ska locka över spelare från den illegala marknaden. Det är mycket som spretar.

Det blir lite av hyckleri. Jag tycker inte att en så här stor vinst ska gå in i statskassan och bara försvinna i ett tomt hål. Det är ingen som vet vart pengarna tar vägen. Jag skulle vilja fråga vad du tycker att pengarna ska användas till och hur vi ska kunna öronmärka dem. Har du några tankar kring vart pengarna ska gå?

Anf. 102 GUSTAF HOFFSTEDT (M) replik:

Herr talman! Jag säger att jag tycker att de pengar som Svenska Spel och de andra bolagen betalar in är välkomna och viktiga därför att Sverige har höga välfärdsambitioner. Vi ska ha bra socialförsäkringar, och vi ska ha en god vård, skola och omsorg.

Det är klart att man kan tycka att det vore roligare om pengarna kom från något annat, kanske finare eller mer politiskt korrekt, håll. Men då måste man också besvara frågan, förutsatt att man vill ha så höga socialpolitiska ambitioner: Var ska pengarna i så fall komma ifrån?

Jag menar att en reglerad spelmarknad som fullt ut tar ansvar också för baksidan och de problem som spel förorsakar inte är något att skämmas för. Och det är sannerligen inte något att skämmas för om den utöver det ger ett bidrag till välfärden i vårt samhälle i stort, men det är först efter det att vi på allvar har sett till att bolagen sopar rent framför egen dörr och har sjysta spel som är reglerade och som också tar ansvar för att finansiera spelmissbruket.

Anf. 103 MARGARETA LARSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag hör att du säger att vi inte vet säkert vart pengarna kommer att gå. Det är till vård, skola och en massa annat diffust.

Om Sverige ska få behålla vårt monopol för EU-domstolen kan det komma att krävas att de pengar vi får in i vinst ska gå till att arbeta för att minska destruktivt spelande. Det är inte det som Gustaf Hoffstedt anför.

Tidigare anmärkte du på det som jag anförde i talarstolen – den historia jag berättade om kasinot. Du menade att just detta exempel skulle innebära att jag vill införa monopol. Det jag tar upp är bara olika lösningar som man snabbt kan ta till nu i stället för att utreda och åter utreda hur vi ska kunna komma till rätta med detta och få ett ökat spelansvar. Det är egentligen enkla lösningar, till exempel var man placerar bankomaterna.

Jag kan inte heller höra någonting om folkhälsoansvaret i ditt tänkande om det här. Du får gärna utveckla det om du vill.

Anf. 104 GUSTAF HOFFSTEDT (M) replik:

Herr talman! Vad gäller möjligheterna att försvara monopolet har jag ingen vilja att göra just det. Det är någonting som Sverigedemokraterna numera företräder.

Vad gäller Sveriges relation till EU har det författats en vitbok. Vad jag förstår är hotet överhängande att EU kommer att stämma Sverige just på grund av vårt monopol och att vi inte är likabehandlande jämfört med andra länder.

När det gäller folkhälsan tycker jag visst att jag nämnde de socialpolitiska ambitionerna. I själva verket började jag med att göra det när jag sade att det finns tre argument för att införa ett licenssystem.

Jag kan påminna om dem igen. Det första är att vi över huvud taget inte når hälften av de spelmissbrukare som i dag finns inom monopolet. Vi, lagstiftare här i Sveriges riksdag, når dem inte med mindre än att vi inför ett licenssystem. Margareta Larsson vänder sig bara till hälften av missbrukarna om hon vill bevara monopolet.

Vad ska vi då göra för dem som har utvecklat ett problematiskt förhållande till spel? Det är ungefär 2 procent. Det finns också en halv procent av dessa som betecknas som rena missbrukare. Jag säger att vi i socialtjänstlagen ska införa rätten till behandling, på samma sätt som om man lider av ett alkoholmissbruk eller ett narkotikamissbruk. I dag är detta någonting som är fördelat till kommunernas socialnämnders godtycklighet – huruvida man får en sådan här behandling eller inte.

Anf. 105 ANNA STEELE (FP):

Herr talman! Spelmarknaden är nu oregerlig.

Det svenska spelmonopolets intentioner har spelat ut sin roll. Syftet med spelmonopolet har främst varit att motverka spelberoende och kriminalitet.

Som det nu ser ut är det, som flera har uttryckt sig här i kväll, rena vilda västern med massor av spelaktörer utanför monopolet som finns tillgängliga i Sverige via nätet. De betalar varken bolagsskatt eller sociala avgifter och inte heller löneskatter för sina anställda till statskassan. Det gör i sin tur att de inte heller bidrar finansiellt till stävandet av det spelmissbruk som ofrånkomligt existerar i spelmarknadens kölvatten.

Jag har inget till övers för de flesta monopol. Att staten tar in pengar på spel på egna kasinon är om inte osmakligt så åtminstone inte smakfullt. Det hör definitivt inte till statens kärnverksamheter.

Samhället bör göra allt för att förebygga och behandla spelmissbruk, och det görs dess värre inte i dag. De pengar som avsätts för sådan verksamhet står inte i paritet med behoven.

Det finns hundratusentals personer som är spelmissbrukare eller närstående till spelmissbrukare. Spelmönstren har också förändrats. Nu går det längre ned i åldrarna vad gäller män. Det är alltså unga män som många gånger föröder sina liv för lång tid framåt.

Skuldsättning kan leda till betalningsanmärkningar. Unga personer med betalningsanmärkningar förlorar möjligheter till bra starter i livet. Exempel på sådant som de flesta tar för givet att man ska kunna göra är att ta ett lån för köp av boende, att teckna mobilabonnemang och att ta lån för att kunna ta körkort. Det kan också bli svårigheter att få ett lägenhetskontrakt. Det blir livslånga skuldsättningar och lidanden för både de spelmissbrukande och drabbade anhöriga.

Även äldre kvinnor har ökat i antal som spelberoende eller spelmissbrukare.

Summorna som man spelar om är också högre. Då blir möjligheterna för huruvida lösningar kan bli överbryggbara i livssituationen, om de överhuvudtaget kan komma till stånd, ännu mindre.

Det finns dessutom få institutioner eller vårdinrättningar i landet som har som specialitet eller verksamhet att arbeta med behandling av spelmissbruk.

Lättheten att spela på nätet och nåbarheten där, eftersom man kan befinna sig i princip var som helst rent fysiskt och spela under dygnets alla timmar, gör situationen prekär.

Seriösa spelbolag som finns etablerade på nätet i Sverige vill se en omreglering. Ingen vederhäftig aktör på spelmarknaden vill att spel får ett dåligt renommé, och man är tydlig med att vilja ta sitt ansvar för att stävja missbruk genom alla åtgärder som finns att tillgå.

Svenska Spel, Aktiebolaget Trav och Galopp, ATG, med flera har tappat stora andelar av marknaden till spelbolag på nätet, vilket i sin tur gör att reklamen som de statliga spelaktörerna producerar blir alltmer lockande. Man bjuds in till en spännande och rolig värld, och reklamen är tydligt riktad till de mest utsatta målgrupperna, det vill säga unga män samt kvinnor. Det är också tydligt att reklamen kräver en större budget samt att den är mer frekvent för att kunna hävda sig i konkurrensen. Tyvärr förlorar man med hästlängder eftersom detta är en marknad som

Prot. 2012/13:89

11 april

*Riksrevisionens
rapport om staten på
spelmarknaden*

växer utanför det lagliga men stagnerar eller rent av dör ut inom det lagliga.

De aktörer utanför det statliga monopolet som går med i ett framtida licensieringssystem är också med och betalar skatt, vilket de alltså inte gör i dag. Samtidigt kan premisserna för en distribution av medel för arbetet mot spelmissbruk och spelberoende kontrolleras. Detsamma gäller för behandlingscenter och forskning. Nu finns inte den möjligheten, och under tiden ökar onlinespelandet markant från år till år, från månad till månad med liten eller obefintlig insyn.

Finlands hårda regleringar har inte fungerat utan snarare haft ett ökat spelberoende som konsekvens. Norge, med sina bankblockeringar, har inte heller lyckats.

De tankar som finns om att inbegripa spelmissbruk i socialtjänstlagen är goda och borde genomföras.

Spel av alla de slag har funnits lika länge som människor har kunnat tänka. Den dragningskraft, det nöje och den eufori som spelen tillför kommer alltid att existera. Det är en verklighet som inte går att förändra.

Något som går att förändra är dock hur spelmarknaden hanterar de individer som utgör basen för att marknaden ska kunna vara fungerande och övervägande positiv. Den ska finnas på lika villkor, den ska generera skatteintäkter, den ska vara laglig, den ska vara rättssäker, den ska vara ansvarstagande samtidigt som den är en positiv upplevelse för spelaren. Den beskrivningen passar ingalunda på dagens svenska spelmarknad.

Rapporten från Riksrevisionen, *Staten på spelmarknaden – när man målen?*, som kom ut i juni 2012, varnar för att spelmarknaden går mot ett tillstånd av ökat spelberoende.

Regeringen har tagit emot två statliga utredningar, 2006 och 2008. De har haft till uppgift att se hur det statliga åtagandet ska kunna anpassas till de förändrade marknadsförutsättningarna på den svenska spelmarknaden. Inte några av förslagen på förändringar från dessa utredningar har genomförts.

Följden är att Svenska Spel försöker konkurrera genom synnerligen offensiv reklam utan att för den skull ha tillräckligt effektiva spelansvarsåtgärder och ta sociala skyddshänsyn.

I denna fråga finns en stor enighet i riksdagen om att en förändring av spelmarknaden måste till stånd. Även de aktörer som ingår i det statliga spelmonopolet inser det. Oron över att eventuella oseriösa spelbolag kanske skulle avstå från att ingå i något slags licensieringssystem eller system över huvud taget övertrumpas av fördelarna. Fördelarna är, som tidigare sagts, att alla andra är med på samma villkor där högsta prioritet är ansvarstagande och bättre kontroll. Det är mycket olyckligt att det inte kommer något konkret förslag från Finansdepartementet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga motioner. (Applåder)

Anf. 106 RICKARD NORDIN (C):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Att tippa och spela är för de allra flesta en ganska kul hobby. Det är något som gör det lite roligare att titta på den där fotbollsmatchen eller

som ger en möjlighet att drömma om vad som händer när man vinner de 137 miljonerna på Lotto.

Men även om den stora massan hanterar sitt spelande bra finns det en grupp människor som inte riktigt klarar av att hantera situationen. Egentligen är det inte *en* grupp. Det är två grupper som är överrepresenterade bland de spelberoende. Den klassiska schablonbilden är den unge mannen som spelar på internet eller på en Vegasmaskin. Den andra gruppen består av äldre kvinnor som finns i en bingo-hall. De kanske inte spelar bort miljoner, men de har redan från början knappa resurser och spelar alltför mycket. De glöms ofta bort och fångas inte upp på samma sätt av samhället. Den gruppen får inte glömmas bort i debatten om spelberoende utan måste få samma möjligheter till stöd och vård som andra spelberoende. Här vill vi också lyfta fram det viktiga i att spelberoende skrivs in i socialtjänstlagen.

Den här utvecklingen fortgår, oavsett vad Sverige vill. Spelmani placeras i samma kategori som beroende av alkohol och narkotika i den nya DSM-IV. Det är ett viktigt steg i rätt riktning. För dem som inte har koll på förkortningar och akronymer kan jag berätta att DSM-IV är en manual som American Psychiatric Association ger ut. Den täcker alla kända sjukdomstillstånd på det psykiatriska området. Det är något av en bibel för dem som dagligen möter dessa sjukdomar. Därför är det oerhört viktigt och ett stort framsteg att spelmani finns med där.

Vi är överens över alla partigränser om att den svenska spelmarknaden online har havererat. Vi kommer visserligen till olika slutsatser om hur vi ska agera, men de utländska aktörerna, ofta baserade i Malta, Gibraltar eller Storbritannien, tar en allt större del av marknaden utan att den svenska staten har möjlighet att ställa krav på spelansvarsåtgärder.

Det intressanta är att flera av de här bolagen inte alls är utländska, utan det är svenska bolag som är registrerade på Stockholmsbörsen men som inte får vara verksamma här i Sverige. De har sin spellicens utomlands men vänder sig ändå till svenska konsumenter via internet. De skulle inte vilja något hellre än att få agera på en laglig, reglerad marknad i Sverige, betala skatt i Sverige och ha mer av sin personal i Sverige om vi bara gav dem chansen.

Det är lite sorgligt att vi nu bara är sex partier i Sveriges riksdag – nyss var vi sju – som har kommit till slutsatsen att vi inte kan stoppa det öppna internet. Men vi är åtminstone sex, och det är en förkrossande majoritet. Skapar vi inte en laglig, kontrollerad marknad för internetaktörer på marknaden i Sverige hittar spelarna ändå till de här bolagen – det gör de redan i dag – oavsett vilka kontroller vi kommer att införa. Det ger inte heller kontroll, ansvar eller möjlighet att reglera marknaden och inte heller skatteintäkter. Sådan är situationen i dag, och den lär inte ändras.

Vi ska titta på de exempel som finns i vårt närområde på hur man löser knutarna kring problemspelare, marknadsföring och spelansvar. Vi ska lära av dem och finjustera dem till svenska förhållanden för att skapa ett regelverk som fungerar i vårt land och efter våra förutsättningar. Den danska modellen är självfallet ett riktmärke, men det finns också justeringar att göra.

Det är viktigt att värna folkrörelserna i detta. Det är viktigt att de får samma villkor som andra aktörer när vi går över till ett licensbaserat system. Här får vi också fundera på de avkastningskrav som de aktörerna

har i dag. Frågan är om de ska slopas helt eller om de ska avräknas mot licenserna. Det gäller att utforma systemet så att folkrörelserna inte missgynnas.

Vi i Centerpartiet ser fram emot det berömda datumet, den 4 juni, när finansmarknadsminister Peter Norman har lovat att komma tillbaka och ge oss sin syn på hur regeringen ska gå fram i frågan. Vi hoppas också att det kommer en proposition innan mandatperiodens slut som tidigare utlovats.

(Applåder)

I detta anförande instämde Per Lodenius (C).

Anf. 107 TORBJÖRN BJÖRLUND (V):

Herr talman! Det var länge sedan som jag kände mig så betydelsefull som jag gör i dag utifrån vad som har sagts här tidigare. Nu har jag fått konkurrens, och det är kanske lite synd, men man får ta det – konkurrens kan vara bra ibland.

Herr talman! Den svenska spelmarknaden är under förändring. Det diskuteras bland annat huruvida en omreglering ska ske – och det här är viktigt – när det gäller internetspel. Vi i Vänsterpartiet tycker inte att det är en idé som hjälper när det gäller att komma till rätta med de problem som uppträder i dag på spelmarknaden. Det är ett faktum att det finns kommersiella bolag på nätet som tar en del av den marknad vi har i dag. Om vi vill förändra det så måste vi alltså göra något för att styra spelandet åt det håll vi vill att det ska gå. Det är ett faktum som alla har att ta ställning till.

Herr talman! För oss i Vänsterpartiet finns det två saker som är viktigare än alla andra när det gäller av- eller omreglering av spelmarknaden. Det handlar om att skydda den svenska idrottsrörelsen och de ideella organisationer som i dag finns på spelmarknaden och den koppling som finns till spelandet från dessa organisationer. Det handlar också om att förebygga spelberoende och att hantera de spelmissbrukare som finns redan i dag. Det här är kanske en av de viktigaste delarna, och vi ser problemen öka där.

Vi ser inte att ett licensförfarande på det området skulle vara till någon hjälp. Genom att släppa in kommersiella, privata vinstutdelande företag på en marknad som i dag är oreglerad men som skulle kunna regleras kan vi i stället få undanträngningseffekter på de aktörer som finns där i dag. Då pratar vi om hela marknaden. Vi ska komma ihåg att de här aktörerna inte kommer att nöja sig med att bara vara på internet, utan de kommer att finnas på andra ställen också. Det är en sak som oftast inte nämns i den här debatten, utan den glömmes man bort. Den utvecklingen, att man vill in på andra delar av marknaden, kommer säkert att komma.

I slutändan kan det också vara vanskligt, menar vi, att garantera inkomsterna från det här till de ideella föreningarna. Oavsett vilket skattesystem man har och hur det ser ut kommer det att bland de privata företagen finnas ett antal olika varianter av skatteplanering. Det förekommer inom många andra områden i samhället och kommer att göra det här också, tror vi.

Dessutom finns det inga garantier för att det inte dyker upp fler illegala bolag på den här marknaden. Vi har inte sett än hur det ser ut med ett antal licenser och vad som finns utanför det. Skulle vi ha ett helt öppet internet skulle det finnas alla möjligheter för alla företag eller aktörer som inte är seriösa att komma in ändå. Det kommer alltså att vara en oerhört svår kontrollsituation när det gäller internet.

När man tittar i tidningarna, på nätet eller på mejlen tycker åtminstone jag att det ständigt dyker upp nya bolag som tränger sig in på marknaden. Om inte alla de får licens, var hamnar vi då?

En del av kritiken som framförts mot regeringens hanterande är den bristande bedömningen att spelansvarsåtgärder och marknadsföring bör anpassas till spelens farlighetsgrad. Det menar vi knappast avhjälpas av ett licensförfarande. När det dessutom framkommer kritik mot hur illa man styrt Svenska Spels spelansvarsåtgärder genom regleringsbrev till bolaget och åtgärder för att styra spel kan man också se att det finns brister som går att åtgärda relativt lätt, men det kräver ett statligt monopol som är dominerande på en del av marknaden. Det är bara det att regeringen har underlåtit att göra de här sakerna under lång tid. Vi vill se att regeringen ger sig i kast med de problemen innan man släpper in de kommersiella krafterna på den här marknaden, även om det sker under något slags reglering i licensform.

Herr talman! När man från borgerligt håll framhåller att alla partier utom Vänsterpartiet i riksdagen – och numera kanske också Sverigedemokraterna – förordar ett licensförfarande tycker åtminstone jag att det är ytterst märkligt att detta inte redan är genomfört. Man pratar om att det finns en stor majoritet, men varför händer ingenting? Varför genomför man inte det som man vet är bra?

Det är ett faktum att regeringen än så länge inte tagit ett enda steg mot det licensförfarande som man säger sig vilja ha. Tvärtom har ministrarna hela tiden fram till nu faktiskt duckat och sagt att monopolet ska vara kvar under överskådlig tid. Det är det besked som vi har fått. Det kan finnas fler orsaker till det. Framför allt är det en stadig inkomst till statskassan, men det kan också vara så att det faktiskt finns tvivel på att det är en bra lösning med licensförfarande. Jag tror att man vill se fler aspekter och vill veta mer. När man då konstaterar att det tillskjutits för lite medel till forskning står naturligtvis regeringen och regeringspartierna där med skägget i brevlådan och börjar kivas inbördes om vad som är rätt och inte.

Nu kommer det ett besked den 4 juni. Frågan är vad det blir för besked. Bli det utredning kommer det att dröja länge innan vi får någon förändring. När kan det i så fall förändras till att bli ett licenssystem? Vad händer under tiden? Kommer man att hålla fast vid sin passivitet ända tills det kommer ett beslut eller förslag? Det kan kanske dröja till efter valet, och det finns möjligtvis någon tanke bakom det. Det är bättre att man utnyttjar de kontakter man har och agerar genom att reglera Svenska Spel och ser till att spelmarknaden rätas upp på de sätt som är möjliga i dag. Men det har man inte gjort, och frågan är varför.

Dessutom är det, tycker jag, lite märkligt att det i betänkandet finns ett konkret förslag från två partier som på sista året har bytt fot, nämligen S och MP, till ett licensförfarande, men majoriteten i utskottet säger nej

till det. Man avvisar de reservationerna. Det är en koppling som är svår att förstå sig på. Var står man egentligen? Vad vill man egentligen?

Herr talman! I debatten förekommer jämförelser med andra länder. Framför allt Danmark och Norge lyfts fram, eftersom de valt helt olika vägar för att försöka komma till rätta med de problem som finns i samband med spelandet. I Danmark har man infört ett licenssystem som ibland lyfts till skyarna. Jag menar att det är för tidigt att avgöra vilka effekter det får, men hittills har inte någon märkbar förändring kunnat ses åt något håll.

I Norge har man valt att ha kvar monopolet och försöker hindra alltför stor påverkan från de kommersiella bolagen, bland annat genom ip- och kontanthantering. De tekniska lösningar som finns för att styra upp nätverksamheten måste naturligtvis utvärderas. Man kan inte bortse från att det kanske är en sådan sak som man ska kunna tänka sig att göra. Man ska inte bara genom att säga att det är integritetskränkande ta bort de lösningarna. Det går inte. Det finns andra exempel på när man har gjort sådana saker därför att det har varit nödvändigt.

Det är svårt att se någon förändring i Norge. Det finns olika sätt att se det här, och det kanske är för tidigt att se vart det här tar vägen. Från Vänsterpartiets sida ser vi ändå Norges lösning som mer smaklig, eftersom vi inte riktigt vet hur det ser ut med licensförfarandet och för att vi tror att den kanske kan vara effektivare, framför allt mot spelmissbruk. Kanske skyddar den också de ideella aktörerna på spelmarknaden på ett bättre sätt.

Herr talman! Jag vill avsluta med att lyfta fram en väsentlig skillnad mellan Danmark och de övriga nordiska länderna, alltså Sverige, Finland och Norge, som är inne i den här svängen när det gäller spelmarknaden. Idrottsrörelsen som mycket av spelandet bygger på ser inte likadan ut i Danmark som i övriga Norden. Vi har en mycket starkare folkrörelseidrott i Sverige, Norge och Finland än vad jag menar finns i Danmark. I Danmark har det under lång tid varit kommersiella krafter i idrotten på ett helt annat sätt än i Sverige, och den ideella delen finns inte heller på samma sätt. Det påverkar naturligtvis hur man skyddar den ideella verksamheten och framför allt idrottsrörelsen som historiskt sett haft en stark särställning i svensk politik och i det svenska samhället. Det gäller även spelmarknaden.

Danmarks närhet till Europa kan naturligtvis ha påverkat deras idrottsrörelse, och det kan man fundera över.

Vänsterpartiet har ett särskilt yttrande som är bifogat detta betänkande. Vi har inte haft några reservationer, och det är för att vi väntar in vad som ska komma den 4 juni. Vi trodde egentligen att det skulle komma tidigare.

Vi avser att återkomma med förslag på lösningar vid senare behandling av spelfrågorna, när det verkligen kommer ett reellt förslag från regeringen. Vi yrkar därför inte på några reservationer, även om vi i vissa frågor sympatiserar med vissa delar av dem. Det finns en del saker som går att lyfta upp, men det kommer vi i sådana fall att göra i senare behandlingar.

Vi ser verkligen fram emot den här propositionen. Det kan vara ett svepskäl för att fira Tongas nationaldag, men den 4 juni kan även vara ett

datum att se fram emot på andra sätt. Då kan vi kanske äntligen komma till skott med att få ordning på spelmarknaden.

Prot. 2012/13:89
11 april

*Riksrevisionens
rapport om staten på
spelmarknaden*

Anf. 108 GUSTAF HOFFSTEDT (M) replik:

Herr talman! Det var intressant att höra Torbjörn Björlund lyfta fram Norge som ett föregångsland eftersom de har försökt att stänga sina gränser. Samtidigt påpekade jag i mitt anförande att de allra bästa spelkunderna för de oreglerade bolagen hittar man i just Norge. Lyssna på Unibet, lyssna på Betsson, och du kommer att höra att där finns de allra bästa kunderna.

Sveriges Radio har granskat den här frågan. De gick för ett kvartal sedan ut och konstaterade ungefär samma sak, nämligen att de norska murarna är ett fiasko. Menar Torbjörn Björlund att Norge skulle vara framgångsrikt i det avseendet?

Anf. 109 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik:

Herr talman! Gustaf Hoffstedt brukar lyfta fram ett antal olika påståenden om hur saker och ting ser ut på andra ställen i världen, bland annat i Norge. Ofta märker jag att det sker ur spelbolagens perspektiv, att det är de som lyfter fram de olika sakerna. Frågan är vad det finns för oberoende forskning i dag som visar vad som är bra och dåligt. Jag har sett undersökningar som visar att Norge har lyckats rätt bra med vissa saker, till exempel att hindra en ökning av spelmissbruket, just för att de har ett annat sätt att se på det.

Frågan är också vilka som är bra kunder. Är det bra kunder för Betsson? Visst, jättebra, men är det dem vi ska gynna? Innebär bra kunder för Betsson att det är ett bra system? Jag vet inte. Det är en fråga som vi får avgöra när vi ser resultatet. Jag är inte alls säker på att det är någonting som spelbolagen ska bestämma. Det ska andra göra.

Detta är ett dilemma eftersom det finns för lite forskningsmedel. Det behövs mycket mer forskning för att se vad som egentligen händer.

Anf. 110 GUSTAF HOFFSTEDT (M) replik:

Herr talman! Poängen är att monopol kan vara bra för de oreglerade spelbolagen eftersom det är på de marknaderna som kunderna söker sig bort från monopolen. Alternativet är att införa licensierade marknader där vi inkluderar alla bolag.

Låt mig ta ett exempel. Sverige har ett monopol enligt lagen men knappast i praktiken. Jag har nämnt att redan i dag sker 50 procent av spelet på olicensierade eller oreglerade marknader. I Danmark, som infört ett licenssystem, spelar de danska kunderna till 98 procent på den reglerade marknaden. Det är oerhört viktigt att vi skiljer ut dem som spelar på svartsajter eller piratsajter eller vad man nu väljer att kalla dem. Det sker alltså till 98 procent i Danmark men bara till 50 procent i det påstådda monopollet i Sverige. Är monopollet då den väg vi ska välja?

Anf. 111 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik:

Herr talman! Internetspelet är, även om det ökar, en del av spelmarknaden. Det är alltså inte hela spelmarknaden. Man kan bolla med siffrorna på olika sätt.

Om man betecknar den danska marknaden med licenser som reglerad finns aktörerna där. Vore de utanför skulle kanske 50 procent även där spela på de bolagen, och då är det en oreglerad spelmarknad. Det är en lek med ord. På ett sätt har vi en oreglerad spelmarknad i Sverige genom att vi har bolagen utanför. Då är 50 procent av marknaden oreglerad. Men om vi har dem innanför är den reglerad. Det är en lek med siffror som jag inte tycker är genomtänkt.

Det vi måste se till är vad det ger för resultat i andra änden. Får vi in pengar till idrottsrörelsen, till staten? Har vi möjlighet att kontrollera spelmissbruket? Är det de delarna vi får in som vi ska gynna, eller vilka är det? Är det spelbolagen? Är det normalspelaren? Eller ska vi se till att spelmarknaden blir en marknad där vi tar vara på de pengar som finns och använder dem på ett bra sätt och dessutom får koll på spelmissbruket? Det är frågan.

Gustaf Hoffstedt väljer att gynna privata bolag före idrottsrörelsen och spelmissbrukarna. Okej, då är det det valet man ska göra. Jag är inte alls säker på att licensförfarandet ger det resultat som vi vill ha, nämligen att gynna idrottsrörelsen och ideella organisationer och förhindra spelmissbruk. Det har inte visat sig än i alla fall.

Anf. 112 ANDREAS CARLSON (KD):

Herr talman! I min innerficka har jag en så kallad smart mobiltelefon. Jag är övertygad om att ledamöterna i kammaren och även åhörarna av debatten vet precis vad det är för en typ av telefon. Under de kommande minuterna när jag står i riksdagens talarstol skulle jag samtidigt som jag talar, förutsatt att jag kan göra två saker samtidigt, i praktiken kunna surfa in på en spelsajt och satsa både tior, tjugolappar, hundralappar och tusenlappar. Om jag förlorar pengarna kan jag med samma mobil logga in på någon bank eller sms-lånetjänst och få ett snabbt lån för att vinna tillbaka det jag har förlorat.

Mitt fiktiva spelande här i talarstolen skulle inte begränsas av vårt lands gränser. Jag kan spela på utländska företags spel eller svenska företags spel som drivs från utlandet. Jag kan också köpa trisslotter på Svenska Spels mobila sajt om jag vill.

Det är knappast en nyhet för någon att det svenska spelmonopolet i praktiken redan är upplöst och ersatt av en spelmarknad som ligger helt utanför politikens kontroll. Vi möts i dag av flera utmaningar på spelmarknaden. Vi har i Sverige haft ett spelmonopol i första hand till skydd för spelarna. I spelmonopolet har både tillgänglighet och spelformer kunnat kontrolleras. Men när situationen i dag är sådan som jag beskrivit, att jag kan logga in på sajter med en telefon, existerar inte monopolet i verkligheten.

Jag är engagerad i en innebandyklubb som heter Mullsjö AIS. Tyvärr kan man inte spela på oss under lördagens SM-final i Malmö arena. Vi gick inte till slutspel i år, men en dag ska vi nå det målet och spela SM-final. Om Peter Johnsson levererade ett ställtips tidigare under debatten fick ni där en riktig högoddsare som ni kan ta med.

Hur som helst, många av mina sportintresserade vänner i Mullsjö och Jönköping kanske satsar en slant på de lag som är i final; både herr- och damfinalerna spelas på lördag. De kanske satsar en slant också i kväll när det är Champions League-match. Spelar det någon roll för dem om det är

hos Svenska Spel de spelar? Nej. För mina kompisar, och för många andra som är mer spelsugna än vad jag brukar vara, är det ointressant om spelet sker hos det stora monopolbolaget eller något av de andra spelbolag som finns på nätet. Man har inte koll på att de privata bolagen agerar på en i Sverige oreglerad marknad. Det är mycket vanligt att ungdomar, i synnerhet killar, spelar på utländska sajter. En stor och växande del av det totala spelandet i Sverige sker hos privata bolag på nätet.

Svenska Spel skriver att de enligt egna beräkningar har 25 procent av spelmarknaden på nätet. ATG har också runt 25 procent. Den övriga marknaden på nätet står de privata spelbolagen för. Att säga att vi inte har en avreglerad spelmarknad är verklighetsfrånvänt. När det gäller sports betting-spel står de privata spelbolagen för 80 procent av nätmarknaden. Poker har 70 procent hos de privata spelbolagen. Det är siffror som kommer från Svenska Spel.

När Margareta Larsson i debatten i dag säger att vi ska behålla vårt monopol vill jag mot bakgrund av siffrorna från monopolbolaget fråga: Vilket monopol är det vi ska behålla?

Vi har fortfarande ett spelmonopol i Sverige – på papperet. Ett spelmonopol på papperet är inte socialt ansvarstagande. Framför allt kan det innebära problem för de spelare som riskerar att hamna i ett spelmissbruk. Vi kan inte ställa några som helst krav på att de privata spelbolagen ska ta social skyddshänsyn eller att de ska vidta spelberoendeförebyggande åtgärder.

En omreglerad spelmarknad på nätet, där privata aktörer kan söka licens med hårda krav som ska följas upp av en ny spelmyndighet, är vägen framåt i Kristdemokraternas förslag. Då får man inte glömma bort spelbranschens eget ansvar. De har möjlighet att komma överens om och följa egna höga krav. Spelbranschens etiska råd arbetar med att ta fram en gemensam standard, och det finns ett stort utrymme för stark självreglering.

Riksrevisionen påpekar i sin granskning, den skrivelse vi i dag debatterar, att det finns flera förbättringsområden. Regeringen svarar i skrivelsen att förslag är på gång. Även jag ser fram emot det datum i juni som vi har diskuterat i kammaren i dag. Kristdemokraternas förhoppning är att en proposition lämnas till riksdagen under mandatperioden.

Vid sidan av en omreglering av spelmarknaden måste frågan om spelberoende vara en given del i en ny svensk spelpolitik. Riksrevisionen lyfter fram problemet med att behandlingen för den enskilde varierar beroende på var i Sverige han eller hon bor. Kristdemokraterna arbetar för att förtydliga socialtjänstlagen så att den tveklöst omfattar också ett ansvar för personer med spelberoende.

Utgångspunkten vid vårdinsatser måste vara att spelberoende jämställs med annat missbruk. Kristdemokraterna tycker också att det behövs mer forskning och medel för att utveckla förebyggande av missbruk samt stödjande insatser att sättas in när väl missbruket har drabbat en person.

Herr talman! Vid sidan av detta pekar Riksrevisionen på automatspelelen. Det är positivt att Svenska Spel har utrett hur spelproblemen kan minskas vad gäller automatspel på Vegasmaskiner. Där Vegasmaskinerna står i restauranglokaler med alkoholtillstånd tror jag att det är väldigt bra och positivt med spelkort, så att det krävs inloggning och registrering. Men när man exempelvis spelar i en bingoall, där det finns utbild-

dad personal, tycker jag att det är tveksamt om man behöver samma typ av åtgärder som i en restauranglokal med alkoholtillstånd. Jag tycker att Lotteriinspektionen skulle kunna ha ett större ansvar för att hantera de register som krävs, så att man skiljer på Svenska Spels roll som spelbolag och kontrollorganets roll på spelmarknaden.

Herr talman! Med det sagt har jag gott hopp om att regeringen återkommer med förslag för att få till en fungerande spelmarknad – inte för spelmarknadens skull, utan för de personer som riskerar att hamna i spelmissbruk. Med detta yrkar jag bifall till förslaget i kulturutskottets betänkande nr 3 och avslag på reservationerna.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 april.)

12 § Explosivämnen

Föredrogs
försvarsutskottets betänkande 2012/13:FöU4
Explosivämnen.

Anf. 113 JAN LINDHOLM (MP):

Herr talman! Frågan om regler för hur pyrotekniska produkter får användas och hur de får påverka omgivningen har väckts årligen så länge jag kan minnas, eller åtminstone sedan början av 1980-talet. Efter varje större helg har någon fått synen eller hörseln skadad eller drabbats av andra fysiska skador som ger men för livet, till exempel en ej längre fungerande hand eller ett delvis amputerat ben. Läkare som arbetat i krigsområden jämför de skador som uppstår av fyrverkeripjäser med de skador som militära granater ger. Till stor del beror likheten på de väldigt höga temperaturer som uppstår när fyrverkeripjäserna exploderar.

Vid tidigare debatter här i kammaren har företrädare för regerings- sidan uttryckt den i mitt tycke alldeles självklara åsikten att man inte ska behöva skadas. Jag har, herr talman, till och med fått löften här från talarstolen om att olyckor där människor skadas av fyrverkeripjäser inte längre ska inträffa. Men tyvärr är det väldigt svårt att se några åtgärder som leder i den riktningen.

Utskottets majoritet hävdar att lagstiftningen är tillräcklig, att den är väl avvägd och att inga ytterligare åtgärder behövs. Man menar att det är upp till kommunerna att tillämpa lagarna med de möjligheter kommunerna enligt lagen har att begränsa användningen. Det är vad utskottet skriver.

Men, herr talman, många frågar sig om det är rimligt med ett sådant ställningstagande av riksdag och regering när det är så många som får allvarliga skador. Många förstår inte varför de ska tvingas ge sina husdjur mediciner för att djuren ska stå ut med oväsendet och ljusfenomenen. Många anser att varje hus som brinner ned på grund av pyrotekniska leksaker är ett hus för mycket. Är det rimligt att riksdag och regering anser att detta är frågor som man inte behöver ta ansvar för?

Hur många har fällts i domstol för att de har langat pyrotekniska leksaker till minderåriga? Hur många har fällts i domstol för att de oavsett ålder har använt pyrotekniska leksaker i områden där de lokala föreskrifterna förbjuder användandet? Är det så en fungerande lagstiftning ska tillämpas?

Att lagstiftarna inte inser att de pyrotekniska produkterna borde behandlas lika restriktivt som vapen tycker jag är en skandal. Hur kan vi som lagstiftare acceptera att livsfarliga produkter säljs utan någon form av individuell prövning, exempelvis en sorts licenskrav?

Myndigheten för säkerhet och beredskap anser att de utsläpp som dagens fyrverkeripjäser ger inte utgör någon risk för vare sig miljön eller hälsan. Så kan man naturligtvis resonera om varje enskild utsläppskälla, men utsläppen sker i tätbebyggda områden där vi redan har stora problem med luftkvaliteten. I dagens tidning kan man läsa att Stockholm redan har överträtt hela detta års tillåtna utsläpp. Varje onödigt bidrag till den redan förorenade miljön är just onödigt. Riskbedömningen av varje tillkommande utsläpp av gifter måste göras i förhållande till de redan existerande utsläppsnivåerna.

Herr talman! Om samtliga riksdagsledamöter hade varit hundägare eller hästägare hade beslutet här i kammaren varit ganska självklart. Då hade reservation 1 i betänkandet fått ett massivt stöd. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 1.

Jag vill också passa på att informera försvarsutskottet om att det är oerhört väsentligt att Trafikverket snarast får i uppdrag att sätta i gång byggandet av dubbelspåret mellan Falun och Borlänge, herr talman.

Anf. 114 MIKAEL JANSSON (SD):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 2 under punkt 1 och bifall till utskottets förslag i betänkandet under punkt 2.

Explosivämnen har många användningsområden. Ett av dessa är fyrverkerier. Många förväntar sig fyrverkerier på nyårsafton, vid valborg och vid andra festliga tillfällen. Fyrverkerier har en lång tradition. Länges tid var det frid och fröjd, men vi har fått uppleva en utveckling som lett till att fyrverkerier skjuts flera veckor både före och efter högtiderna. Detta stör många och är en anledning till förargelse. Värst är det för många hundar, som har svårt att klara de höga oväntade ljuden. Många tvingas ge sina hundar lugnande preparat. Det är också skadligt för miljön med ständiga fyrverkerier. Även om de farligaste ämnena bytts ut kan de förhöjda halterna i luften mätas.

Frågan är vad som ska göras åt denna dubbla situation, med fyrverkerier både som en kär tradition och som ett störande inslag när de missbrukas. Går det att genom lagstiftning skapa en balans i detta problem? Jag prövade i Göteborgs kommunfullmäktige förslaget att fyrverkerier bara skulle vara tillåtna vid vissa helgaftnar och efter tillstånd. Min motion föll denna gång på resonemanget bland andra partier att de svenska helgaftnarna inte kunde sättas före andra nationers helgaftnar.

Fyrverkeri bedöms efter ordningslagen och är en kommunal fråga. Jag ifrågasätter delvis detta. Störningarna från okynnesbruk av fyrverkeri stör alla lika i alla kommuner. Genom en ändring i ordningslagen skulle bruket kunna regleras. Vi har därför även här i riksdagen föreslagit att fyrverkerier endast ska vara tillåtna vid vissa svenska högtider, som ny-

årsafton och valborgsmässoafton, samt vid särskilda tillfällen som exempelvis invigningar av stora idrottsarrangemang eller officiella nationaldagsfiranden. Det placerar fyrverkeriet där det började, som en markör av särskilt festliga helgafnar.

Anf. 115 ABDIRIZAK WABERI (M):

Herr talman! Enligt gammal folktro befinner sig häxorna på Blåkulla vid just denna tid på året. De flyger dit före påsk och hem vid valborg. Då vi inte vill att de ska komma tillbaka försöker vi skrämman dem, antingen på väg till Blåkulla eller på väg därifrån. Med våra påskabloss eller valborgsmässobål visar vi dem vad som kan hända om de avslöjas, och för att ytterligare avskräcka dem skickar vi upp fyrverkeripjäser och smäller smällare.

Herr talman! Som väl är har vi kommit till insikt om att häxor inte finns och att det är en avskryvård och straffbar handling att bränna kvinnor på bål. Att elda upp vinterns rishög och förgylla stunden med ett fyrverkeri lever dock kvar.

Betänkandet vi behandlar i dag handlar om explosiva ämnen, närmare bestämt huvudsakligen fyrverkerier. Till betänkandet är fogat reservationer till stöd för motionerna 2011/12:Fö206 och 2012/13:Fö246, i vilka det hävdas att fyrverkerier ger sådana påfrestningar på bland annat miljön att de bör användas med mycket stor restriktivitet. Det är inte första gången under denna mandatperiod som motioner med liknande innehåll väcks. Under motionsbehandlingen för två år sedan inhämtade utskottet kunskaper från de myndigheter som är ansvariga för kemikaliesäkerheten i Sverige.

Det är tungmetaller som används för att skapa ljuseffekterna, men mängderna är mycket små och eventuella skadliga effekter klingar snabbt av. Rester från fyrverkerier är ingen nämnvärd risk för vare sig människa eller miljö. Har någon förändring skett sedan riksdagen behandlade frågan för ett par år sedan kan man förutsätta att riskerna ytterligare minskat. Marknaden, det vill säga människors efterfrågan, har utvecklats och fortsätter att utvecklas mot allt mindre miljöstörande produkter.

Jag tycker att det är värt att nämna att fyrverkerier numera omfattas av ett EU-direktiv som bland annat reglerar vilka ämnen som tillåts i fyrverkeripjäser. Det är således inte bara i Sverige utan i hela EU som fyrverkerier regleras. Om någon har råkat köpa med sig fyrverkeri från till exempel Danmark finns således ingen grund för oro.

Herr talman! I motionerna tas också frågor som buller och andra störningar i samband med fyrverkerier upp. Att fyrverkerier smäller är närmast en självklarhet; ljudlösa fyrverkerier skulle vara en skrämmande upplevelse. Det är en kombination av ljud och ljus som skapar magi i ett fyrverkeri, men visst kan ljudeffekterna vara kraftiga, och visst skräms en del husdjur av dem. Trots allt är dock användningen av fyrverkerier relativt sparsamt förekommande. Om man ska vara sanningsenlig är det egentligen bara vid nyår och valborg som användningen är omfattande. Problemet med störningarna är därför ganska begränsat, och ingen behöver bli överraskad av att det just dessa kvällar kommer att dundra och blixtra.

Herr talman! Det är kommunerna som har huvudansvaret för att reglera användningen av fyrverkerier så att de inte ska bli några stora olä-

genheter. Det är i de lokala ordningsföreskrifterna som såväl tid som plats för fyrverkerier regleras. Jag förutsätter också att de tillstånd som ges för privata fyrverkerier utformas med tillbörlig hänsyn och omsorg. Det finns heller inget som tyder på motsatsen. Jag har fullt förtroende för att Sveriges kommuner tar även denna uppgift på stort allvar, så att olägenheterna minimeras samtidigt som det går att glädjas åt ett praktfullt fyrverkeri.

Herr talman! Visst är det sant att hanteringen av fyrverkeripjäser inte är ofarlig och att det händer att människor skadas – till och med allvarligt. Men är då boten att förhindra, försvåra och begränsa användning av fyrverkerier? Att förbjuda allt som kan vara skadligt leder mycket långt. Det finns många aktiviteter som medför fara för liv och lem. Människor drunknar varje år – ska då simning förbjudas? Människor skadas i fallolyckor varje år – ska då stegar förbjudas? Mitt svar är i dessa fall, liksom när det gäller hanteringen av fyrverkerier: Nej, det ska inte förbjudas, men självbevaringsdriften bör mana till försiktighet när man gör något som är förknippat med fara.

Det finns också exempel på att människor skadas till följd av felaktig hantering av fyrverkerier. Då det ofta är ungdomar som råkar illa ut är det inte tillåtet att sälja fyrverkerier till ungdomar under 18 år. Så sent som 2010 förbjöds också att överlämna fyrverkeripjäser till människor som inte får använda dem. Jag vill dock påminna om att föräldraansvaret finns kvar också när barnen närmar sig myndighetsdagen. Jag är av den uppfattningen att lagbrott ska hanteras på sedvanligt sätt inom rättsväsendet, även när det gäller denna typ av brott.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 116 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Herr talman! Jag är inte den som skulle vilja förbjuda någon att klättra i berg bara för att några trillar och bryter benen. Jag vill inte heller förbjuda äldre pensionärer att klättra på stegen i köket för att hämta saker högt upp därför att de trillar, bryter benen och slår sig. Det är alltså inte egenskadorna som är orsaken till att jag tycker att de pyrotekniska produkterna är farliga. Visst, det händer att människor som använder dem spränger sina egna fingrar och händer, men det som gör att jag tycker att det är ett problem är att det faktiskt är rätt många andra människor som skadas.

Det är inte den som själv har fyrat av raketerna som får sitt hus nedbränt, utan det är någon annan som har fyrat av raketerna på fel ställe och på fel sätt. Ofta är det faktiskt åskådare som får en smällare upp i byxbenet. Det kan vara barn som dagen efter går och hittar saker på gatan – som man tycker att kommunens renhållningstjänst kanske skulle ha hunnit plocka undan – och spränger sönder några fingrar. Liknelsen att förbjuda en massa andra saker tycker jag alltså kanske är argumentationstekniskt smart, men jag tycker inte att den är hederlig.

Därför vill jag fråga: Finns det från regeringens sida någon gräns för hur många fingrar per år som ska sprängas bort, hur många smalben som ska amputeras, hur många villor som ska brännas ned och hur många hästar som ska rymma ur sina stall och kanske skada människor utanför? Finns det några sådana gränser, där man från regeringens sida kan tänka

sig att börja fundera på att ändra inställning till användandet av sådana här produkter?

Anf. 117 ABDIRIZAK WABERI (M) replik:

Herr talman! Jag har varit ganska tydlig i hur detta sker: Kommuner-
na har ganska långtgående procedurer för hur man ska hantera fyrverke-
ripjäser, var man ska elda och var man ska skjuta fyrverkerier. Jag tycker
att de lagar och regler som finns i dag är tillräckliga för att se till att såväl
jul och nyår som valborg blir, som de är i dag, tider för glädje, för att fira
högtider och för att se till att man har den magi fyrverkerier erbjuder.

Det må hända att folk skadas av vissa fyrverkerier, men då gäller det
att se till att vi ska vara ännu mer uppmärksamma på hur vi använder
dem. Vi ska ha bättre koll.

Anf. 118 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Fru talman! Jag har varit kommunalpolitiker, så jag känner till de
möjligheter kommunen har. Precis som på väldigt många andra områden
är det ett tagande och givande i det kommunala beslutsfattandet mellan
de kommersiella intressen som finns för att locka människor till kommu-
nen och de skyddsintressen som man åtminstone utgår från att myndig-
heterna försöker hävda.

Om jag ska försöka tolka svaret på min fråga betyder det alltså att vo-
lymen 10–15 bortsprängda fingrar, ett par amputerade smalben, kanske
5–7 nedbrända villor per år är en acceptabel nivå för er. Så kan man tolka
svaret. Om man inte tycker att det är okej men ändå säger att lagstift-
ningen är korrekt, hur är det då med möjligheten att följa upp detta? Jag
vet att flera kommuner som jag känner ganska noga har skyddsområden.
Därför frågade jag i mitt anförande: Hur många döms i domstol för att de
har använt pyroteknisk utrustning i områden där den faktiskt är förbju-
den? Det är det normala i dag. Det är väldigt få kommuner där människor
tar med sig sina grejer utanför till områden där det är tillåtet, utan de
använder dem i de centrala områden där man inte får använda dem. Det
handlar om att följa upp detta i så fall. Om man tycker att lagstiftningen
är tillräcklig ska man se till att den tillämpas. Det kan inte bara överlåtas
på kommuner som har problematiken med dragkampen mellan olika
intressen. Där borde man från centralt håll på något sätt agera. Jag tycker
att regeringen borde vara tydlig och tala om att det här inte kan accepte-
ras.

Anf. 119 ABDIRIZAK WABERI (M) replik:

Fru talman! Låt mig vara tydlig i frågan: Varje person som skadas på
grund av fyrverkerier är en person för mycket. Är lösningen fler lagar
och fler regler? Eller är det så som vi säger i betänkandet att de lagar som
i dag finns är tillräckliga och att det som krävs är att kommunerna och
rättsväsendet gör sitt bästa för att minimera antalet olyckor som sker
varje år?

Jag hoppas att frågan är besvarad och att ni i Miljöpartiet är nöjda,
åtminstone så här långt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 april.)

Föredrogs försvarsutskottets betänkande 2012/13:FöU5
Bedömningar av besparingar i Försvarsmaktens materielförsörjning och av arbetet med den nordiska stridsgruppen 2011 (skr. 2011/12:173 och skr. 2012/13:42).

Anf. 120 ANNICKA ENGBLOM (M):

Fru talman! Försvarsutskottets betänkande nr 5 omfattar två granskningar av Riksrevisionen, dels en granskning av den nordiska stridsstyrkan, Nordic Battlegroup 2011, dels granskningen av den så kallade Genomförandegruppen. Jag väljer att ta dem i den ordningen att jag först tar upp Nordic Battlegroup 2011.

Låt mig allra först göra kammaren uppmärksam på att vi just i dag i förstakammarsalen under hela dagen i regi av Nordiska rådet har bedrivit intensiva försvars- och säkerhetsdebatter i nordisk gemenskap. Sverige har ordförandeskap under året och har initierat en temadiskussion som vi har genomfört i dag, där undertecknad har deltagit, och lyft fram det som vi behöver göra gemensamt bland annat när det gäller cyberförsvar och samhällssäkerhet brett.

Det nordiska samarbetet blomstrar som aldrig förr. Det är en stark vilja att samarbeta, och det arbetet utvecklas ständigt. Vi har en gemensam vilja att både övningsmässigt och materielinköpsmässigt fördjupa vårt samarbete. Detta samarbete förkroppsligas bland annat i de stridsstyrkor som vi ställer upp tillsammans i form av Nordic Battlegroup. Vi har gjort det vid ett antal tillfällen redan. Uppsättningen 2008 granskades av Riksrevisionen. Där fann man så många brister att man bestämde sig för att i stället på djupet granska 2011 för att se om regeringen utifrån kritiken 2008 hade dragit några slutsatser och erfarenheter och utvecklat konceptet Nordic Battlegroup när det var dags nästa gång, 2011, och därefter göra rekommendationer till regeringen.

Vi finner glädjande att så är fallet. Granskningen utmynnar i att Riksrevisionen konstaterar att uppsättningen 2011 fungerade avsevärt mycket bättre än uppsättningen 2008. De brister som man fann i ekonomi, organisation och ledning hade åtgärdats. Till yttermera visso kunde man konstatera att Försvarsmaktens egen utveckling och organisation och utveckling gentemot insatsorganisationen för 2014, den nya insatsorganisationen, hade stärkts, mycket beroende på möjligheten att bland annat vad gäller personalförsörjning och stående förband ianspråkta resurser med mycket kort varsel. Detta har vi ett klart exempel på i Libyeninsatsen samma år.

Jag tycker att vi alla, fru talman, kan vara väldigt stolta – och här är vi fullkomligt överens – över de sjömän, soldater och officerare som deltar i dessa internationella insatser. Det är viktigt att vi visar stöd för dem. Det är viktigt för deras arbete.

De rekommendationer, fru talman, som Riksrevisionen i den här delen ger regeringen vad gäller nästa Nordic Battlegroup, 2015, är i sak egentligen två, dels att man utvecklar sin åiterrapportering till oss här i riksdagen om både resultat och utveckling, dels framgent, om det blir fler

Bedömningar av besparingar i Försvarsmaktens materielförsörjning och av arbetet med den nordiska stridsgruppen 2011

insatser i den här formen, informerar riksdagen om detta. Det tycker jag är bra.

Om detta är vi i princip överens i riksdagens alla partier utom Sverigedemokraterna, som inte vill delta alls. Det är väl konsekvent, kan vi konstatera, för det vill inte Sverigedemokraterna över huvud taget. Internationella insatser är inte välkomna i Sverigedemokraternas värld trots det mervärde det ger och den solidaritet som Sverige därmed visar med andra länder. Det är bara att beklaga, men det är fakta.

Fru talman! Jag går så till den andra granskningen, som handlar om Genomförandegruppen. Nu är det egentligen bara invigda som sitter här framför mig och vet vad det handlar om, men som en anteckning i protokollet en liten tillbakablick på vad detta är.

Inför budgetarbetet tillsätter de olika departementen, i det här fallet Försvarsdepartementet, ett antal olika arbetsgrupper för att arbeta fram underlag för budgetproposition. Vid den tid som vi talar om, 2008, rådde en exceptionell situation. Vi hade en djup finanskris, det dök i ekonomierna fullkomligt i hela världen det året. Vi hade i Sverige behov av att med alla till buds stående medel se över var vi kunde göra besparingar och bygga upp tillräckligt med medel för att motstå denna nedgång i ekonomin. I det budgetarbetet blev det uppenbart för Försvarsdepartementets del att där man kunde göra besparingar var inom framför allt materieförsörjning, den materiel som förelåg i pipeline för att projekteras och beställas.

Med tanke på att Försvarmakten 2008 hade brist i sin styrning, obalans i sin ekonomi och en materieförsörjningsstrategi som inte var på plats tillsatte man en extra grupp, den så kallade Genomförandegruppen. Låt mig understryka, fru talman, att det fortfarande inte handlar om något annat än en intern arbetsgrupp i ett budgetarbete, inte någon utredning som följer direktiv och så vidare.

Nå, fru talman, nu utsåg man ett antal projekt som gjorde halt i maskin och som man kunde avbryta eller icke förbandssätta. Men det var några kriterier som Försvarmakten skulle komma tillbaka med, det vill säga att det inte skulle tullas på några operativa krav och den operativa förmågan, och särskild vikt lades vid att detta inte skulle drabba de internationella insatserna, personerna och verksamheten i internationell verksamhet.

Att notera är att efter att man hade gjort halt i maskin och sett över de olika projekten var det en del av projekten som man satte tillbaka som man insåg att man hade behov av. Andra kom aldrig upp på bordet igen, och några hade Försvarmakten inte ens efterfrågat.

Med erfarenhet själv från den här verksamheten, erfarenheter från debatter internt och externt om försvarsmaterielprojekt som dragit ut på tiden eller där vi undrat hur vi i hela friden hade tänkt – det blev ju väldigt kostsamt och inte så effektivt som vi hade tänkt oss – var det nog i det här fallet egentligen välgörande. Tänk på när man till exempel ville ersätta signalspaningsfartyget Orion, med vilket jag har seglat, med HMS Carlskrona – helt tokigt. Det är inte till fyllest att ha ett så stort fartyg för en sådan uppgift. Då hade vi inte heller haft möjligheten att nu för andra gången skicka HMS Carlskrona ned till Adenviken. Nätbaserat försvar exempelvis var en bra idé när det startades men hade varit mer eller

mindre obsolet i dag av den anledningen att den tekniska utvecklingen springer därifrån.

Fru talman! Bland kritiken, för det föreligger ju absolut kritik från Riksrevisionen, finns bland annat något som vi tar upp i den reservation som Alliansen har i det här ärendet. Utskottsbetänkandets text består av den samlade oppositionens uttryck. Just detta att det ska vara spårbarhet i dokumentation och att det ska dokumenteras även i sådana här arbetsgrupper tycker även vi, och det uttrycker vi också i vår reservation.

De rekommendationer som Riksrevisionen ger, förutom att man ska säkerställa dokumentation och spårbarhet, är att det ska vara uppföljning av styrning, konsekvensanalys vid större förändringar som kan ha inverkan på förmågan och att förbättringen till riksdagen ska ske. Detta, fru talman, är utifrån scenariot 2008. Det var för fem år sedan. Det har hänt en hel del sedan dess, vilket jag tycker uttrycks väldigt väl i regeringens svar på regeringens skrivelse. Man har definitivt utvecklat styrningen. Man utvecklar hela tiden. Det upplever vi också i utskottet med ett allt djupare informationsmaterial om materieförsörjningsprocessen, med både Försvarsmakten och försvarsministern närvarande i riksdagen och också informationen.

Nu tänker jag dra över tiden, för det här är så pass viktigt, framför allt vad gäller var vi står när det gäller oppositionen, det vill säga de som står för majoritetstexten i betänkandet.

Man klagar på att man inte får tillräckligt med information. Man tycker att Försvarsdepartementet borde ha vetat – nu talar vi om förra mandatperioden – att ledamöterna i utskottet ville ha information om det som hände, trots att man inte efterfrågade det. En av dem i den samlade oppositionen som har skrivit under är Miljöpartiets Peter Rådberg, som de facto satt som ledamot även förra mandatperioden. Han frågade inte heller efter ytterligare information, men det skulle ju Försvarsdepartementet då ha gissat och förstått.

Däremot fanns det information i budgetpropositionen 2008 om Genomförandegruppens arbete och i budgetpropositionen 2009 om resultatet, dessutom i årsredovisningarna från Försvarsmakten 2009, 2010 och 2011 om vilka effekter arbetet i Genomförandegruppen hade haft för Försvarsmakten. Där meddelade man att det inte hade haft någon negativ inverkan på Försvarsmaktens operativa förmåga, precis i enlighet med hur det var tänkt.

Detta i sak, fru talman, nu i form, för här kommer det allvarliga i kråksången. När jag säger den samlade oppositionen menar jag verkligen en samlad opposition med alla fyra oppositionspartierna. I och med dagens betänkande ser vi en skiftning i det politiska landskapet. Jag kan informera om att det tidigare har varit vanligt att S, V och MP skrivit ihop sig i gemensamma reservationer till vilka Sverigedemokraterna har anslutit sig. Det gör att Sverigedemokraterna ibland anslutit sig till Alliansens reservationer och också till olika yrkanden. Men vi har aldrig, och kommer aldrig nu eller framöver, att sätta oss ned och förhandla med Sverigedemokraterna. Det är förvånande att detta sker vad gäller oppositionen i just försvars- och säkerhetsfrågor.

Det är nämligen som så, fru talman, att Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet har bifallit och därmed satt sig i samarbete med och i knäet på Sverigedemokraterna. Det är något som det borde talas

Prot. 2012/13:89
11 april

*Bedömningar av
besparingar i
Försvarsmaktens
materieförsörjning
och av arbetet med den
nordiska stridsgruppen
2011*

högt om, som åtminstone jag tänker tala högt om och som borde skapa en stor debatt också inom respektive andra oppositionspartier.

I detta anförande instämde Abdirizak Waberi (M).

Anf. 121 ALLAN WIDMAN (FP):

Fru talman! Jag ska göra mitt allra bästa för att inte utnyttja den talartid som jag har anmält i kammaren. Det gjordes vid ett tillfälle då adrenalinhalten var något högre än vad den är här i kväll.

Att ha ett långt perspektiv på ett politikområde är förenat med både för- och nackdelar. Jag satt inte bara i denna kammare under Genomförandegruppens arbetsperiod, utan jag var också ledamot av denna grupp. Jag kan nu 2013 konstatera att jag åtminstone politiskt sett är det enda överlevande ögonvittnet till det arbete som nu ska bli föremål för debatt.

Jag tycker att det var bra att Annicka Engblom gjorde ett försök att beskriva hur tillståndet var 2008, och jag kan bara på marginalen komplettera detta.

Utgångspunkten var att Försvaretsmakten i januari 2008 anmälde att det saknades ungefär 1,5 miljarder i budgeten. Detta var ännu ett exempel på de svarta hålen som tyvärr har kantat den moderna försvarspolitiska historien.

Opposition här i kammaren var djupt kritisk mot regeringens höga anslagsnivåer för utgiftsområde 6. Till exempel låg Miljöpartiets anslagsmässigt 1,6 miljarder under regeringens nivå. Socialdemokraterna hade förvisso på just materielanslaget 300 miljoner kronor mer för 2008 men skulle 2009 och 2010 spara sammanlagt 7,5 miljarder på försvaret. Så den mycket generösa anslagstilldelning som regeringen stod upp för hade ett begränsat stöd hos den dåvarande politiska oppositionen, och detta är av betydelse.

Samtidigt fanns det, och jag vill påstå att det alltid funnits, en irritation hos myndigheten Försvaretsmakten över att politiker har synpunkter på bland annat det som kallas för materieförsörjning. Just de dagar när Genomförandegruppen skulle tillsättas utbrast en ledande officer på Svenska Dagbladets förstasida att politikerna skulle ge blanka den – jag väljer att inte citera, fru talman – i deras materielplan.

Jag är den första att instämma i att det är helt oacceptabelt att inkommande handlingar till departement inte blir föremål för registrering. Jag är också djupt olycklig över att dokumenten från det arbete som har genomförts i denna arbetsgrupp inte kan återfinnas. Så får det naturligtvis inte vara.

Men med detta sagt finns det enligt min mening inte så mycket att i sak ha ånger över när det gäller Genomförandegruppens arbete.

Annicka Engblom var inne på att HMS Carlskrona genom Genomförandegruppen undgick ödet att bli signalspaningsfartyg och guppa på vågorna i Östersjön. Försvaretsmakten hade nämligen föreslagit att flottans största örlogsfartyg skulle få denna ringa ärofylla uppgift i stället för att som nu åka på Indiska oceanen och Adenviken till mänsklighetens fromma.

Genomförandegruppen stoppade också något som hette Ledningssystem teknik eller Ledsyst T. Det var en del i det mycket stora och visionära utvecklingsprojekt som kallades för NBF, nätverksbaserat försvar.

Tanken var att vi med modern teknologi skulle koppla ihop alla våra stridskrafter, från de stora örlogsfartygen ned till den sista soldaten på marken, och att man på ett ställe i Sverige därmed skulle kunna ha den totala kontrollen och styrningsmöjligheten över våra stridskrafter.

USA, som är ett något större land än Sverige, gav mycket tidigt upp sina förhoppningar om att kunna förverkliga ett sådant här nätverksbaserat försvar på den nivå som vi ville. Enligt min mening var det helt rätt att Genomförandegruppen medverkade till att på detta sätt avsluta detta realistiska utvecklingsprojekt för svensk del.

Då blev det också naturligt för Genomförandegruppen att stoppa det stöd till nätverksbaserat försvar som såväl Försvarets forskningsinstitut som Försvarshögskolan svarade för.

Vi tyckte heller inte att det var rimligt att köpa en rullande tv- och radiostudio för 100 miljoner kronor för att genomföra psykiska operationer, så kallade psyops. Vi bedömde inte att det utgjorde ett exempel på pang för pengarna.

Genomförandegruppen avvisade också tanken på en luftvärnsrobot till Visbykorvetterna. Så har det åtminstone hetat. Men när man, fru talman, går tillbaka och tittar på vad som har skrivits om dessa luftvärnsrobotar kan man konstatera att redan den 21 oktober 2007, många månader innan Genomförandegruppens arbete satte i gång, rapporterade Svenska Dagbladet att det inte skulle bli några sådana robotar till Visbykorvetterna.

Jag tror att det var mycket tursamt. Dessa korvetter, som sjösattes i augusti 2000, är fortfarande inte fullt ut operativa i sina huvuduppgifter. Om man under denna komplexa utveckling och ovanpå alla andra uppgifter också hade sagt att det skulle vara en luftvärnsrobot på båten tror jag att man hade omöjliggjort totalt att få någon som helst operativ nytta.

Jag kan också konstatera att denna luftvärnsrobot inte längre finns i den materielplan som Försvarens makt i dag har för våra sjöstridskrafter.

Genomförandegruppen stoppade också en taktisk UAV. Skälet till det var inte att vi bedömde att denna UAV var onödig eller obehövlig i till exempel den operation som vi har genomfört i Afghanistan under tio års tid. Skälet var att tanken, så som den presenterades för Genomförandegruppen, var att man skulle ta världens mest beprövade UAV-system med mer än 300 000 flygtimmar bakom sig hit till Sverige först för att under ett års tid bygga om den och förse den med nya fordon och ledningssystem och först därefter skicka den till Afghanistan.

Vi ansåg att det inte fanns något som helst skäl till att på detta sätt uppfinna hjulet igen utan att vi borde söka snabbare och mer kostnads-effektiva alternativ. Bäst av allt, fru talman, hade naturligtvis varit om Sverige hade kunnat förmå sig till att leasa UAV:er av kompetenta företag på plats i Afghanistan.

Det är också lite av en ironi att Vänsterpartiet som nu reserverar sig mot det arbete Genomförandegruppen gjorde bara året innan också reserverade sig mot anskaffning av just en TUAV.

Fru talman! Utskottsmajoriteten kritiserar på många punkter just Genomförandegruppen. Man apostroferar denna arbetsgrupp och inte regeringen. På ett ställe i betänkandet säger man att besparingarna påverkade den svenska truppen i Afghanistan på ett negativt sätt.

När jag har läst igenom Riksrevisionens rapport har jag inte kunnat finna något stöd för det. Det står i rapporten att det *kan* ha påverkat vår operation i Afghanistan. Men utskottsmajoriteten väljer att extrapolera verkligheten.

Dessutom tycks utskottsmajoriteten bortse från att Genomförandegruppen inte var något annat än just en beredningsgrupp. Delar av de förslag vi lämnade togs aldrig upp av regeringen, men i de delar som togs upp var det regeringen som fattade beslut och regeringen som tydligt påtog sig ansvaret.

Jag är också förvånad över att utskottsmajoriteten väljer att föregripa den pågående granskning som konstitutionsutskottet också gör av detta arbete. Utskottsmajoriteten invänder mot att det har varit otydliga ansvarsförhållanden. Man invänder mot att det har varit bristande beredning och för lite information till riksdagen. Såvitt jag kan bedöma utgör kritiken på alla dessa punkter i första hand konstitutionella frågor och först i andra hand något som relateras till försvarspolitikens innehåll.

Även Riksrevisionen framför märkliga konstitutionella aspekter, till exempel när man finner det anmärkningsvärt att de riksdagsledamöter som ingick i Genomförandegruppen inte för egen del informerade riksdagen. Det kan, fru talman, knappast ankomma på enskilda riksdagsledamöter att utföra denna uppgift. Den faller naturligtvis på regeringen.

Jag kan också konstatera att det finns vissa skillnader i hur Riksrevisionen lagt upp arbetet med denna rapport och hur man har gjort i andra fall.

När granskningen av Nordic Battlegroup skedde 2008, och huruvida den hade en tillräcklig operativ förmåga, vände sig Riksrevisionen till oberoende utomstående parter för att få en militär professionell bedömning.

Men den här gången, i fråga om Genomförandegruppens arbete, ringer man upp högkvarteret och frågar helt sonika: Vad tyckte ni om detta, grabbar?

Precis som man ropar får man naturligtvis svar. Det fanns en upprördhet inom myndigheten mot att politiker över huvud taget engagerade sig i dessa frågor. Något annat svar än det som Försvarsmakten gav var givetvis helt otänkbart.

Många har känt sig trampade på tårna av Genomförandegruppen. Det gäller kanske främst Försvarsmaktens högkvarter. Men det gäller i lika stor utsträckning den svenska försvarsindustrin. Det är, fru talman, enligt min bedömning förklaringen till att Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet väljer att i detta fall delvis bifalla en motion från Sverigedemokraterna. Jag tror att man ska se det som ett uttryck för just den stora upprördhet som finns inom den samlade försvarssektorn.

Det tål att påminna om att om Genomförandegruppen inte hade föreslagit några besparingar och om projekt inom NBF, ombyggnad av HMS Carlskrona och ambulerande tv- och radiostudio hade blivit av skulle dessa miljarder ha hämtats hem någon annanstans när det gäller våra väpnade förmågor. De hade inte försvunnit. Allra särskilt hade de naturligtvis inte försvunnit om den dåvarande oppositionens budgetalternativ hade blivit verklighet.

Som ni hör har jag mycket lite ånger över Genomförandegruppens arbete. Möjligen består ångern i att vi inte hade modet att ta ett antal

stora krafttag i materielplaneringen och till exempel redan då avbryta utvecklingen av Visbykorvetterna, utvecklingen av helikopter 14 eller varför inte utvecklingen av systemet Prio i Försvarensmakten. Då hade många miljarder sparats utan att det hade blivit några allvarliga operativa konsekvenser.

Men, fru talman, jag tänker stanna där. Den typen av besparingar hade aldrig det militärindustriella komplexet i Sverige tålt och därmed heller inte politiken.

Anf. 122 STAFFAN DANIELSSON (C):

Fru talman! Riksrevisionen har ingående granskat dels den nordiska stridsgruppen år 2011, dels den så kallade Genomförandegruppen, som under Försvarensdepartementets ledning under våren 2008 arbetade med att ta fram besparingar på försvarsmateriel. Det har redovisats väl av tidigare talare vad det handlade om.

Vad gäller den nordiska stridsgruppen hade revisionen en del kritik i fråga om den första stridsgruppen år 2008. För denna den andra stridsgruppen år 2011 har både regeringen och Försvarensmakten enligt Riksrevisionen utnyttjat erfarenheterna väl, och planering och genomförande fungerade mycket bättre. Utskottet och jag ser med tillfredsställelse på detta. Annicka Engblom redovisade också det i sitt anförande.

Vad gäller Genomförandegruppen är Riksrevisionen mer besk i sin kritik. Bland annat pekar man på bristande dokumentation i vissa avseenden och på att myndigheternas sakkunskap kanske inte togs till vara i tillräcklig grad samt att konsekvenserna av besluten kunde ha beskrivits närmare. Riksrevisionen rekommenderar bland annat regeringen att inför framtiden säkerställa sårbarhet och uppföljning i styrningen samt se till att konsekvensanalyser görs vid större förändringar.

Regeringen hänvisar till att bland annat förslag från Genomförandegruppen – en arbetsgrupp bland andra i Regeringskansliet – låg till grund för regeringens budgetförslag 2009, med besparingar på 2,8 miljarder kronor på försvarsmateriel, som riksdagen ställde sig bakom. Kvalitets-säkring och faktagranskning genomfördes i dialog med Försvarensmakten. Behovet av besparingar på materielanslaget var alldeles uppenbart, och utan regeringens åtgärder hade försvarsbudgeten inte gått ihop, med de konsekvenser som Allan Widman och Annicka Engblom har redovisat.

Den samlade oppositionen i riksdagen, som numera består av Vänsterpartiet, Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna, har i behandlingen av detta ärende gått samman i en gemensam majoritetstext där man tillstyrker en motion från Socialdemokraterna och delvis tillstyrker en motion från Sverigedemokraterna.

Denna utskottsmajoritet, med socialdemokrater och sverigedemokrater, oroas i sin text över att den svenska försvarsförmågan inte kunnat garanteras som en konsekvens av Genomförandegruppens arbete – inte som en konsekvens av regeringens förslag till riksdagen, utan man ställer ut denna arbetsgrupp inom Regeringskansliet – och anser att detta är ”synnerligen allvarligt”. Det är väldigt starka ord från den samlade oppositionen, från de fyra partierna.

Jag vill här göra två konstateranden. För det första hade de rödgröna partier som fanns i riksdagen år 2009 inga andra beslutsförslag om att besparingarna för materielanslaget var för stora. För det andra var den

gemensamma rödgröna framtida försvarsbudgeten inriktad på att landa 2 miljarder kronor lägre än regeringens budget. Allan hade andra siffror för det budgetåret, men inriktningen var 2 miljarder kronor lägre i ett samlat rödgrönt yxhugg mot försvaret.

Då är min fråga: Om besparingar på 2,8 miljarder kronor – som man i och för sig accepterade och där man inte hade några alternativa förslag – hotar den svenska försvarsförmågan, vad skulle då ett genomförande av den rödgröna budgeten, med ytterligare 2 miljarder mindre, ha inneburit? Frågan är retorisk. Jag menar att det i dag hade varit klädsamt med ett lägre tonläge från oppositionen i den debatt vi nu har.

Riksrevisionen har viktiga granskningsuppgifter. Deras jobb är verkligen att göra noggranna granskningar och lämna skarpa rekommendationer. Genomförandegruppen var för regeringen ett sätt att utöver sedvanlig beredning förstärka denna genom att tre olika departement involverades, liksom representanter för övriga allianspartier. Detta har redovisats för riksdagen, liksom sedermera självfallet regeringens budgetförslag, som i bred enighet blev riksdagens beslut.

Självfallet ska arbetet i Regeringskansliet – även när det utförs genom den förstärkning som Genomförandegruppen innebar – ske efter goda rutiner och dokumenteras väl. Riksrevisionen kritiserar bland annat detta, och kritik från Riksrevisionen ska självfallet tas på allvar. Det är bra att Allan Widman var så tydlig i sin syn på detta, och jag instämmer.

Regeringen hänvisar bland annat till att man fortsätter att utveckla myndighetsstyrningen. Som Annicka Engblom sade har det hänt mycket under de här åren, och regeringen har självfallet de bästa ambitioner. Man ser också till att det finns väl etablerade rutiner för arbetet med budgetpropositionen och tillhörande dokumentation.

I vår reservation från Alliansen ser vi positivt på att regeringen kontinuerligt arbetar med förbättringar på de här områdena och informerar riksdagen om materielredovisningen genom uppdelning på anslag och så vidare. Vi förutsätter att inkomna handlingar registreras i vederbörlig ordning.

Anf. 123 MIKAEL JANSSON (SD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag under punkt 1 och bifall till reservation 2 under punkt 2.

Det har varit tal om majoritetsbildningar och vilka som har förhandlat med Sverigedemokraterna. Inget av de sju partierna i försvarsutskottet har förhandlat med mig om några att-satser över huvud taget, för det vågar ni inte och får inte för era partiledare.

Hur ställer man sig till en motion? Vi i Sverigedemokraterna ser på en motion i sak. Vad står det i förslaget? Vad föreskrivs? Då kan vi stödja en motion.

Ni kan inte gärna stödja våra. Men i utskottet kan det hända att vår motion är väldigt lik de andra partiernas motioner, och då kan vi hamna på samma ståndpunkt, majoritetstext eller reservation.

Ni får gärna förhandla med oss – vi är redo.

Försvarets materieförsörjning är en fråga om svåra prioriteringar och rör sig ofta på det högteknologiska området. Olika parametrar anger förutsättningarna. En del av försvarsanslaget ska finansiera investeringar i materiel och vidmakthållande av befintligt materiel. Ju större materiel-

anslaget är, desto bättre är förutsättningarna att beväpna och utrusta försvaret.

Detsamma gäller det statliga forsknings- och utvecklingsanslaget. Statens anslag till teknisk grundforskning påverkar i hög grad den svenska försvarsindustrin. Ju högre forskningsanslag, desto bättre är förutsättningarna för försvarsindustrin.

Sverige är det land i världen som exporterar mest försvarsmateriel per capita. Detta vilar på tidigare bedrifter. Vi skulle i dag knappast kunna bygga upp en försvarsindustri från scratch.

Förutom de ekonomiska villkor som funnits genom en klok politik har framgångssagan för svensktillverkat försvarsmateriel berott på en optimism och tilltro till svensk ingenjörskonst. Saab Gripen kan jämte andra system gå till historien som stora exportframgångar, men bara om vi är positiva till vad svenska ingenjörer kan åstadkomma och om vi är beredda att fortsatt satsa på teknisk grundforskning.

Den sista parametern för försvarsindustrins vara eller inte vara är förmågan att dra nytta av tekniska samarbeten. I kalla kriget var hotbilderna tydliga och överhängande ända fram till den dag då Sovjet föll sönder ekonomiskt. För en neutral stat som Sverige med en geografi mitt emellan Nato och Warszawapakten var vi tvungna att satsa på en hög grad av självförsörjning av försvarsmateriel. Vi lyckades med detta remarkabelt bra. I dag är situationen annorlunda.

Försvarsföretagen måste samarbeta internationellt för att få tillräcklig volym för att kunna skapa nya materielsystem. I den processen har Sverige förlorat mycket, och i dag är det mesta av försvarsindustrin i Sverige utlandsägd. I det ligger en stor risk. Vi vet aldrig när teknik läcker ut eller för den delen när produktionsenheter lämnar Sverige. Här borde staten kunna bromsa utvecklingen. Inhemsk ägo av försvarsindustri är en viktig säkerhetspolitisk fråga.

Riksdagspartierna förhåller sig olika till den uppkomna situationen. Alliansregeringen har tydligt visat sin analys genom att förorda ”köp från hyllan”.

Om Sverige köper från hyllan kan vi minska eller eliminera kostnader för grundforskning och systemanpassning. Regeringen tror sig då få mer pang för pengarna. Helikopter 16 Blackhawk är ett sådant projekt – ett rakt köp av utlandsproducerad materiel. Alla är nöjda med köpet av Blackhawk. Men så enkelt är det inte.

Riksrevisionen har invänt mot regeringens linje att ”köp från hyllan” inte alltid är billigast. Från fall till fall kan egenproducerat materiel eller materiel framtaget i samarbete vara billigast.

Vi har en minoritetsregering, och den har inte kunnat få majoritet för alla sina förslag på försvarsmaterielområdet. Exempelvis motsatte sig riksdagen den kraftiga nedskärningen av FMLOG som föreslogs i en proposition.

Om Blackhawk är ett exempel på ett lyckat ”köp från hyllan” är Gripen ett exempel på hur ekonomiskt lönsamt det kan vara med egenproducerat. Gripen bedöms av ekonomer vara en vinstaffär för den svenska ekonomin sammantaget. Jämför det ekonomiskt med om vi skulle ha köpt ett utländskt stridsflygplan i stället.

Försvarets materielförsörjning måste hela tiden öppna för olika alternativ. Vi kan välja att köpa egenproducerat endast när svensk teknik

är i världsklass. Svensk teknik är i världsklass inom ett antal försvarsmaterielkategorier. Den måste svenska staten slå vakt om som ett nationellt intresse genom att hävda undantag vid upphandling när det rör sig om svensk spetsteknik. Ett bra exempel på detta är Storbritannien och Frankrike som skyddar sin försvarsindustri.

För att försvarsindustriföretag ska överleva krävs det att de är så stora att de orkar med forskning och utveckling av nya system som inte kommer att ge inkomster förrän långt senare.

Svensk försvarsindustri är tvungen att hitta partner för kostnadsdelning. Det gäller då att de svenska företagen drar god nytta av samarbetena. Svenska Saab och andra svenska företag har visat att de är skickliga på det området. Tack vare detta finns det många högteknologiska materielprojekt som svenska företag har del i. Vid stora exportaffärer bör svenska staten gå in som kontraktspart i syfte att gynna och skydda svenska intressen.

Man förstår genast att regeringen är missnöjd med att inte ha majoritet för sin politik på försvarsmaterielområdet. Regeringen anser att minskade anslag för FMV, FMLOG och FOI automatiskt sparar pengar för staten vid given militär förmåga. Men riksdagen håller inte med. Därför är det fel av regeringen att klåfingrigt skicka in en politisk genomförandegrupp i Försvaretsmakten. Försvaretspolitiker gör klokt i att hålla sig till talarstolen. Politiken påverkar direktiv, chefstillsättningar, budget och lagar. Där bör det stanna.

Mig förvånar det inte att Genomförandegruppen åsamkade störningar. Vari består den meningsfulla besparingen i att avbryta AMOS-projektet där staten redan hade lagt 700 miljoner kronor? Enligt Riksrevisionen uppnåddes inte den tänkta besparingen. Man var inte ens i närheten.

De svenska soldaternas säkerhet i Afghanistan påverkades av förseningen av säkrare fordon som Genomförandegruppen åsamkade. Genomförandegruppen arbetade på informell basis utan en redig dokumentation. Det är inte lätt för Försvaretsmakten att hålla sitt tempo uppe när man inte äger sin egen verksamhet. Vad som behöver göras på materielsidan är att finansiera redan planerade beställningar.

Debatten om enveckasförsvaret var bra så till vida att svenska folket fick veta sanningen om försvarets status, dock inte försvaret i dag utan försvaret på 2020-talet, om vi under tiden fram till dess skjuter till 40 miljarder kronor för att täcka underskottet i investeringsbudgeten. Då först har vi ett enveckasförsvaret.

Alla vet att Sverigedemokraterna har en helt annan syn på vilken status det svenska försvaret ska ha.

Anf. 124 ROLAND UTBULT (KD):

Fru talman! I dag kommer de som lyssnar att få höra mig använda ordet transparens många gånger.

För Kristdemokraterna har ökad transparens kring försvaret och försvaretspolitiken varit ett viktigt krav som vi har drivit sedan början av den här mandatperioden. Vi börjar nu se hur detta krav tillmötesgår, inte minst av Försvaretsmakten och ÖB själv, och hur både vi i riksdagen och medborgarna har börjat få mer fakta på bordet, också av regeringen.

Även en revision är ett sätt att öka transparensen. Därför välkomnar vi den revision som vi nu har tagit del av och debatterar här i dag. En del

av innehållet i revisionen är inte så positivt. Men även detta är det viktigt att tala klartext kring. Regeringen har också tagit till sig av kritiken.

Sammanfattningsvis rekommenderar Riksrevisionen i sin granskning att regeringen säkerställer spårbarhet och uppföljning i styrningen samt ser till att konsekvensanalyser görs vid större förändringar. Därutöver bör regeringen säkerställa att myndigheternas sakkunskap tas till vara vid viktiga förändringar i materieförsörjningen samt att riksdagen får den information riksdagen behöver för att fatta beslut.

Detta är rekommendationer som vi kristdemokrater välkomnar. Det handlar om dokumentation, möjlighet till uppföljning, konsekvensanalyser, nyttjande av expertkunskap och, inte minst, att riksdagen som folkets främsta företrädare får den information vi behöver för att fatta beslut.

Detta är självklarheter, och vi i riksdagen bör inte fatta beslut om saker som vi har ansvar för om vi inte har tillräckligt med underlag och fakta. Detta kan inte nog poängteras. Detta är något som Kristdemokraterna fört fram som krav vid flera tillfällen – mer transparens, mindre hymlande med verkligheten och mer fakta på bordet.

Samtidigt är det viktigt att påpeka att beslutens väg när det gäller Genomförandegruppen gått att följa genom den slutrapport som lämnats till riksdagen. Riksdagen har betraktat informationen som fullgod och inte brett om kompletteringar. I budgetpropositionerna för såväl 2008 som 2009 tas också Genomförandegruppen och dess arbete upp från regeringens sida.

Vi får inte heller glömma skälen till Genomförandegruppen. Riksdagen har att ta ansvar för att budgetramar hålls, och anslagsminskningar och effektiviseringar har varit nödvändiga, liksom på andra håll i ekonomin. När Genomförandegruppen tillsattes fanns ett närtida behov av att nå balans i Försvarets ekonomi för att man sedan också skulle kunna besluta om en långsiktigt hållbar inriktning för försvaret.

Jag tror också att vi kan se att verksamheten, inte minst de internationella insatserna, som vi har hört tidigare talare ta upp, har fungerat tillfredsställande, även efter de nu granskade besparingarna. Besparingsförslagen i budgetpropositionen för 2009, som vi i riksdagen biföll, avsåg projekt som ännu inte var förbandssatta eller i operativt bruk. Därför är det svårt att se att de skulle ha lett till en försämring av förmågan, vilket också påpekades i vår reservation. Försvaret befann sig också i ett omvandlingsskede i och med det nya inriktningsbeslutet 2009, som inte var taget när Genomförandegruppen arbetade, och Försvarsberedningen hade inte heller lämnat sin rapport.

Att viss del av materielen och vissa projekt som tidigare avbrutits eller reducerats tagits tillbaka därefter – efter beslut om den nya insatsorganisationen – är inte märkligt.

Det är också viktigt för vår trovärdighet, menar jag, när vi sänder ut våra män och kvinnor på riskfyllda uppdrag till exempelvis Afghanistan att säkerheten för svensk personal i insatsområden värnas på ett särskilt sätt.

Just nu pågår ett internt arbete inom Kristdemokraterna parallellt med den nya försvarsberedningen. Utifrån vårt principprogramms ställningstagande att Sverige ska kunna försvaras som nation – och att vårt försvar

ska verka krigsavhållande – kan det mycket väl komma förslag om anslagsförstärkningar.

Men inom de anslag som försvaret har i dag, beskriver Försvaretsmakten i årsredovisningarna för åren 2009–2011 den operativa förmågan som i huvudsak godtagbar. Besparingarna tycks ha bidragit till ett effektivt resursutnyttjande utan att i någon väsentlig betydelse påverka Försvaretsmaktens förmåga och verksamhet negativt, som framgår av vår reservation.

Att vilja tillskjuta medel innebär inte att man inte samtidigt kan ställa krav på effektiviseringar och bättre resursutnyttjande.

Fru talman! Regeringen tar Riksrevisionens rapport på allvar, och man arbetar exempelvis på ett positivt sätt med konsekvensanalyser. Man har också själv identifierat behovet av att utveckla styrning och uppföljning, något som ligger i tiden inom hela det politiska ansvaret.

Den förbättrade redovisningen av materiel som gjorts av regeringen i budgetpropositionen från 2012 är också välkommen. Denna transparens är nödvändig, och det börjar se ut som att Kristdemokraterna får sina krav på ökad transparens tillgodosedda i regeringen.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 1 och i övrigt bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 125 PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Vi har under flera år kunnat följa och konstatera att det finns någon form av ständigt pågående och växande konflikt mellan Försvaretsmakten och Förvarsdepartementet.

Uttrycken för det har varit många. På senare tid har det handlat om sådant som statsministerns uttalanden om att försvaret är att betrakta som ett särintresse. Det har funnits olika bedömningar om personalförsörjning och framtida materielbehov. Tonläget har ofta varit högt. Den offentliga exponeringen har varit stark och känslan av misstroende tydlig.

Det är konflikter som inte är bra. De är inte bra för Sverige. Det är inte en bra signal internt i Försvaretsmakten. Det är inte en bra signal till svenska folket. Det är inte en bra signal till omvärlden. Det är inte ett värdigt eller ett gott ledarskap att ha den höga konfliktnivån mellan regeringen och Försvaretsmakten. Det löser inte problem. Det fördjupar i stället problem. Ytterst anser jag att det är försvarsministerns ansvar att reda ut problemen och sätta stopp för de negativa spiralerna som ständigt pågår.

Nu har regeringen återigen sagt sig ha en vilja att ta itu med kostnaderna för försvarsmateriel. Efter att Försvaretsmakten presenterat sin bild av läget med bland annat ofinansierade materielkostnader på i storleksordningen 30 miljarder under de närmaste tio åren vill man ha nya beräkningar, och man för ett allmänt resonemang om behov av ökad styrning. Är det så att trycket från finansminister Anders Borg är så hårt på försvarsminister Karin Enström att hon och departementet inte tillåts acceptera de bistra verklighetsbeskrivningar som Försvaretsmakten redovisar?

Varför kan man inte erkänna att varken personalförsörjningen eller materielfrågorna går enligt regeringens planering? Om man inledde med att erkänna det och orkade se problemen som de ser ut kanske det skulle kunna vara ett första steg mot att på ett sansat sätt försöka lösa problemen tillsammans. Jag menar då tillsammans, inte att man sätter sig var

och en på sitt håll och sedan laddar upp för nästa fas i någon sorts strid som omgivningen bara anser som märklig och konstig.

Dagens ärende hänger intimt samman med den verklighet jag nyss har beskrivit. Det handlar om Genomförandegruppen med borgerliga politiker som i ett speciellt läge skulle ta sig an materiefrågorna och spara pengar år 2008. Nu har det slutat i mycket bister kritik från Riksrevisionen som i sin rapport ger en tydlig bild av en ovanligt valhänt skött process och en inkompetent hanterad situation.

Det är min värdering av det jag har tagit del av, läst i rapporten och den allmänna debatt som har varit kring det. Vi har här hört olika typer av försvar för agerandet. Man kan i varje fall konstatera att det har rörts upp oerhört mycket damm kring detta. Det har skapats många motsättningar som en effekt av hela processen.

Den som säger att allting har varit bra och välskött tror jag lider av lite lätt brist på trovärdighet. Det finns alltid försvar för det mesta i olika sammanhang. Kan man inte på ett öppet sätt ta till sig av kritiken som Riksrevisionen har levererat och som är skarp har man på något vis passerat utanför en rimlig diskussion och ett konstruktivt sätt att ta till sig detta.

Jag kunde i Utbults resonemang spåra en viss ödmjukhet inför det som står i rapporten. Det tyckte jag ändå var intressant att kunna ha med i den fortsatta debatten.

Man konstaterar bland annat i rapporten att riksdagen ställdes väldigt tydligt åt sidan i detta uppmärksammade ärende. Jag vill notera några saker som står i rapporten.

Det står så här: ”Förutom partiföreträdarna deltog även statssekreterare från tre departement (försvars-, närings- och finansdepartementet). En deltagare i genomförandegruppen framhåller att besluten fattades av politikerna i genomförandegruppen, det vill säga partiföreträdarna och statssekreterarna. Flera av deltagarna i gruppen påpekar vidare att Finansdepartementet hade en stark roll i genomförandegruppen.”

Jag är inte alls förvånad över det konstaterandet. Jag känner till och med till vittnesmål om hur enormt stark det inflytandet var i processen. Det kanske var så att det inflytandet var starkare än någon annan parts inflytande i sammanhanget.

Det står också: ”De båda riksdagsledamöterna i genomförandegruppen påpekar att deltagandet i gruppen inte diskuterades med andra ledamöter i riksdagen, utan främst med den egna partiledningen. Genomförandegruppens arbete diskuterades inte heller med Försvarsberedningen, vars arbete bedrevs parallellt.” Sedan konstaterar man: ”Sammanfattningsvis kan konstateras att det politiska inslaget i genomförandegruppen främst syftade till att nå enighet inom regeringspartierna kring de förslag till besparingar som utarbetades av gruppen, snarare än som återkoppling till riksdagen.”

Det är vad Riksrevisionen redovisar. Det är inte en helt konstig eller orimlig slutsats. Den bild man ger är att det var ett så pressat ärende att när de personer som satt i Genomförandegruppen hade resonerat och slitit håret av varandra under en period och kommit fram till någonting fanns väl inte orken och kraften kvar till att över huvud taget försöka att föra en diskussion med andra partier i riksdagen eller med försvarsutskottet.

Det man beskriver här är en interiör i en miljö som inte är riktigt sund och konstruktiv för att värdera och fatta sådana viktiga beslut.

Man skriver också så här: ”I granskningens intervjuer med företrädare för försvarsutskottets kansli kan man inte erinra sig att det har hållits någon muntlig föredragning gällande genomförandegruppens besparingar inom materieförsörjningen. --- Den enda information som har nått riksdagen är den som återfinns i budgetpropositionerna för 2008 och 2009.”

Man kan naturligtvis lägga sig på den bogen och ha linjen att försvara detta och säga: Riksdagen har inte efterfrågat det. De får väl skylla sig själva. De kan väl läsa handlingarna.

Jag har en hyfsat lång politisk erfarenhet. Så kan man alltid försvara sig när man sitter i en ledande position. Man kan alltid försvara sig på det sättet för att komma undan ett reellt ansvar. Man kan skylla ifrån sig så att man själv frånhänder sig ansvaret och skyller på andra. Men det är inget annat än ett dåligt försvar för ett dåligt ledarskap.

Man hade här ett så speciellt arbete att ledarskapet i det arbetet borde ha kommit till försvarsutskottet och redovisat hur man resonerar och vad man håller på med.

Men tyvärr är den bild som beskrivs här i handlingarna och som jag dessutom tror är rätt så riktig en bild av att detta var en i högsta grad intern och i högsta grad exklusiv process där man också hade en mentalitet som exkluderade en omgivning. Det är inget konstigt att konstatera; det står i stort sett här. Sedan kan man med någon sorts trovärdighet försöka skylla på någon annan eller försöka hitta något konstigt försvar. En allmänhet får avgöra vad som är trovärdigt.

Riksrevisionen skriver: Riksrevisionens bedömning är att regeringen tog medvetna risker när det gäller försvarets förmåga i samband med besparingarna. Det är deras bedömning. Förmodligen har de också avhandlat detta med Försvaretsmakten. Regeringsrepresentanterna säger att det inte är på det sättet. Jag kan bara konstatera att det framgår tydligt i det här sammanhanget.

Man kan fundera på en sådan här formulering, exempelvis: Anskaffningen av TUAV, förarlösa flygplan för spaning, avbröts i ett sent skede för att inom ett år återkomma i materielplaneringen efter beslut av regeringen eftersom behovet framför allt i Afghanistan ansågs stort. Redan när regeringen beslutat att avbryta anskaffningen av TUAV fanns ett känt behov som Försvaretsmakten kommunicerade. Flygplanen är oerhört viktiga för den svenska truppen i olika sammanhang, framför allt för att skaffa sig information om hur det ser ut framför dem i terrängen. Det är ett oerhört viktigt strategiskt instrument. Om man skjuter upp en sådan möjlighet och inte kan använda sig av den har det såklart en negativ inverkan på möjligheterna att agera. Bland annat detta är orsaken till att vi skriver: Besparingarna påverkade den svenska truppen på ett negativt sätt. Det är klart att det hade varit positivt om man hade fått detta i ett tidigare skede, vilket Försvaretsmakten också har anfört i samband med detta.

Jag tror inte heller att det krävs så fruktansvärt djup kunskap för att förstå innebörden i denna formulering: Exemplet med det splitterskyddade terrängfordonet Galten som används i Afghanistan visar på hur Försvaretsmakten och regeringens ansvar blandas samman. Försvaretsmak-

ten menar att besparingarna tidvis har inneburit en begränsning av antalet splitterskyddade terrängfordon, vilket kan ha påverkat soldaternas säkerhet i Afghanistan. Bristen är numera åtgärdad, men ansvaret för den specifika brist som uppstod måste mot bakgrund av besparingarna anses vila på regeringen.

Jag har besökt Afghanistan, och jag har talat med rätt så många. Det är klart att de splitterskyddade fordonen är viktiga. Det är klart att det hade varit positivt om man hade hanterat detta på ett både snabbare och effektivare sätt. Inte kan jag se det här som särskilt positivt, utan jag tycker att formuleringen ”negativt” håller rätt bra i sammanhanget.

Det står även att man inte har hushållat med resurser. Man skriver: Granskningen visar också att regeringens besparingar i vissa fall har inneburit nya kostnader och bristande hushållning med resurser. Det är vad Riksrevisionen konstaterar. Sedan ges det exempel på hur man har skjutit upp saker. När man har fått ta igen det hela har det blivit något dyrare.

Jag kan läsa upp bland annat det som står om TUAV: När TUAV nu slutligen har anskaffats är kostnaden något högre än den var enligt den ursprungliga planen. Man skriver också så här: Riksrevisionen menar dock att det inte kan betraktas som effektivt resursutnyttjande när verksamheten först läggs ned för att på relativt kort tid därpå återupptas igen, ibland förknippat med nya kostnader och pengar i sjön. Det är en formulering man använder.

Det står vidare att man inte har respekterat den rådande rollfördelningen mellan regering och myndighet och att man därmed har försvårat insyn och ansvarsutkrävande. Riksrevisionen skriver: Regeringen vill ta kontroll över materieförsörjningen och bedömde att Försvarens själv inte skulle lyckas göra tillräckligt stora besparingar på den korta tid som fanns till förfogande. Riksrevisionen menar dock att styrform och tillvägagångssätt för att ta fram besparingarna har påverkat möjligheterna till insyn och ansvarsutkrävande.

Detta är en av huvudpunkterna i rapporten, det vill säga att insynen och ansvarsutkrävandet på något vis är en kärnpunkt som man måste göra någonting åt i framtiden.

Det står också att man inte tillräckligt har dokumenterat processen. Arbetet med att ta fram besparingarna präglas av bristande dokumentation, och grundläggande krav på dokumentation har inte följts. Det är också ett konstaterande som görs. Man kan välja att slå ifrån sig och säga att det inte alls är så här, eller också kan man försöka ta till sig detta inför en kommande framtid om man mot förmodan skulle ge sig in i ett liknande projekt.

Det har inte givits skriftliga direktiv till Genomförandegruppen. Några skriftliga direktiv finns inte upprättade för Genomförandegruppen, och det går således inte att i efterhand utläsa vad gruppens ställning och uppdrag var. Det är ett konstaterande som man har gjort. Med tanke på den kompetens som de här revisorerna har – detta är rätt så kvalificerade personer – tror jag att det ligger mycket i detta. Jag tror inte att de har tagit det här ur luften.

Det har inte skapats förutsättningar för effektiv resurshushållning. Det finns exempel på hur beställningar har avbrutits för att återkomma ett

år senare till högre pris. Riksrevisionens bedömning är att regeringen inte har skapat förutsättningar för effektiv resurshushållning.

Man har inte givit riksdagen tillfredsställande information om resultatet av arbetet. Riksrevisionen skriver: ”Utifrån granskringens iakttagelser är Riksrevisionens bedömning att den information som nått riksdagen om besparingarna och deras fullständiga innebörd inte är tillfredsställande.”

Det är också ett konstaterande och en bedömning som man kan värdera på olika sätt, som jag tidigare har sagt. Man kan försöka sopa undan det hela genom att säga att man inte har begärt det ena och det andra från olika håll och att det är tillfredsställande att ha detta i en årlig budgetredovisning. Det är en uppfattning jag inte delar. Detta är av en helt annan dignitet och ett helt annat slag. Framför allt är processen så anorlunda och speciell att man borde ha agerat på ett annat sätt.

Allt det som revisionen har gjort syftar till att lägga grunden till ett bättre arbetssätt i framtiden. Man ska inte jobba på detta vis, och man ska förbättra sig. Det är därför vi har revision. Egentligen tycker jag att i stället för att lägga sig i ett ensidigt försvar som i stort sett går ut på att man har varit duktig och gjort bra saker kan man säga så här: Det var kanske inte så himla snyggt, alltihop det här. Det ligger en hel del i vad revisionen säger. Vi kan inte göra så här igen, utan vi ska försöka göra på ett bättre sätt i framtiden.

Jag tycker att det är ett rätt så sjyst sätt att närma sig en sådan här situation i stället för detta istadiga försvar som egentligen bara är hopplöst. Jag tycker inte att det är rätt sätt att gå till väga. Men det är ni som väljer hur ni vill hantera detta. Om ni väljer att hantera det på ett sätt där ni känner att man har gjort allting rätt och att man kanske inte behöver bry sig om vad revisionen skriver och sedan göra det till någon sorts konspiration i försvarskottet så har ni valt den linjen.

Men jag tycker att det är viktigt att tänka på en sak när man som oppositionsföreträdare läser sådana här dokument. Detta är bland det grövsta jag någonsin har läst när det gäller revisionsrapporter, och jag har läst många sådana i mina dagar fast kanske på andra nivåer – kommunala och regionala. Detta är så pass osnyggt, så pass oskickligt och så pass dåligt att man nog bör göra sin hemläxa och fundera igenom sin situation om man får en sådan här revisionsrapport. Framför allt bör man fundera på om man har gjort detta på ett kompetent sätt. Jag tror att man ska ha lite eftertanke och ödmjukhet när man närmar sig det här. Kritiken är, i alla fall i mitt tycke, förödande. Det är en föga smickrande rapport som Riksrevisionen har redovisat.

Utskottet skriver i sitt betänkande: Utskottets mening är att beredningsformerna måste vara i överensstämmelse med de former som normalt sett gäller mellan Regeringskansliet och myndigheter. Jag tycker inte att det är ett särskilt konstigt konstaterande. Det är det som är det normala. Men här har vi någonting som inte har varit normalt.

Utskottets skriver vidare: Rollfördelningen måste vara tydlig, och regeringen måste notera den allvarliga kritik som riktas och konstruktivt använda den för att liknande situationer inte ska uppstå i framtiden.

Detta är ett sätt för utskottet att tala om för regeringen att den kanske bör ta till sig en del av det här, fundera på hur man ska göra och försöka vara lite ödmjuk och konstruktiv.

Dessutom är det regeringens ansvar att garantera riksdagen tillfredsställande information, särskilt som regeringen har valt ett arbetssätt som avviker från rådande rollfördelning. Det är också ett konstaterande som egentligen bygger på en grundläggande demokratisk syn och på respekt för de regelverk som gäller.

Här har vi ett speciellt ärende som har hanterats, och det har framförts förödande kritik. Då kanske man inför en framtid ska ta till sig det och försöka jobba på ett annat och bättre sätt när man ger sig in i den här typen av processer.

Sammanfattningsvis tycker jag att det är bra att Riksrevisionen har lagt detta på bordet och genomlyst ärendet ordentligt. Utskottets förslag till beslut får betraktas som en tydlig markering av att man måste förbättra sig och förändra sig i framtiden och göra saker och ting på ett bättre sätt.

Slutligen vill jag säga något om debattnivån när det gäller att förhandla med SD. Jag har över huvud taget inte fört en enda diskussion med Sverigedemokraterna om det här. Det har inte heller Vänstern eller MP gjort. Nu är det utrett. Men när kansliet har hjälpt till att besvara krav i motioner har de försökt göra det på ett korrekt och sakligt sätt. Ordet ”förhandling” användes inte.

Med det yrkar jag bifall till förslaget i försvarsutskottets betänkande.

Anf. 126 ALLAN WIDMAN (FP) replik:

Fru talman! Jag har heller aldrig använt ordet ”förhandling”. Jag konstaterade blott att oppositionen, Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänstern, har valt att delvis tillstyrka ett motionsyrkande från Sverigedemokraterna, vilket jag tycker är uppseendeväckande nog.

Det fanns en tid när socialdemokrater gärna var mycket tydliga när det bland annat gällde diskussionen om försvarsmateriel. Vi minns ännu hur den förutvarande försvarsministern Roine Carlsson uttalade sig om plåtschabraken som sjöofficerarna skulle stå och glänsa vid.

Jag tror att det är så, Peter Hultqvist, att i det fall Socialdemokraterna åter kommer i regeringsställning lär Peter Hultqvist bli varse att regeringar måste ta ställning till materielprojekt. I dag är praxis att så fort det handlar om mer än 100 miljoner kronor ska regeringen ge ett klartecken. Önskan att kunna undkomma svåra beslut på materieförsörjningssidan tror jag är lätt utopisk.

Det är naturligtvis oerhört lätt att kritisera när besparingar har skett. Men det hade varit väldigt spännande om Peter Hultqvist hade berättat vilka besparingar man hade gjort givet att Socialdemokraterna vid det tillfället hade varit i regeringsställning med samma ekonomiska förutsättningar, det vill säga svart hål i Försvarens makt och miljarder mindre i materielbudget.

Har Peter Hultqvist någonsin tidigare varit med om en process inom Regeringskansliet som har varit så transparent som denna? Jag satt i riksdagen perioden 2002–2006. Jag fick aldrig se en enda rapport från någon av de arbetsgrupper som fanns i Regeringskansliet, mycket mindre på Försvarsdepartementets område.

Anf. 127 PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! För bara några månader sedan erbjöd vi en politisk uppgörelse om de kostnader för JAS Gripen som inte är finansierade under den kommande tioårsperioden. Det handlar om 5,5 miljarder. Vi lade fram ett förslag om att dra ned en del på internationella insatser och föra över det till materielkontot. Det var 300 miljoner vi ville hantera på det sättet på årsbasis. Försvarsmakten har nu kommit med ett förslag på samma nivå. Det tackade ni, Allan Widman, nej till. Ni försämrade ytterligare den trånga materielbudgeten genom att inte anta det konstruktiva förslag som vi ville inleda en diskussion om. Det är bara ett exempel på varför jag inte tycker att ni sköter de här frågorna särskilt bra.

Det här är en granskning som Riksrevisionen har gjort. Jag konstaterar en lång rad faktaförhållanden. Allan Widman väljer att föra en hypotetisk diskussion om vad Socialdemokraterna skulle ha gjort om de hade varit i regeringsställning. Det är inte relevant i det här sammanhanget. Det relevanta är att ni har tillsatt en arbetsgrupp som har jobbat på ett sådant sätt att ni har fått förödande kritik av Riksrevisionen.

Jag skulle vilja fråga så här: Vilka åtgärder tänker ni vidta med anledning av den situation ni ställde till med och det som ni drev igenom? Det vill jag fråga med anledning av alla de punkter som vi har diskuterat inledningsvis. Vad tänker ni göra i framtiden för att förbättra ert sätt att jobba och för att inte hamna i den här situationen? Det är den läxan ni ska göra. Det var ni som satt i regeringsställning. Det var ni som gjorde detta.

Ni har den här rapporten från Riksrevisionen att dra slutsatser av inför framtiden. Vilka slutsatser drar du? Vad tänker du göra? Är detta bara något vi kan slänga åt sidan? Har du något konstruktivt att komma med?

Anf. 128 ALLAN WIDMAN (FP) replik:

Fru talman! Peter Hultqvist är relativt ny i försvarsutskottet, men jag är övertygad om att det med tiden även hos honom kommer att inställa sig en känsla av att det krävs en tydlig politisk styrning och en tydlig politisk uppföljning av Försvarsmaktens verksamhet. I varje givet hänseende ligger det yttersta ansvaret på regeringen och till slut på den riksdag som ställer sig bakom de olika besluten.

Fru talman! Jag hoppas att vi fler gånger i framtiden får se exempel på hur politiker faktiskt bemödar sig om att påverka en av de enskilt största anslagsposterna som finns i den svenska statsbudgeten.

Vad beträffar samarbetsförmåga kan jag bara konstatera att under perioden 2002–2006 förekom det över huvud taget inte några överenskommelser med oppositionen. Då valde Socialdemokraterna att klara av sina förhandlingar med sakkunniga från bland annat Miljöpartiet internt inne på Försvarsdepartementet.

Peter Hultqvist har flera gånger återkommit till att vi riksdagsledamöter som satt i Genomförandegruppen borde ha pratat om detta med våra kamrater i riksdagen och att vi kanske borde ha haft spontana dragningar i utskottet. Peter Hultqvist är en person som lägger stor vikt vid värdet av en sträng sekretess. Jag kan säga att det gjorde även Regeringskansliet när man bildade den här arbetsgruppen. Vi var strängt förbjudna att diskutera detta med utomstående.

Det må vara att riksdagen och försvarsutskottet inte fick någon dragning gällande Genomförandegruppens arbete, men Genomförandegruppen rapporterade till regeringen. Regeringen tog sedan in valda delar av detta i budgetpropositionen, och jag kan säga så mycket som att det förekom dragningar om budgetpropositionen för 2009 i försvarsutskottet. Så var fallet.

Anf. 129 PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag tycker att man ska ägna sig åt sakfrågan. Sakfrågan i det här fallet handlar inte om hur länge jag har suttit i försvarsutskottet, utan den handlar om materieförsörjningen. Så sent som för några månader sedan erbjöd vi en uppgörelse för att lätta på trycket i denna materieförsörjning. Den tackade ni nej till, Allan Widman. Det var ett erbjudande som handlade om att vi ville bidra konstruktivt till att stärka materielbudgeten. Det tackade ni nej till. Om det finns en så stor omsorg som Allan Widman försöker beskriva från er kant i de här frågorna, varför avslog ni då detta? Varför antog ni inte det erbjudande vi kastade fram? Vi tyckte dessutom att det var mycket konstruktivt. Det är också ett sätt att styra tydligt politiskt.

Här har vi ett av de största materielprojekten, det största beslutet som fattas under den här valperioden på det försvarspolitiska området, men där har ni inte velat bidra till en full finansiering ens en gång, utan ni säger att det ska lösas i en diffus framtid i en oerhört ansträngd budget. Jag tycker inte att det är ansvarsfullt.

Låt mig återkomma till själva sakfrågan även om Allan Widman diskuterar runt alla möjliga andra saker. Jag har inte fått något svar på vilka slutsatser ni egentligen drar av den här konstruktiva kritiken. Ni försöker bara förskjuta detta till någonting annat.

Inledningsvis i mitt anförande tog jag upp sex sju punkter som handlar om försvarsförmågan, om att man inte har hushållat med resurser, om bristande rollfördelning, om en icke-dokumenterad process, om att man inte har lämnat några skriftliga direktiv och om att man inte har gett riksdagen ordenlig information. Oavsett om man har sagt någonting vid ett utskottstillfälle är det principiella frågor som styr det här. Det går mycket väl att arrangera informationer i utskottet även om sekretessbelagda frågor.

Anf. 130 ANNICKA ENGBLOM (M) replik:

Fru talman! Det är intressant att höra hur Peter Hultqvist i sitt anförande och speciellt här i replikskiftet med Allan Widman bullrar om otydlighet och att man ska hålla sig till sakfrågan. Sedan pratar han om allt möjligt annat än just sakfrågan, som alltså är Genomförandegruppen. Otydligheten ligger även i det som Peter Hultqvist också åberopade, nämligen den långa erfarenheten från politiken. Ja men, fru talman, den långa erfarenheten från politiken torde då också innefatta djup kunskap om vad skillnaden mellan en arbetsgrupp och en utredning är, vad direktiv är och inte är, hur man arbetar och hur hela budgetprocessen ser ut. Men så är uppenbarligen inte fallet. Här blandar Peter Hultqvist vitt och brett såväl dåtid som nutid, hur den interna processen inom departementet ser ut och vad som är utredningar och hur deras uppgifter och styrning ser ut.

Dessutom, fru talman, vill jag i sammanhanget, när nu Peter Hultqvist pratar om bristande ledarskap, nämna vad en tidigare ledare för Peter Hultqvists parti uttryckte vid 2009 års socialdemokratiska partikongress: Vi ger aldrig Sverigedemokraterna inflytande. Aldrig någonsin, aldrig någonstans, aldrig någon gång. Det gäller också passivt inflytande.

Vad har hänt med det löftet, Peter Hultqvist? Hur kunde det gå så fel?

Anf. 131 PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Det jag byggt mitt anförande på och det jag sagt hela tiden är i stort sett exakta citat från den här utredningen som har gjorts. Det är den kritik som Riksrevisionen har lämnat som jag har förmedlat. Ni i Alliansen bemöter inte det. Ni svänger er bara ur det här och pratar om andra saker och försöker med konstiga och krystade förklaringar.

Det jag säger hela tiden är: Vad tänker ni göra i konkret mening med anledning av den här kritiken? Vilka slutsatser tänker ni dra, och på vilket sätt tänker ni förbättra er? På vilket sätt tänker ni göra er hemläxa? På vilket sätt tänker ni visa någon form av ödmjukhet och ta till er det här? Man kan inte bara avfärda en sådan här revisionsrapport som är oerhört stark, tydlig och grov i kritiken.

Jag tycker att det är dags för er att sätta er ned och fundera lite på vad som egentligen står här i stället för att bara istadigt försöka ge en bild av att allting har gått rätt till. Det ni har bidragit till är i stort sett att fördjupa klyftan mellan försvarsmakt och försvarsdepartement. Det här blir en del i processen som vi har sett nu mot ett bristande förtroende och mot den typ av konfliktsituation som vi på område efter område har fått följa när det gäller Försvarsdepartementets ledning av Försvarsmakten.

Annicka Engblom företräder ett regeringsblock som vid sju av tio omröstningar i riksdagen har stöd av Sverigedemokraterna, som man räknar in som ett passivt stöd till och med i regeringsfrågor. Jag tycker inte att det finns anledning för er att tala med särskilt hög volym i sammanhanget. När du säger att vi har förhandlat med Sverigedemokraterna – för det var så du sade i ditt första inlägg – ljuger du. Vi har aldrig förhandlat med SD över huvud taget. Något sådant har aldrig existerat. Det är en lögn, Annicka Engblom, när du säger på det sättet. Det är en beskyllning som jag tycker är allvarlig och grov.

Anf. 132 ANNICKA ENGBLOM (M) replik:

Fru talman! Peter Hultqvist verkar inte vilja lyssna på vad jag säger. Jag har tidigare sagt i mitt anförande att vi inte alls viftar bort kritiken i det som Riksrevisionen skrivit, bland annat vad gäller det här med spårbarhet och dokumentation, vilket vi absolut ser positivt på. Vad gäller de åtgärder som har vidtagits är det fem år mellan 2008 och 2013. Inte ens Peter Hultqvist kan förneka att redovisningen tillbaka till oss i utskottet vad gäller den nya materieförsörjningsstrategin blir bättre och bättre.

Kritik har riktats från Peter Hultqvist, och han har sagt att han vill veta ännu mer. Men när han får frågan i vilka avseenden han vill se en ytterligare förbättrad redovisning är det alldeles tyst. Han säger bara att han vill veta mer men inte om vad.

Jag kan inte för mitt liv släppa att ni ändå har bifallit en SD-motion. Du kan inte krypa undan från, Peter Hultqvist, att det är att gå i samarbete med Sverigedemokraterna. Man kan undra, med den nya konstellat-

ionen i Sveriges riksdag av samtliga fyra oppositionspartier, vad väljarna får 2014 om de röstar på Socialdemokraterna, som har en kamrat här som från talarstolen skyddar er och försvarar överenskommelsen som ni har ingått. Hur kommer det att se ut? Kommer det att bli den nedskärningspolitik som Miljöpartiet och Vänstern föreslår? Eller kommer det kanske att vara Sverigedemokraternas budgetförslag med fantasiffror – allting ska lösas och försvaret dubblas, bara man lägger ned integrationen – som får råda? Ni kan inte skjuta upp det till efter valet. Ni är svenska folket svaret skyldiga.

Anf. 133 PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Hur tänker ni garantera försvarsförmågan i kommande nedskärningar i materielprojekten? Hur tänker ni garantera att man håller med resurserna? Kommer ni att kunna respektera och se till att rollfördelningen mellan regering och myndighet fungerar i praktiken? Kommer ni att kunna garantera att processerna dokumenteras på ett bra sätt? Kommer ni att ge skriftliga direktiv i framtiden? Hur ska ni klara en effektiv resurshushållning i era olika typer av operationer? Det är frågor som jag tycker är relevanta att ge svar på men som Annicka Engblom över huvud taget inte närmar sig. Om ni, Annicka Engblom, har en ambition att ta till er detta tycker jag att det är viktigt att ni funderar igenom det inför framtiden.

När det gäller majoritetsförhållandena i riksdagen kan jag återigen bara konstatera att ni har stöd från SD i det mesta i den här kammaren. Det är så det ser ut. Ni sitter där och har ett passivt stöd. Ni sitter till och med på regeringsmakten med ett passivt stöd från SD. Du kan inte försöka prata bort det grundläggande förhållandet.

Om man nu i ett utskott har att-satser som ligger nära varandra tycker jag att kansliet i sitt förslag ska hantera det på ett korrekt sätt. Vi säger allihop att det inte finns någon förhandling eller någon uppgörelse, men däremot finns det en hantering i utskottet som har lett till det här. Någon överenskommelse eller förhandling existerar inte. Så är det. Men du som sitter på en majoritet med ett stöd i åtta av tio frågor och med ett passivt stöd för regeringsmakten kanske skulle ta dig en funderare på vad det egentligen är som du representerar och vad du tillåter när det gäller ditt parti.

Anf. 134 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Jag ska bara återta mitt yrkande när det gäller bifall till reservation nr 1 som jag felaktigt uttalade förut. Däremot stöder jag reservationen.

Anf. 135 STAFFAN DANIELSSON (C) replik:

Fru talman! Regeringen kommer inte till riksdagen eller försvarsutskottet och informerar i förväg om förslag som bereds för att komma i budgetpropositionen. Så uppfattade jag att Peter Hultqvist menade att man skulle ha gjort, alltså att man borde informera om arbetet i Regeringskansliet innan budgetpropositionen lagts fram. Är det rätt uppfattat? Är det den kritiken Peter Hultqvist har?

Jag menar att om man hade kritik mot de besparingar som regeringen redovisade i budgetpropositionen skulle det naturliga ha varit att dåva-

rande oppositionspartier, de rödgröna, i behandlingen av budgetpropositionen hade krävt svar på de frågor de hade och också krävt att försvarsministern kommit till utskottet. Men de hade inte några frågor då.

Peter Hultqvists företrädare hade inga frågor. I stället ställde man sig bakom besparingsförslagen. Därför tycker jag att tonläget från Socialdemokraterna är märkligt högt. Det är märkligt att Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet tillsammans med Sverigedemokraterna i dag uttrycker oro för att Sveriges försvarsförmåga inte kunde garanteras 2009 – det är starka ord – samtidigt som de stod bakom de besparingar som regeringen ville ha. Dessutom var deras försvarsbudget miljarder lägre.

I dag har Socialdemokraterna spottat upp sig och har en budget i nivå med Alliansens. Det är bra. Det välkomnar jag.

Anf. 136 PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Ni satt i er grupp, Staffan Danielsson, och ingen annan hade insyn i den. I rapporten beskrivs hur tajt den gruppen var. Inte hade vi någon insyn i hanteringen av Galten. Inte hade vi någon insyn i hur ni hanterade TUAV. Jag kan inte tänka mig att man hade någon insyn, och det är det som är problemet.

Att sedan försöka göra oss ansvariga för sådana beslut som har effekt på försvarsförmågan tycker jag är rätt fult, Staffan. Det håller inte. Det är att försöka prata sig ur problemet.

Det märkliga är att ni försöker försvara er så oerhört hårt med att allt ni gjorde var rätt och att ni hade goda intentioner, vilket ni säkert också hade. Det som sägs beträffande informationen till riksdagen är: ”Utifrån granskningens iakttagelser är Riksrevisionens bedömning att den information som nått riksdagen om besparingarna och deras fullständiga innebörd inte är tillfredsställande.” Ja, då får man väl ta den formuleringen och försöka bättra sig inför framtiden. Det är ungefär innebörden i det jag säger.

Sedan har vi alla de andra punkterna – dokumentationen, bristen på direktiv, bristande resurshushållning och så vidare. Det är påpekanden som revisionen gör för att ni inte ska göra samma sak igen utan förbättra er, rycka upp er inför framtiden och dessutom inte sätta er i slutna sällskap där huvudpunkten blir att göra upp med varandra och nästan glömma bort existensen av en riksdag.

Jag kan inte gå i god för varenda hantering som skett i regeringskanslierna genom åren, utan jag kan bara konstatera att nu är vi där vi är, vi har den här utredningen och det är den vi har att ta ställning till. Därför måste vi se vilka steg vi ska ta för att komma framåt.

Anf. 137 STAFFAN DANIELSSON (C) replik:

Fru talman! I regeringens budgetarbete har oppositionen vanligen inte någon insyn, Peter Hultqvist. Det gäller nu, och det har gällt under många år med socialdemokratiska regeringar. Peter Hultqvist menar att oppositionen under löpande budgetprocess ska ha en dialog med Regeringskansliet, vilket konstitutionellt är någonting helt nytt i Sverige och även i de flesta andra länder, skulle jag tro.

Självfallet ska budgetpropositionens förslag vara tydliga, visa på konsekvenser och ge bra underlag för beslut. Det ska också vara möjligt att

ställa frågor om dem. Där är vi helt överens. Men att begära insyn i regeringens inre arbete, i arbetsgrupper av alla de slag, som nu förstärkts och tydliggjorts för riksdagen, tycker jag helt enkelt inte är ett rimligt tänkesätt. I stället har vi en extra arbetsgrupp, och det redovisas att regeringens förslag bland annat bygger på den genomgången. Det är större transparens än man normalt har i regeringens budgetarbete.

Jag upprepar gärna att rutinerna ska fungera i Regeringskansliet, dokumentationen ska vara god och man ska ta Riksrevisionens synpunkter och kritik på allvar. Det sade jag i mitt anförande, och jag upprepar det gärna.

Låt mig än en gång säga att jag tycker att det är märkligt att Socialdemokraterna 2008 accepterade alla regeringens besparingsförslag på försvarsmateriel och säkert också ansåg att Sveriges försvarsförmåga var okej eftersom de inte ställde ytterligare frågor. Dessutom ansåg de att försvarsbudgeten kunde minskas med ytterligare miljarder. Nu är tonläget mycket högt. Hade Socialdemokraterna 2008 ansett att Sveriges försvarsförmåga kunde riskeras och reserverat sig till förmån för mindre besparingar hade trovärdigheten i dag varit mycket högre. Men det gjorde ni inte 2008, Peter Hultqvist.

Anf. 138 PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag vet inte om ens alla borgerliga ledamöter i den här församlingen var medvetna om hanteringen av TUAV och Galten. Jag tror inte det. Jag tror att det var en ytterst liten krets som var det. Jag tror till och med att om de hade känt till det skulle de kanske ha reagerat. Ingen vid sina sinnens fulla bruk vill väl bidra till någonting negativt vad gäller försvarsförmågan. Vi har formulerat det så att det som hände var negativt.

Det finns två delar i detta. När det gäller myndighetsstyrningen konstateras att man avviker från den vanliga rådande rollfördelningen. Det menar jag är en rätt allvarlig kritik när det gäller hur man hanterar en myndighet. Det markeras också att riksdagen inte fått tillfredsställande information. Där försöker Alliansen ge en bild av att det varit tillfredsställande och skjuta över ansvaret på oppositionen genom att säga att oppositionen inte har ställt frågor. Utan någon insyn, utan relevant underlag där man i en djupare mening kan ta ställning till vad som hänt, är det svårt att ställa frågor. Det är också svårt att fullt ut ta konsekvenserna av de beslut som då fattas.

Jag tycker att man ska ta till sig det som står i rapporten. Med det speciella arbetssättet, de speciella frågor som det gällde, den speciella kritik som sedan har riktats mot hanteringen är vi i en situation där en lång rad slutsatser ska dras inför framtiden. Då duger det inte att skylla på oppositionens agerande 2008. Det var ni som hade regeringsmakten, Staffan Danielsson. Det var ni som agerade. Det är ni som kritiseras i rapporten. Det är det grundläggande faktaförhållandet.

Eftersom ni nu har regeringsmakten måste ni dra slutsatser av det. Jag kan lova så pass mycket att om vi återkommer, vilket jag innerligt hoppas, ska också vi dra slutsatser om hur man ska jobba inför framtiden.

Anf. 139 PETER RÅDBERG (MP):

Fru talman! Jag måste börja med att säga att Riksrevisionen har hög trovärdighet i allt de gör. Det är nog första gången jag hör majoriteten vara så oerhört kritisk till en skrift från Riksrevisionen med dess höga kompetens. Jag är mycket förvånad över den kritiken.

Regeringens beslut att upprätta en genomförandegrupp inom Regeringskansliet för att åstadkomma besparingar inom försvarets materieförsörjning är en avvikelse från den vanliga fördelningen av ansvar och uppgifter som råder mellan regering och myndighet. Det har tidigare konstaterats att regeringens detaljstyrning av försvaret är relativt omfattande, och Genomförandegruppen utgör ett tydligt exempel på en sådan detaljstyrning.

Att snabba besparingar som påverkar Försvarens materielanskaffning kan innebära konsekvenser för Försvarens operativa verksamhet är känt sedan länge. Försvaret har också påpekat att de kortsiktiga besparingarna riskerar att försvåra Försvarens långsiktiga verksamhet och planering.

Riksrevisionen har visat att förändringar som gjorts i materieförsörjningen har medfört vissa negativa konsekvenser dels för ekonomin, dels för försvarets insatsförmågor. Ytterst handlar det om våra soldaters säkerhet när de är ute i tjänst, till exempel i Afghanistan.

Riksrevisionen skriver i sin rapport, i och för sig det självklara som alla vet, att det inte kan betraktas som effektivt resursutnyttjande att först lägga ned en verksamhet för att sedan relativt snart återuppta den och i stället lägga ned en annan verksamhet. Utgångspunkten i gruppen var att bibehålla Försvarens befintliga förmåga och i så liten utsträckning som möjligt påverka Försvarens förmågebredd.

Regeringen tillsatte Genomförandegruppen för att åstadkomma besparingar och effektiviseringar inom försvarsområdet. Medel som frigjordes skulle delvis användas för att förstärka Försvarens möjligheter att delta i internationella fredsfrämjande insatser.

Ett flertal av de materielprojekt som Genomförandegruppen föreslog skulle avbrytas, alternativt reduceras, har i dag återkommit. Totalt är det 15 av 32 projekt som har kommit tillbaka, eller är på väg att komma tillbaka, i någon form. Detta har skett utan att medel tillförts inom det sänkta materielanslaget.

Konsekvensen av Genomförandegruppens resultat har blivit ett så kallat förmågeglapp och i många fall avsevärda fördringar. Ett exempel på förmågeglapp är den taktiska UAV:n, som sedan blev prioriterad för att nå fram till Afghanistan, liksom modifieringen av pansarterrängbil 6 Galten, vars brist höjt risknivån för personalen i Afghanistan.

Andra avbrutna projekt som man kan se konsekvenser av är bland annat renoveringen och modifieringen av stridsvagn 122 och stridsfordon 90, anskaffningen av CAS-materiel, som också senare prioriterades till Afghanistan, och vapensystem till JAS 39 Gripen. Ett annat exempel på projekt som avbrutits till avsevärda kostnadsfördringar är modifieringen av signalspaningsfartyget Orion. Ett nytt fartyg måste nu anskaffas, när dispensen för det gamla fartygets sjövärdighet löper ut. Kostnaden beräknas bli ungefär fyra gånger större.

Fru talman! Det som jag reagerar starkast på när jag läser Riksrevisionens rapport är inte fördringarna i sig utan på vilket sätt man har ut-

fört uppdraget. Man kan säga att Genomförandegruppen var regeringens sätt att sätta Försvarsmakten under någon form av tvångsförvaltning. Det går tväremot normal svensk förvaltningstradition. Försvarsmakten fick ingen möjlighet att komma med förslag på vad som skulle prioriteras bort eller satsas på. Försvarsmakten hade inte ens någon representant i Genomförandegruppen eller någon insyn i dess arbete.

Det råder fortfarande oklarhet om vilket uppdrag Genomförandegruppen hade och vilken inriktning som gavs. Det fanns inget formellt uppdrag eller direktiv till gruppen utöver en promemoria, vilken heller aldrig fastställdes och som inte har sparats, vilket faller under svensk förvaltningspraxis. Enligt Riksrevisionen har heller inte de grundläggande kraven på dokumentation efterlevts i Genomförandegruppens arbete. Inga protokoll från samtal och möten har sparats, och ingen kommunikation med Försvarsmakten har diarieförts på Regeringskansliet. Till detta har regeringen hemligstämplat Genomförandegruppens arbete och inte låtit riksdagen eller Försvarsmakten ta del av det.

Anf. 140 ALLAN WIDMAN (FP) replik:

Fru talman! Ibland blir man riktigt förvånad. Jag har följt Peter Rådberg här i kammaren under sex års tid i olika försvarspolitiska debatter. Nu måste jag ställa en väldigt rak fråga. Är det Peter Rådbergs och Miljöpartiets ärliga mening att politiken inte ska ha några synpunkter på materieförsörjningen i Sverige? Om den frågan besvaras med ett ja kan man ställa följdfrågor om varför i så fall Miljöpartiet väldigt många gånger under de senaste åren haft synpunkter på materiel som regeringar velat anskaffa men som Miljöpartiet motsatt sig.

Jag vill förtydliga, fru talman, att det inte avbröts någon TUAV-verksamhet. Det var upphandlingen som avbröts. Någon verksamhet med TUAV har aldrig förekommit, och såvitt jag vet inte heller några förståelseglapp. Innan vi anskaffade Shadow 200, den TUAV som i dag finns i Afghanistan, hade vi andra UAV-system här i Sverige, både av mindre, stridsteknisk modell och av större, taktisk sådan.

Jag förvånades också oerhört över att Peter Rådberg, som såvitt jag vet med sitt parti står bakom de insatser som har skett i Adenviken med HMS Carlskrona i två omgångar, tycker att ett lämpligare öde för detta stora örlogsfartyg skulle vara att agera signalspaningsfartyg på Östersjön. Jag hoppas att jag uppfattat honom rätt.

Till sist: Glöm inte bort, Peter Rådberg, att med dig i försvarsutskottet ville ni vid den tidpunkt då det saknades 1 ½ miljard ta bort ytterligare 1,6 miljarder, inte minst från materielområdet.

Anf. 141 PETER RÅDBERG (MP) replik:

Fru talman! Allan Widman är expert på att dribbla bort det som vi egentligen pratar om och som i det här fallet hela debatten med Peter Hultqvist handlade om. Jag försöker kritisera det förhållningssätt som den grupp du satt i hade med utgångspunkt i den kritik Riksrevisionen kommer med. Jag förvånar mig över att du fortfarande avfärdar den kritiken helt och hållet och över huvud taget inte kan ta åt dig någonting. I stället hänvisar du till Miljöpartiets budgetförslag, talar om att vi hade en minskning på 1 ½ miljard och så vidare och försöker föra den typen av debatt.

Vad jag försöker säga är att Allan Widman ändå på något sätt måste ta till sig den kritik som Riksrevisionen kommer med. Jag försöker, precis som Peter Hultqvist, rada upp en del saker som egentligen är frapperande. Allan Widman nämnde i och för sig några saker, att det borde diarieföras och så vidare. Men Riksrevisionen kommer väl ändå med berättigad kritik på de här områdena? Jag kan hålla med om det som Peter sade. Detta är oerhört skarp kritik. Jag har inte läst sådant på mycket länge.

I stället börjar man försvara sig. Jag tycker att det är väldigt anmärkningsvärt. Jag tror att vi skulle kunna komma ganska nära varandra i diskussionen om ni åtminstone kunde erkänna de brister som finns enligt Riksrevisionens rapport. Men gör man inte det utan kommer i någon form av försvarsposition direkt blir det väldigt svårt att föra en dialog. Era frågor handlar inte om Riksrevisionen, utan om vår politik utöver detta. En sådan här replik blir väldigt konstig.

Anf. 142 ALLAN WIDMAN (FP) replik:

Fru talman! Jag noterar att Peter Rådberg konsekvent undviker att svara på mina frågor, trots att de är mycket tydliga och enkla. Jag frågade om det är Peter Rådbergs mening att politiken inte ska ha några synpunkter på en av de största enskilda anslagsposterna i statsbudgeten. Jag tycker mig kunna konstatera att Peter Rådberg genom åren haft många synpunkter. Jag ser fram emot ett svar på den frågan.

Peter Rådberg tycker att det är konstigt att jag tar upp det faktum att man hade 1,6 miljarder mindre i budgeten. Men det är av det enkla skälet, Peter Rådberg, att om du hade suttit i Genomförandegruppen hade du behövt ta bort 4,4 miljarder från materielanslaget, vilket hade blivit långt mycket mer än det som vi nu behöver diskutera.

Det är inte så att jag har stött bort all kritik. Jag har i talarstolen varit noga med att säga att ordningen när det gäller de administrativa delarna naturligtvis skulle ha skötts på ett mycket bättre sätt. Man har som ledamot i en arbetsgrupp alltid ansvar för alla delar av det arbete som genomförs, men jag levde under föreställningen att tjänstemännen på Försvarsdepartementet registrerade handlingar och sparade dokument.

Peter Rådberg behandlade i sitt anförande projekt efter projekt av det som stängdes ned eller reducerades. Att jag då går i svaromål får nog Peter Rådberg acceptera. Jag förstår inte varför det skulle vara fel att i sak bemöta den kritik som framförs.

Anf. 143 PETER RÅDBERG (MP) replik:

Fru talman! Jag kan svara. Politiken ska ha synpunkter, Allan Widman. Det är självklart. Frågan är bara på vilket sätt. Jag trodde inte ens att jag behövde svara.

Att vi har en minskad försvarsbudget bygger på att vi har en helt annan syn på hotbilden. Det hänger inte ihop med den här debatten. Nu diskuterar vi den konkreta kritik som ni har fått av Riksrevisionen i denna fråga. Det är det som debatten handlar om. Vi kan inte gå in på hela Miljöpartiets försvarspolitik eller säkerhetspolitik, för den är lite mer omfattande. Vi har fördelat om vår budget, som Allan Widman vet.

Anf. 144 STAFFAN DANIELSSON (C) replik:

Fru talman! Jag har tre frågor till Peter Rådberg.

Är det inte märkligt ändå att Miljöpartiet och Sverigedemokraterna tillsammans kritiserar att regeringen sparade flera miljarder på försvarsmateriel i budgetpropositionen år 2009? Miljöpartiet brukar inte slå vakt om försvarsmateriel. Man vill skära ned.

Prot. 2012/13:89

11 april

Är det inte märkligt att Miljöpartiet och Sverigedemokraterna tillsammans menar att dessa besparingar då gjorde att Sveriges försvarsförmåga kanske inte kunde garanteras? Det är väldigt starka ord.

Är det inte märkligt att i efterhand, Peter Rådberg, motsätta sig besparingar på 2,8 miljarder på försvarsmateriel år 2009, samtidigt som Miljöpartiet då – och nu – vill skära ned försvarsbudgeten med nära 2 miljarder?

Anf. 145 PETER RÅDBERG (MP) replik:

Fru talman! Jag svarade egentligen Allan Widman på dessa frågor.

Detta är kritik som kommer från Riksrevisionen. Det är den vi kritiserar, och det är den vi förhåller oss till. Vår försvars- och säkerhetspolitik bygger på en helt annan hotbild, vilket gör att vi också kan skära ned en hel del. Jag tycker att Allan Widman var inne på det: Skulle vi få fortsätta skulle vi kunna göra ännu fler hugg i detta, vilket jag på den punkten skulle ha sett fram emot.

Det finns alltså en hel del inom försvarsmateriel man kan plocka bort och lägga över till något annat utifrån den hotbild vi har i dag. Vi är nog alla rätt överens om att den försvarsmaterielstock som tar nästan 25 procent av hela försvarsbudgeten går att skära ned eller åtminstone göra om, så att man kan flytta över pengarna till något annat ställe. Den politiken kommer Miljöpartiet att driva, och det står regeringen på ett sätt bakom.

Vi har ju en annan typ av hotbild i dag än vi hade för 20–30 år sedan. Då måste också i det här fallet försvarsmaterielen hänga med. Det är den politiken vi försöker förändra.

Anf. 146 STAFFAN DANIELSSON (C) replik:

Fru talman! Fakta, Peter Rådberg, är att Miljöpartiet som parti har varit oerhört tydligt med att man vill ha miljardbesparingar på försvarsmateriel. Det är er politik år efter år. Ni säger inte att ni därmed hotar Sveriges försvarsförmåga, men när det gäller att regeringen 2008 och 2009 sparade 2,8 miljarder på försvarsmateriel säger ni – som *vill ha* besparingar på försvarsmateriel – att regeringens minskningar kanske hotade Sveriges försvarsförmåga. Det får jag inte att gå ihop.

Riksrevisionen har granskat detta lite och säger att det kunde ha varit så men nog inte var det. Ni tar dock i ert gemensamma majoritetsbetänkande med Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna upp den diskussion Riksrevisionen har och ställer er bakom detta. Det är det jag tycker är så gåtfullt.

Riksrevisionens synpunkter och kritik ska tas på stort allvar; jag instämmer givetvis i det. Det finns säkert i varje budgetproposition och vad gäller besparingar på försvarsmateriel 2009 brister i förslagen, särskilt i ett läge med ekonomiska svårigheter både i Sverige och i försvarsbudgeten. Där har Riksrevisionen säkert en och annan poäng, men politik är att göra det bästa möjliga i varje givet läge. Det givna läget hösten 2008 var rätt dramatiskt, med svarta hål som måste fyllas. Mycket kom säkert rätt, men en hel del kunde säkert också ha gjorts annorlunda. Det är det Riksrevisionen diskuterar. Det är lätt att konstatera nu, men regeringen och Genomförandegruppen hade ingen lätt uppgift 2008. Man agerade dock, och det tycker jag är bra.

Anf. 147 PETER RÅDBERG (MP) replik:

Fru talman! Återigen: Vår kritik bygger på Riksrevisionens, och jag litar väldigt mycket på deras kritik. Den kompetens som finns där är nämligen väldigt hög, och det vet Staffan Danielsson.

Det gläder mig i och för sig att du nu säger att du delar en del av kritiken, men det har ju inte framkommit – det sitter väldigt långt inne att säga detta. Ni börjar med någon sorts försvarspolitik i ordets rätta bemärkelse, och sedan håller ni i slutändan med lite grann om att Riksrevisionen har lite rätt.

Ni hänger fortfarande kvar på Miljöpartiet och hur vi ser på hotbild och så. Vår försvarspolitik, återigen, bygger på en helt annan ingång till hur vi ska kunna säkra landet utifrån terrorhot, ökad kriminalitet, miljöhot och så vidare. Då krävs ett helt annat sätt att tänka säkerhetsmässigt. Det är inte bara försvarsmässigt, utan det är säkerhetspolitik, vilket blir mycket bredare. I den politiken går det att förändra försvarsmaterielstocken – det är där det ligger – och skjuta över en hel del pengar till kanske polis eller andra områden för att förstärka Sveriges säkerhet.

Jag tycker att ni blandar ihop korten lite grann när ni i denna debatt om Riksrevisionens kritik mot den grupp som har funnits försöker få in hela Miljöpartiets försvarspolitik. Jag tycker att man måste skilja detta åt. Vi bygger stora delar av vår kritik på det Riksrevisionens kritik bygger på.

Anf. 148 TORBJÖRN BJÖRLUND (V):

Fru talman! I detta betänkande tas Riksrevisionens granskning av bland annat den så kallade Genomförandegruppen upp. Gruppen skulle alltså till regeringen och Försvarsdepartementet, på uppdrag av regeringen, föreslå vissa besparingar inom försvarsområdet när det gäller materieförsörjning med mera.

Man kan lugnt säga att det finns rätt mycket kritik riktad mot både materielhanteringen och gruppens arbete. Dessutom är redovisningen och informationen till riksdagen alldeles för dålig och utsätts också för kritik i rapporten. Vi i Vänsterpartiet tycker att regeringen och framför allt regeringspartierna bör ta till sig Riksrevisionens synpunkter mer än vad vi tycker att man gör i det svar som lämnas. Det finns allvarliga brister som man måste ta hänsyn till och ta till sig för att kunna förbättra verksamheten inom vår försvarsmakt.

Fru talman! Vänsterpartiet har varit motståndare till den förändring som Försvarsmakten genomgått. Att gå från värnpliktsbaserat försvar till yrkesförsvar har inneburit stora problem, och vi tror att det kommer att innebära en försämring av kapaciteten i stort. Det kan påverka både vår försvarsförmåga och det stöd Försvarsmakten ska ge till civilsamhället, och det kommer i slutändan att vara mer kostsamt. Vi ser också fortsatta problem i framtiden, på flera plan.

Oavsett vad vi i Vänsterpartiet tycker är dock förändringen ett faktum. Det innebär att vi också ser att en sådan stor förändring måste präglas av noggrannhet och omfattande såväl planering som uppföljning av det som händer. Det gäller inte minst materieförsörjningen, som ju är i fokus i denna debatt. Riksrevisionens rapport har visat att stora brister finns i den process som handlar om just materieförsörjningen, ansvarsfördelningen och – kanske det mest allvarliga – informationen om och

insynen i de åtgärder som görs. Vi har alla ett intresse av att vårt försvar fungerar och har tillgång till rätt materiel för att kunna ha den kapacitet som behövs för att försvara landet.

Fru talman! Regeringen har i många sammanhang fått kritik för sin brådska när det gäller vissa beslut och genomförandet av vissa förändringar. Vi, inte minst jag, har betecknat regeringens agerande som ”fort och fel” många gånger. Det menar jag gäller även i detta sammanhang. När det gäller besparingarna på bland annat materiel sidan sade man sig vilja vänta in den då arbetande Försvarsberedningen och även Försvarmaktens studier. Det gjorde man inte. Det fick de konsekvenser som har redogjorts för i bland annat Riksrevisionens rapport. För detta är man naturligtvis värd all den kritik som har framförts och som man får.

Det har också inneburit att ansvarsfördelningen, vilket tidigare har sagts, har varit oklar och att dokumentationen har varit bristfällig. Allt detta måste naturligtvis åtgärdas. Jag menar att vi fortfarande har problem med den organisationsförändring som har gjorts, även på materiel sidan. Det är naturligtvis också oerhört viktigt att riksdagen i fortsättningen får fortlöpande information om allt som händer i den fortsatta processen.

Jag vill också i detta sammanhang lyfta upp det som har framförts av andra ledamöter, nämligen den sammanklumpning man gör av Sverigedemokraterna och den övriga oppositionen. Jag tycker att detta är lite beklämmande när man vet att Sverigedemokraternas synpunkter sammanfaller med regeringens i 80–90 procent av alla de frågor som tas upp i kammaren. I minst 80 procent av de omröstningar som görs är Sverigedemokraterna på den sida regeringen står på.

Detta är naturligtvis någonting man inte vill kännas vid. Att man då på något sätt beskyller oss för att förhandla med Sverigedemokraterna tycker jag verkligen är att gå över gränsen. Man borde i sådana fall ta till sig hur det ser ut i praktiken, nämligen att Sverigedemokraterna har samma syn som regeringen på många saker. Om det sedan är något ni förhandlar om kan jag inte anklaga er för det, men någonstans finns konsekvenser av det.

Fru talman! I betänkandet tas också upp hanteringen av den nordiska stridsgruppen 2011. Jämfört med hanterandet av NBG 2008, som är beteckningen på Nordic Battlegroup 2008, har märkbara förbättringar genomförts. Det är i sak positivt eftersom vi vill se fungerande militära enheter och en bättre användning av resurserna.

Men vi i Vänsterpartiet är klara motståndare – det har tydligen inte framgått här – till systemet med europeiska stridsgrupper över huvud taget. Vi ser gärna att detta koncept helt tas bort. Än så länge har ingen av EU:s stridsgrupper varit i aktion. Det är rätt självklart eftersom det i dag knappast finns några hot som motiverar stående förband av den typen. När man dessutom väljer att inte använda dem när det skulle kunna vara motiverat, till exempel vid katastrofer i olika delar av världen, blir det ännu mindre motiverat.

Vår grundläggande kritik består ändå främst i att vi ser en framtida utveckling mot en gemensam krigsmakt i EU, ytterligare ett steg mot Europas förenta stater, en utveckling som vi i Vänsterpartiet hela tiden arbetar emot. Vi ser ingen framtid i en sådan statsbildning.

Även om hanterandet av NBG 2011 varit bättre än hanteringen av NBG 2008, vilket i sig är bra, är vi helt emot flera sådana åtaganden. Det innebär att vi är emot att sätta upp NBG 2015, som nu pågår. Men det är en fråga vi säkert kommer att återkomma till.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna. Jag vill dessutom göra ledamöterna uppmärksammade på det märkliga i att KD tar tillbaka sitt yrkande i den reservation som finns. Det är naturligtvis ett led i den taktik man har för att inte behöva lida nederlag i omröstningen i kammaren, vilket jag tycker är fejt.

Anf. 149 ALLAN WIDMAN (FP) replik:

Herr talman! Jag måste replikera på Torbjörn Björlund när han påstår att det är svårt att göra en ansvarsfördelning. Alla de beslut som vi diskuterar här i dag har varit föremål för diskussion i samband med budgetpropositionen i riksdagen med efterföljande riksdagsbeslut. Varenda gång som regeringen fattar ett beslut och senare riksdagen fattar ett beslut är det helt uppenbart var det politiska ansvaret ska utkrävas. Det är givetvis i nämnda politiska instanser. Att det skulle finnas några svårigheter med detta kan jag över huvud taget inte förstå.

Det lite märkliga är att när Riksrevisionen apostroferar regeringens hantering av de här frågorna märker jag att utskottsmajoriteten väljer att i stället apostrofera Genomförandegruppen, vars koppling med riksdagen är obefintlig. Den har endast rapporterat till regeringen, och regeringen har sedan fattat beslut. Det är där som ansvaret finns.

Torbjörn Björlund säger att han tycker att det ofta blev fort och fel. Han säger att man inte inväntade Försvarsberedningens arbete utan gick in och mycket snabbt fattade beslut om besparingar. Men då måste jag ställa en fråga till Torbjörn Björlund. Din partikollega i försvarsutskottet vid den aktuella tidpunkten reserverade sig mot en anskaffning av TUAV, det vill säga en taktisk obemannad flygande farkost. Trots att ni då reserverade er är ni i dag beredda att instämma i kritiken mot att man inte gick vidare med detta. Jag tror att det är svårt för väljarna att veta var Vänsterpartiet egentligen står i den frågan.

Anf. 150 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik:

Herr talman! När det gäller frågan om ansvarsfördelning, som även andra har varit inne på, är frågan om Allan Widman tar till sig den kritik som finns i Riksrevisionens rapport. Det är den vi debatterar, och det är den vi ska ta ställning till. Vi har gjort det och tycker att kritiken är rätt.

Regeringen har ett ansvar, och när regeringen tillsätter arbetsgrupper är det fortfarande så att ansvaret ligger på regeringen. Det innebär att Genomförandegruppen, som ansvarar för verksamheten inför regeringen, är medansvarig för hanteringen. Det måste vara på det sättet.

Jag tycker att det är väldigt märkligt att man försöker lyfta bort detta från det Riksrevisionens kritik går ut på. Det är det vi debatterar i dag. Hanteringen är under all kritik. Det som kritiken går ut på är att regeringen gör saker via Genomförandegruppen fort och fel. Det är det som vi kritiserar.

Det andra är att när regeringen lovar – och det måste du och Genomförandegruppen ha varit med på – att invänta Försvarsberedningens arbete men inte gör det, då är det ett fel man gör därför att man har för

bråttom. När man frångår någonting man ska göra gör man fel, i alla fall i mina ögon och i Riksrevisionens ögon. Det är det som är kontentan av det hela.

Allan Widman har hela tiden under debatten försökt lyfta bort de här frågorna och lyfta fram andra saker, som att sakfrågorna skulle vara viktigare än Riksrevisionens kritik. Vi har sagt vad vi vill ha för materiel. Det har ingen som helst betydelse när det gäller Riksrevisionens kritik av regeringen. Vi har våra politiska förslag i Vänsterpartiet om vad vi vill ha för materiel. Att vi röstar för eller emot olika saker har ingenting att göra med det här. Vi står till svars för vårt budgetförslag, och det ska också regeringen och regeringspartierna göra vad gäller era budgetförslag och ert hanterande. Det är detta som det här handlar om och inget annat.

Anf. 151 ALLAN WIDMAN (FP) replik:

Herr talman! Det är möjligt att Torbjörn Björlund finner Vänsterpartiets agerande konsekvent och logiskt, men jag tror att en utomstående person blir väldigt förvirrad av det faktum att ni först reserverar er mot en anskaffning och efteråt kritiserar det faktum att en anskaffning inte har kommit till stånd. Det är bara ett år kvar till valet, men jag tror att det vore bra om Vänsterpartiet kunde tydliggöra vilket som är ert egentliga ställningstagande.

Utan att göra anspråk på att vara någon konstitutionell expert tror jag att en av riksdagens främsta uppgifter är att kontrollera regeringen. Den kontrolluppgiften, tror jag, handlar enligt regeringsformen om att granska just regeringen och dess ledamöter. Det är inte så att konstitutionsutskottet eller riksdagen uttalar något misstroende mot tjänstemän inom Regeringskansliet.

Återigen: Det udda är att medan Riksrevisionen fokuserar på regeringens ansvar väljer utskottsmajoriteten att fokusera på en arbetsgrupp inom Regeringskansliet. Jag förstår inte riktigt hur man kan göra den konstitutionella kopplingen.

Jag noterar med viss tillfredsställelse att det i Riksrevisionens rapport står mycket tydligt att varje gång regeringen fattar ett beslut om försvarspolitik är det regeringen, och regeringen ensam, vare sig regeringen ville det eller inte när det gäller förhållandet till Försvarmakten, som bär ansvaret.

Anf. 152 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik:

Herr talman! Som vanligt lyfter Allan Widman fram vissa saker för att på något sätt lägga dimridåer. Jag tycker att Riksrevisionens rapport innehåller kritik mot hela hanterandet. Där ingår naturligtvis hur regeringen tillsätter grupper, jobbar med grupperna och vilket ansvar man lägger på grupperna. Det finns med där.

Då kan man inte smita ifrån och på något sätt lägga över skulden på någon annan, som Allan Widman alltid gör och som regeringen alltid gör. Det är alltid någon annans fel. Det är aldrig regeringens fel. Det är antingen sossarnas fel från 2002–2006 eller också någon annans fel att någonting händer. Det gör man konsekvent, och det ingår i min beskrivning av regeringens sätt att agera. Man gör fort och fel, och dessutom skyller man ifrån sig på några andra.

Ta ansvar och ta till er kritiken, så som vi har sagt från oppositionen! Ta till er kritiken och gör någonting bra av den, var lite ödmjuk och säg att det här har ni inte gjort bra! Se till att det blir bra!

Regeringsformen är en helt annan sak. Riksrevisionen har till uppgift att kritisera och lyfta fram fel. Det ska man ta till sig. Det borde varje regeringsföreträdare och företrädare för regeringspartierna ta till sig, speciellt om man har suttit med i gruppen, och säga att det blev fel: Vi tar ansvar för vår materielhantering.

Riksrevisionen har granskat regeringens och regeringspartiernas hantering. Ta till er av den kritiken och var ödmjuk! Det är mitt råd.

*Bedömningar av
besparingar i
Försvarsmaktens
materieförsörjning
och av arbetet med den
nordiska stridsgruppen
2011*

Anf. 153 STAFFAN DANIELSSON (C) replik:

Herr talman! Jag har samma frågor till Vänsterpartiet och Torbjörn Björlund som jag hade till Miljöpartiet och Peter Rådberg. Jag tycker att det är märkligt att ni plötsligt kritiserar besparingar i försvarsmateriel och att ni gör det i det sällskap som ni gör det.

Jag tänkte formulera frågan på följande sätt. Debatter gör att saker och ting blir klarare. Jag tycker att det blir allt märkligare hur ni kunde landa i att stå för en majoritetstext som uttrycker oro för att Sveriges försvarsförmåga år 2009 var hotad på grund av stora besparingar i försvarsmateriel.

Vänsterpartiet vill ju varje år spara väldigt mycket pengar på just försvarsmateriel, mycket stora belopp. Jag tror inte att ni anser att ni därmed hotar Sveriges försvarsförmåga. Men plötsligt 2009, när regeringen vill spara för att undvika ett stort svart hål, säger ni att detta kanske riskerar Sveriges försvarsförmåga. Vad gör då era årliga besparingar? De måste väl också hota Sveriges försvarsförmåga? Eller är det bara regeringsbesparingar, som ni i och för sig står bakom, som riskerar att hota den och inte era förslag, som är mycket tuffare?

Om ni är logiska och verkligen står för utskottsbetänkandet, att besparingar på försvarsmateriel med stora belopp kan riskera Sveriges försvarsförmåga, kan ni väl omöjligen i kommande budget för 2014 återigen föreslå stora besparingar. Logiken bjuder att det faktiskt hotar Sveriges försvarsförmåga. Eller gör det inte det, Torbjörn Björlund?

Anf. 154 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik:

Herr talman! Återigen till regeringspartiernas företrädare: Kritiken handlar om hanteringen av det här.

Vi i Vänsterpartiet har ett budgetförslag som vi står bakom där vi sparar pengar på olika sätt, även på materielsidan. Vi var till exempel inte med och fattade beslut om JAS Gripen, som är en oerhört stor kostnad. Det finns olika sätt att se på det här, men det går att spara på materiel-sidan på olika sätt. Där är vi inte överens inom oppositionen heller, men vi har vårt budgetförslag som vi står för.

Vi skulle aldrig i en regering – nu står jag här och lovar någonting som jag kanske får ta tillbaka – hantera saker på det sätt som ni har gjort. Hanteringen av besparingen är det som kritiken från Riksrevisionen gäller.

Jag lovar att vi i alla fall inte skulle göra på det här sättet om vi satt i en regering. Sedan kan jag bara svara för Vänsterpartiets budgetförslag, som kommer så småningom. Där sparar vi också på materielsidan. Vi gör

andra saker och förändrar saker i vår försvarspolitik som inte görs av regeringen. Där kan vi också spara materiel. Ett exempel är naturligtvis JAS Gripen, men det finns också andra exempel.

Staffan Danielsson kan gärna gå in och titta i vårt budgetförslag på vad vi gör när det gäller försvaret, att vi sparar pengar och vad vi sparar pengar på. NBG 2015 är en sådan sak. Det är till exempel någon miljard där som man kan spara in på. Bara det är rätt mycket pengar.

Titta gärna på vårt förslag så ser du hur vi gör där. Men ta till er kritiken av er felaktiga hantering! Det är Riksrevisionens rapport som är kärnan i den.

Anf. 155 STAFFAN DANIELSSON (C) replik:

Herr talman! Jag har sagt flera gånger här, både i mitt anförande och i repliker, att jag har respekt för Riksrevisionens viktiga jobb att granska regeringen och att jag självfallet tar deras synpunkter och kritik på stort allvar. Det ska vi alltid göra, och det gör vi också i vår reservation i betänkandet.

Naturligtvis har man säkert poänger. Och jag har sagt att det var ett svårt läge. Det var en finanskris. Det var ett svart hål i försvarsbudgeten som måste fyllas, tyckte regeringen och tycker jag. Och det var bråttom, så det var i ett pressat läge som allt detta skedde.

Du sade att era besparingar på försvarsmateriel är sådana som försvaret tål, medan de som regeringen gjorde 2009 av någon märklig anledning är sådana som försvaret inte tål. Därför är ni kritiska till att försvarsförmågan hotades 2009 men inte när det gäller 2010, 2011, 2012, 2013 och 2014, där ni alltid kräver mycket besparingar. Där tycker jag att ni har gjort ett misstag.

Om man föreslår stora besparingar på försvarsmateriel kan man rimligen inte ansluta sig till den formulering i betänkandet som ni har om att de besparingar som gjordes 2009, och som ni stod bakom, kunde riskera att hota Sveriges försvarsförmåga. Jag tror att det var ett misstag att ni tog upp den diskussionen från Riksrevisionen och ställde er bakom den i ett skarpt formulerat betänkande. Det måste innebära att ni kritiserar er själva när ni själva lägger fram förslag om mycket större besparingar år efter år. Jag kan inte dra någon annan slutsats.

Anf. 156 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik:

Herr talman! Jag ska börja med det sista. Om Staffan Danielsson hade lyssnat på mitt inlägg hade han kunnat förstå hur jag tänker. Det jag säger är att vi är fortsatt oroliga för försvarsförmågan, därför att den förändring som genomförs av Försvarmakten påverkar så mycket. Och hanterar man den inte på rätt sätt, och med is i magen kanske, kommer inte försvarsförmågan att vara tillräckligt bra i framtiden heller.

Vår syn på försvarshot är just den att förändringen är så pass omfattande att hanteringen är oerhört viktig, även inom materieförsörjningen. Man kan inte göra på det sätt som regeringen och arbetsgruppen har gjort, för då blir det fel. Och det är det som Riksrevisionens kritik går ut på. Alltså måste man hantera det på ett annat sätt, vänta in saker och se till att det blir rätt. Jag tror att det fortsatt är så att försvarsfrågan är svår.

När det sedan gäller detta att spara pengar har den här regeringen genom jobbskatteavdrag tagit bort i runda slängar 100 miljarder från stats-

budgeten. Det är lika mycket som hela kostnaden för JAS Gripen. Ta vara på den frågan i stället och se till att det finns pengar i statskassan! Då kan man ha råd med saker, även materiel till Försvarsmakten.

Prot. 2012/13:89
11 april

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 april.)

14 § Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet

*Integritetsskydd
vid signalspaning i
försvarsunderrättelse-
verksamhet*

Föredrogs
försvarsutskottets betänkande 2012/13:FöU6
Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet
(skr. 2012/13:59).

Anf. 157 MIKAEL JANSSON (SD):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Signalspaning är Sveriges första försvarslinje. I en värld med nya hotbilder som global terrorism, informationsteknologiska hot och icke konventionell krigföring är signalspaning något som vi inte kan avstå från. Samtidigt innebär det att den personliga integriteten hotas på ett nytt sätt.

När internet skapar frihet att söka och finna skapar också internet och annan ny teknik en bakdörr där individen inte vet om han är privat eller iakttagen.

Försvarets signalspaning, som söker i information som inte går från en svensk adress till en annan svensk adress, är inte största källan till otrygghet i och för sig. Det finns mycket missförstånd angående det svenska försvarets signalspaning.

Större risk för svenska medborgares integritet är andra nationers signalspaning. Internettrafiken mellan svenska adresser passerar ju regelmässigt andra länder eftersom IP-paketerna inte känner några gränser. Det är emellertid viktigt att även det svenska försvarets signalspaning granskas på ett sätt som skapar medborgarnas förtroende.

Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten, Siun, vakar över att signalspaningen följer lagens intentioner. Det är en viktig parlamentarisk kontroll. Tyvärr är bara tre partier representerade i inspektionen. Detta bör ändras så att varje parti får minst en ledamot. Först på så vis kan förtroendet byggas så att vi inte får en ny missvisande debatt som den förra FRA-debatten.

Det är viktigt att våra duktiga medarbetare vid FRA får känna vår tacksamhet för deras förnämliga arbete. Försvarets signalspaning räddar liv.

Anf. 158 KENT HÄRSTEDT (S):

Herr talman! I dag debatterar vi ärendet *Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet*.

Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionerna.

Integritetsskydd, signalspaning och försvarsunderrättelse är var för sig viktiga och nödvändiga begrepp som del av försvaret av vårt samhälle. När det gäller att auktorisera och bemedla instanser och att med lagar och förtroende bedriva verksamheter som är motiverade och nödvändiga men likväl kan upplevas som integritetshotande är det en grannliga uppgift för oss här i en lagstiftande församling att se till att verksamheterna kan bedrivas på ett nödvändigt och ändamålsenligt sätt.

När chefen för Must, generalmajor Stefan Kristiansson, förra året uttalade sig inför avslutandet av sin tjänstgöring som Mustchef gjorde han ett av få uttalanden eftersom verksamheten ju är så hemlig. Han sade: ”Vi ser en ökad signalspaning, den ökar år från år. Detta är ett tecken på att man har stort intresse för vår förmåga.”

Det betonar vikten och värdet av att vi har en fungerande signalspaning, eftersom vi själva kontinuerligt blir utsatta för densamma. Det är en del av vårt försvar, och det är viktigt för oss att kunna värna Sveriges integritet. Samtidigt är det viktigt att vi när vi auktoriserar dessa myndigheter att få detta mandat ständigt arbetar för skyddet av integriteten.

Signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet regleras i lagen 2008:717 och i förordningen 2008:923. Den myndighet som regeringen bemyndigat är FRA, signalspaningsmyndigheten, som får lov att inhämta signaler i elektronisk form. Inhämtningen får inte avse signaler mellan avsändare och mottagare här i vårt land.

Signaler får inhämtas bara efter inriktningsbeslut av regeringen, Regeringskansliet, Försvarsmakten och, efter de förändringar vi har fattat beslut om i kammaren, sedan den 1 januari i år även av Säpo och Rikskriminalpolisen.

Vi har ett fungerande system som granskar verksamheten genom Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten, Siun, så att det bedrivs i enlighet med de lagar och förordningar vi bestämmer. Granskningarna har över tid ökat i omfattning precis som antalet tillstånd att utöva signalspaning.

Siun har för att utöva sin granskning samverkat med andra svenska myndigheter. Det är Försvarsunderrättelsedomstolen som prövar frågor om tillstånd till signalspaning, och det är Siun som kontrollerar att det genomförs på ett lagligt och ändamålsenligt sätt.

För oss socialdemokrater är frågan om betydelsen av signalspaning viktig, att vi ser till att utveckla vår förmåga och att vi ser till att detta är ett aktivt och verksamt redskap för försvaret av Sverige och Sveriges integritet. Det är samtidigt viktigt att vi kontinuerligt fortsätter verka för att utveckla förmågan att skydda oskyldiga människors integritet.

Anf. 159 STAFFAN DANIELSSON (C):

Herr talman! Det svenska försvaret har en mycket viktig roll i vår demokrati. Vårt land behöver ha ett tillräckligt starkt försvar. Hur starkt, och om vi ligger optimalt till eller för dåligt eller för bra, det ska vi inte diskutera i dag.

Ett bra försvar måste ha tillgång till en god försvarsunderrättelseverksamhet. Den kan ske på olika sätt, genom offentliga källor, genom personella resurser och genom signalspaning.

Signalspaning har skett sedan mycket länge vad gäller teletrafik i luften, men i dag går den allra största elektroniska kommunikationen i tråd mellan länder.

Signalspaning får endast ske mot allvarliga militära hot och mot grov brottslighet, till exempel terrordåd. Detta preciseras noga i signalspaningslagen, och de myndigheter som får beställa uppdrag hos signalspaningsmyndigheten Försvarets radioanstalt, FRA, måste erhålla tillstånd av Förvarsunderrättelsedomstolen. De myndigheter som kan ansöka om att få uppdrag utförda är regeringen, Regeringskansliet, Förvarsmakten, Säkerhetspolisen och Rikskriminalpolisen.

Statens inspektion för förvarsunderrättelseverksamheten, Siun, är en myndighet under regeringen som har till uppgift att kontrollera att förvarsunderrättelseverksamheten och signalspaningen bedrivs korrekt enligt de stränga regelverken och med största möjliga respekt för människors integritet.

Kontrollverksamheten har, som Kent Härstedt sade, fördubblats i omfattning under 2011, och Siun har inte agerat vidare med anledning av sin tillsyn, utan verksamheten bedrivs alltså enligt Siuns bedömning i enlighet med de stränga regelverk som fastställts. Siun samverkar också med Datainspektionen och Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten i sin kontrollverksamhet.

När signalspaningsmyndigheten under förra mandatperioden efter många års utredningar och genom flera riksdagsbeslut fick tillgång till teletrafiken även i tråd mellan landsgränserna var den politiska debatten med all rätt intensiv, och integritetsfrågorna stod i centrum. Regelverken skärptes också i flera steg, och Sverige har i dag en öppen och transparent redovisning av att signalspaning sker och hur den får bedrivas under sträng kontroll. Så är inte fallet i många andra länder.

Det har väckts några motioner med anledning av regeringens skrivelse, och det finns en reservation och ett särskilt yttrande.

En enskild folkpartist vill ta fram en ny lagstiftning eller kanske helt avskaffa den nuvarande lagstiftningen. Det är ett oerhört radikalt förslag som skulle äventyra Sveriges förmåga att skydda sig mot allvarliga säkerhetshot.

Sverigedemokraterna har synpunkter på vilka som ska ingå i Statens inspektion för förvarsunderrättelseverksamheten, Siun, det vill säga kontrollmyndigheten. Den har sju ledamöter, varav två är domare. Övriga fem har politisk bakgrund i tre olika partier.

Sverigedemokraterna menar, antar jag, att inspektionen borde ha tio ledamöter eller mer med alla partier representerade och jämför med bland annat Förvarsberedningen. Visst, det vore tänkbart, även om det är stor skillnad mellan Förvarsberedningens jobb med omvärldsanalys och en inspektion som hanterar mycket känsliga frågor. Det senare talar för en mindre stor inspektion. Den har fungerat i sin nuvarande form i bara några år, och utskottet finner inte anledning att föreslå någon förändring.

En viktig punkt vid riksdagens beslut om den nya signalspaningslagen var den kontrollstation som på Centerpartiets förslag byggdes in i beslutet. En sådan kontrollstation har redan genomförts, men regeringen framhåller att det finns behov för fortsatt uppföljning. Vi har inte så lång erfarenhet av just signalspaning i tråd, till exempel. Regeringen avser att

inom några år låta kontrollmyndigheten Siun genomföra en ny fördjupad uppföljning av lagstiftningens konsekvenser för enskilda medborgares integritet. Det är mycket bra att regeringen är så tydlig.

Sverigedemokraterna menar i sin motion att den exakta tidpunkten för denna uppföljning bör preciseras, och Miljöpartiet och Vänsterpartiet menar i ett särskilt yttrande att tidsplanen bör vara mer precis och att Siun bör få uppdraget att göra en sådan fördjupad uppföljning.

Jag anser att regeringen är tydlig med att det är Siun som ska göra uppföljningen och att det ska ske inom några år. Det är en tillräcklig precisering och borde tillgodose de krav som framförs.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationen.

Anf. 160 TORBJÖRN BJÖRLUND (V):

Herr talman! Det känns bra att vara siste man så här efter en lång dag, och jag hoppas att vi kan gå nöjda härifrån.

Herr talman! Signalspaning och integritet är två rätt så heta frågor, speciellt när de sätts ihop. I detta betänkande tas detta upp. Betänkandet behandlar alltså regeringens skrivelse om hur det ska gå till och genomföras på ett bättre sätt.

Signalspaning är till viss del nödvändig för att vi ska få en bild av de hot vi har mot ett fungerande samhälle. Men det måste skötas på ett sådant sätt att det är rättssäkert och inte drabbar den personliga integriteten. Det kan vara svårt. Då är det också viktigt med en väl utbyggd kontroll av hur spaningen går till och om det sker överträdelser.

Vi har haft fall i Sverige som kan anses ligga på gränsen och i något fall kanske gått över gränsen. Ändå är vi förskonade från den situation som finns i många andra länder där det är mer regel än undantag att man följer och förföljer människor på mycket rättsosäkra grunder.

I Sverige har vi Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten, som ska kontrollera den signalspaning som genomförs. Det är bra. Det finns naturligtvis synpunkter från vissa partier på hur den är sammansatt. Det kan man nog diskutera och lyfta i en framtida process, hur det ska se ut, men det är en annan fråga, tycker vi.

Så länge det fungerar på det här sättet är det bra om vi ger inspektionen maximala förutsättningar att göra ett bra jobb. Därför har vi i Vänsterpartiet och Miljöpartiet i vårt särskilda yttrande preciserat hur vi ser på arbetet och vilket uppdrag inspektionen ska ha.

Det är positivt att de kommer att få ett uppdrag att göra en mer fördjupad uppföljning av hur lagstiftningen fungerar. Vi anser dock att det är både möjligt och nödvändigt att göra det tidigare än vad regeringen tänkt sig. En mer precis tidsplan skulle kunna inkludera en fördjupad uppföljning redan 2015, till exempel.

Herr talman! Vänsterpartiet har varit och är starkt kritiskt till den lagstiftning vi har i dag, som vi anser går för långt när det gäller vad som tillåts av signalspaning. Vi kommer att fortsätta att driva den frågan. Men oavsett hur lagstiftningen ser ut behövs ett kontrollorgan som på medborgarnas uppdrag kontrollerar de instanser som utför spaningen och vilka som kommer åt informationen, detta naturligtvis för att hindra missbruk och rättsosäkerhet.

Det är därför jag yrkar bifall till utskottets förslag men också vill hänvisa till vårt särskilda yttrande i betänkandet.

Prot. 2012/13:89
11 april

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 april.)

15 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Motioner

med anledning av prop. 2012/13:77 God kvalitet och ökad tillgänglighet inom missbruks- och beroendevården
2012/13:So19 av Margareta Larsson (SD)
2012/13:So20 av Eva Olofsson m.fl. (V)
2012/13:So21 av Lena Hallengren m.fl. (S)
2012/13:So22 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP)

med anledning av prop. 2012/13:93 Anpassning av svensk rätt till EU-förordning om byggprodukter
2012/13:C4 av Markus Wiechel (SD)

med anledning av prop. 2012/13:94 Jobbstimulans inom det ekonomiska biståndet
2012/13:So17 av Eva Olofsson m.fl. (V)
2012/13:So18 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP)

med anledning av prop. 2012/13:115 En ny kameraövervakningslag
2012/13:Ju21 av Lena Olsson m.fl. (V)
2012/13:Ju22 av Morgan Johansson m.fl. (S)
2012/13:Ju23 av Richard Jomshof och Kent Ekeroth (SD)
2012/13:Ju24 av Maria Ferm m.fl. (MP)

med anledning av prop. 2012/13:117 Konvention om social trygghet mellan Sverige och Indien
2012/13:Sf3 av David Lång (SD)

med anledning av prop. 2012/13:132 Tolkning och översättning i brottmål
2012/13:Ju19 av Richard Jomshof och Kent Ekeroth (SD)
2012/13:Ju20 av Markus Wiechel (SD)

med anledning av skr. 2012/13:90 Nordiskt samarbete 2012
2012/13:U15 av Karin Åström m.fl. (S)

med anledning av skr. 2012/13:97 Riksrevisionens rapport om bemaningen av marinens och flygvapnets stående insatsförband
2012/13:Fö6 av Peter Hultqvist m.fl. (S)
2012/13:Fö7 av Mikael Jansson (SD)

16 § Anmälan om interpellation

Anmäldes att följande interpellation framställdes

den 11 april

2012/13:373 Europeisk samverkan kring försvars- och säkerhetsfrågor

av *Anna-Lena Sörenson* (S)
till försvarsminister *Karin Enström* (M)

Interpellationen redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 april.

17 § Anmälan om fråga för skriftligt svar

Anmäldes att följande fråga för skriftligt svar framställdes

den 11 april

2012/13:435 Minoriteter och mänskliga rättigheter

av *Yilmaz Kerimo* (S)
till utrikesminister *Carl Bildt* (M)

Frågan redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 april.

18 § Anmälan om skriftligt svar på fråga

Anmäldes att skriftligt svar på följande fråga inkommit

den 11 april

2012/13:427 Förlossningsdepression

av *Carina Hägg* (S)
till socialminister *Göran Hägglund* (KD)

Svaret redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 april.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början till ajourneringen kl. 13.55,
av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.54,
av talmannen därefter till och med 12 § anf. 117 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med 13 § anf. 148 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANDERS NORIN

/Eva-Lena Ekman

Innehållsförteckning

1 § Meddelande om debatt med anledning av vårpropositionens avlämnande.....	1
2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
3 § Hänvisning av ärenden till utskott	2
4 § Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag om ett fördjupat samarbete på området för skatt på finansiella transaktioner (FTT)	2
Skatteutskottets utlåtande 2012/13:SkU33	2
Anf. 1 MATS PERTOFT (MP).....	2
Anf. 2 JACOB JOHNSON (V)	3
Anf. 3 LEIF JAKOBSSON (S)	4
Anf. 4 ANETTE ÅKESSON (M).....	6
Anf. 5 MATS PERTOFT (MP) replik.....	8
Anf. 6 ANETTE ÅKESSON (M) replik	8
Anf. 7 MATS PERTOFT (MP) replik.....	9
Anf. 8 ANETTE ÅKESSON (M) replik	9
Anf. 9 GUNNAR ANDRÉN (FP).....	9
Anf. 10 JACOB JOHNSON (V) replik	11
Anf. 11 GUNNAR ANDRÉN (FP) replik.....	11
Anf. 12 JACOB JOHNSON (V) replik	12
Anf. 13 GUNNAR ANDRÉN (FP) replik.....	12
Anf. 14 KARIN NILSSON (C).....	13
Anf. 15 THORALF ALFSSON (SD).....	13
Anf. 16 LARS GUSTAFSSON (KD)	14
(Beslut fattades under 9 §.)	15
5 § Hyresrätt m.m.....	16
Civilutskottets betänkande 2012/13:CU11	16
Anf. 17 LARS ERIKSSON (S).....	16
Anf. 18 JAN LINDHOLM (MP).....	18
Anf. 19 AMINEH KAKABAVEH (V).....	21
Anf. 20 BINO DRUMMOND (M).....	24
Anf. 21 LARS ERIKSSON (S) replik.....	27
Anf. 22 BINO DRUMMOND (M) replik	27
Anf. 23 LARS ERIKSSON (S) replik	28
Anf. 24 BINO DRUMMOND (M) replik	28
(forts. 7 §).....	29
Ajournering.....	29
Återupptagna förhandlingar	29
6 § Statsministerns frågestund	29
Anf. 25 TREDJE VICE TALMANNEN.....	29
<i>Arbetslösheten</i>	29
Anf. 26 MIKAEL DAMBERG (S)	29
Anf. 27 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	29
Anf. 28 MIKAEL DAMBERG (S)	30
Anf. 29 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	30

<i>Resurser till skolan</i>	31
Anf. 30 GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	31
Anf. 31 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	31
Anf. 32 GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	31
Anf. 33 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	32
<i>Svensk migrationspolitik</i>	32
Anf. 34 BJÖRN SÖDER (SD).....	32
Anf. 35 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	32
Anf. 36 BJÖRN SÖDER (SD).....	33
Anf. 37 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	33
<i>LOV i äldreomsorgen</i>	34
Anf. 38 JONAS SJÖSTEDT (V).....	34
Anf. 39 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	34
Anf. 40 JONAS SJÖSTEDT (V).....	34
Anf. 41 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	35
<i>Sveriges ekonomiska politik</i>	35
Anf. 42 ANNA KINBERG BATRA (M).....	35
Anf. 43 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	35
<i>Fotbollsvåldet</i>	36
Anf. 44 JOHAN PEHRSON (FP).....	36
Anf. 45 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	36
<i>Bostadspriserna</i>	37
Anf. 46 ANDERS ÅKESSON (C).....	37
Anf. 47 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	37
<i>Ungdomars psykiska ohälsa</i>	37
Anf. 48 EMMA HENRIKSSON (KD).....	37
Anf. 49 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	38
<i>Kostnaden för socialbidrag</i>	38
Anf. 50 PIA NILSSON (S).....	38
Anf. 51 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	39
<i>Utbildning till bristyrken</i>	39
Anf. 52 BORIANA ÅBERG (M).....	39
Anf. 53 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	39
<i>Missbrukarvården</i>	40
Anf. 54 HILLEVI LARSSON (S).....	40
Anf. 55 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	40
<i>Straff för unga brottslingar</i>	40
Anf. 56 METIN ATASEVEN (M).....	40
Anf. 57 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	41
<i>Arbetslösheten</i>	41
Anf. 58 PETER PERSSON (S).....	41
Anf. 59 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	41
<i>Problem i välfärden</i>	42
Anf. 60 MONICA GREEN (S).....	42
Anf. 61 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	42
<i>EU-skatt på finansiella transaktioner</i>	42
Anf. 62 KARL SIGFRID (M).....	42
Anf. 63 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M).....	43

Anf. 64 TREDJE VICE TALMANNEN.....	43
7 § (forts. från 5 §) Hyresrätt m.m. (forts. CU11)	43
Anf. 65 NINA LUNDSTRÖM (FP).....	43
Anf. 66 AMINEH KAKABAVEH (V) replik.....	46
Anf. 67 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik.....	47
Anf. 68 AMINEH KAKABAVEH (V) replik.....	47
Anf. 69 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik.....	48
Anf. 70 LARS ERIKSSON (S) replik.....	48
Anf. 71 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik.....	49
Anf. 72 LARS ERIKSSON (S) replik.....	49
Anf. 73 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik.....	50
Anf. 74 JAN LINDHOLM (MP) replik	50
Anf. 75 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik.....	51
Anf. 76 JAN LINDHOLM (MP) replik	52
Anf. 77 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik.....	52
Anf. 78 OLA JOHANSSON (C).....	53
Anf. 79 MARKUS WIECHEL (SD).....	55
Anf. 80 ROLAND UTBULT (KD).....	57
Anf. 81 AMINEH KAKABAVEH (V) replik.....	59
Anf. 82 ROLAND UTBULT (KD) replik.....	59
(Beslut fattades under 9 §.)	60
Ajournering.....	60
Återupptagna förhandlingar	60
8 § Beslut om ärende som slutdebatterats den 10 april.....	60
MJU12 Naturvård och biologisk mångfald m.m.	60
9 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	62
SkU33 Subsidiaritetprövning av kommissionens förslag om ett fördjupat samarbete på området för skatt på finansiella transaktioner (FTT).....	62
CU11 Hyresrätt m.m.	62
10 § Försenad årsredovisning och bokföringsbrott samt några revisorsfrågor.....	63
Civilutskottets betänkande 2012/13:CU15.....	63
Anf. 83 MARTA OBMINSKA (M).....	63
Anf. 84 JAN LINDHOLM (MP).....	64
(Beslut skulle fattas den 17 april.).....	64
11 § Skrivelse 2012/13:52 Riksrevisionens rapport om staten på spelmarknaden.....	64
Kulturutskottets betänkande 2012/13:KrU3	64
Anf. 85 PETER JOHNSSON (S).....	64
Anf. 86 AGNETA BÖRJESSON (MP)	66
Anf. 87 MARGARETA LARSSON (SD)	68
Anf. 88 PETER JOHNSSON (S) replik.....	71
Anf. 89 MARGARETA LARSSON (SD) replik	71
Anf. 90 PETER JOHNSSON (S) replik.....	72
Anf. 91 MARGARETA LARSSON (SD) replik	72
Anf. 92 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik	73

Anf. 93 MARGARETA LARSSON (SD) replik.....	73
Anf. 94 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik	73
Anf. 95 MARGARETA LARSSON (SD) replik.....	73
Anf. 96 GUSTAF HOFFSTEDT (M).....	74
Anf. 97 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik	75
Anf. 98 GUSTAF HOFFSTEDT (M) replik	76
Anf. 99 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik	76
Anf. 100 GUSTAF HOFFSTEDT (M) replik	76
Anf. 101 MARGARETA LARSSON (SD) replik.....	76
Anf. 102 GUSTAF HOFFSTEDT (M) replik	76
Anf. 103 MARGARETA LARSSON (SD) replik.....	77
Anf. 104 GUSTAF HOFFSTEDT (M) replik	77
Anf. 105 ANNA STEELE (FP).....	78
Anf. 106 RICKARD NORDIN (C).....	79
Anf. 107 TORBJÖRN BJÖRLUND (V).....	81
Anf. 108 GUSTAF HOFFSTEDT (M) replik	84
Anf. 109 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik.....	84
Anf. 110 GUSTAF HOFFSTEDT (M) replik	84
Anf. 111 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik.....	84
Anf. 112 ANDREAS CARLSON (KD)	85
(Beslut skulle fattas den 17 april.)	87
12 § Explosivämnen	87
Försvarskommitténs betänkande 2012/13:FöU4.....	87
Anf. 113 JAN LINDHOLM (MP).....	87
Anf. 114 MIKAEL JANSSON (SD)	88
Anf. 115 ABDIRIZAK WABERI (M).....	89
Anf. 116 JAN LINDHOLM (MP) replik.....	90
Anf. 117 ABDIRIZAK WABERI (M) replik.....	91
Anf. 118 JAN LINDHOLM (MP) replik.....	91
Anf. 119 ABDIRIZAK WABERI (M) replik.....	91
(Beslut skulle fattas den 17 april.)	91
13 § Bedömningar av besparingar i Försvarsmaktens materieförsörjning och av arbetet med den nordiska stridsgruppen 2011.....	92
Försvarskommitténs betänkande 2012/13:FöU5.....	92
Anf. 120 ANNICKA ENGBLOM (M).....	92
Anf. 121 ALLAN WIDMAN (FP)	95
Anf. 122 STAFFAN DANIELSSON (C).....	98
Anf. 123 MIKAEL JANSSON (SD)	99
Anf. 124 ROLAND UTBULT (KD)	101
Anf. 125 PETER HULTQVIST (S)	103
Anf. 126 ALLAN WIDMAN (FP) replik.....	108
Anf. 127 PETER HULTQVIST (S) replik	108
Anf. 128 ALLAN WIDMAN (FP) replik.....	109
Anf. 129 PETER HULTQVIST (S) replik	110
Anf. 130 ANNICKA ENGBLOM (M) replik	110
Anf. 131 PETER HULTQVIST (S) replik	111
Anf. 132 ANNICKA ENGBLOM (M) replik	111

Anf. 133	PETER HULTQVIST (S) replik	112
Anf. 134	ROLAND UTBULT (KD) replik	112
Anf. 135	STAFFAN DANIELSSON (C) replik	112
Anf. 136	PETER HULTQVIST (S) replik	113
Anf. 137	STAFFAN DANIELSSON (C) replik	113
Anf. 138	PETER HULTQVIST (S) replik	114
Anf. 139	PETER RÅDBERG (MP)	114
Anf. 140	ALLAN WIDMAN (FP) replik	116
Anf. 141	PETER RÅDBERG (MP) replik	116
Anf. 142	ALLAN WIDMAN (FP) replik	117
Anf. 143	PETER RÅDBERG (MP) replik	117
Anf. 144	STAFFAN DANIELSSON (C) replik	117
Anf. 145	PETER RÅDBERG (MP) replik	118
Anf. 146	STAFFAN DANIELSSON (C) replik	118
Anf. 147	PETER RÅDBERG (MP) replik	119
Anf. 148	TORBJÖRN BJÖRLUND (V)	119
Anf. 149	ALLAN WIDMAN (FP) replik	121
Anf. 150	TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik	121
Anf. 151	ALLAN WIDMAN (FP) replik	122
Anf. 152	TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik	122
Anf. 153	STAFFAN DANIELSSON (C) replik	123
Anf. 154	TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik	123
Anf. 155	STAFFAN DANIELSSON (C) replik	124
Anf. 156	TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik	124
	(Beslut skulle fattas den 17 april.)	125
14 §	Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet	125
	Försvarsutskottets betänkande 2012/13:FöU6	125
Anf. 157	MIKAEL JANSSON (SD)	125
Anf. 158	KENT HÅRSTEDT (S)	125
Anf. 159	STAFFAN DANIELSSON (C)	126
Anf. 160	TORBJÖRN BJÖRLUND (V)	128
	(Beslut skulle fattas den 17 april.)	129
15 §	Bordläggning	129
16 §	Anmälan om interpellation	130
17 §	Anmälan om fråga för skriftligt svar	130
18 §	Anmälan om skriftligt svar på fråga	130
19 §	Kammaren åtskildes kl. 20.31	131

Tryck: Elanders, Vällingby 2013